

Všichni jsme si rovni, ale ... (1)

Obsah

1	Vzdělávací program a jeho pojetí.....	3
1.1	Základní údaje	3
1.2	Anotace programu.....	4
1.3	Cíl programu	4
1.4	Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu.....	5
1.5	Forma	6
1.6	Hodinová dotace	6
1.7	Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny.....	6
1.8	Metody a způsoby realizace	6
1.9	Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace	7
1.10	Materiální a technické zabezpečení	11
1.11	Místo konání.....	12
1.12	Způsob realizace programu v období po ukončení projektu.....	12
1.13	Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu	12
1.14	Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití.....	13
2	Podrobně rozpracovaný obsah programu.....	14
2.1	Já, člověk – 4 hodiny.....	14
2.2	Rodina – 3 hodiny.....	17
2.3	Stát a občan – 3 hodiny	20
2.4	Hospodaření s penězi – 4 hodiny	23
2.5	Svět – 2 hodiny	26
3	Metodická část	28
3.1	Já, člověk.....	29
3.2	Rodina.....	39
3.3	Stát a občan.....	47
3.4	Hospodaření s penězi	59
3.5	Svět.....	70
4	Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu.....	75
5	Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů	80
6	Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi	89
7	Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu	95
8	Příloha č. 5 – Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu.....	125
9	Nepovinné přílohy	126

1 Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje

Výzva	Budování kapacit pro rozvoj škol II
Název a registrační číslo projektu	Pojďme o sobě rozhodovat! CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008119
Název programu	Všichni jsme si rovni, ale ... (1)
Název vzdělávací instituce	Regionální rozvojová agentura Vysočina, zájmové sdružení právnických osob
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	Matky Boží 9, 586 01 Jihlava, www.rrav.cz
Kontaktní osoba	Ing. Zdeňka Škarková
Datum vzniku finální verze programu	31. 7. 2021
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	7
Forma programu	Prezenční
Cílová skupina	Žáci druhého stupně základních škol v 8. a/nebo 9. ročníku a odpovídající ročníky víceletých gymnázií
Délka programu	16 hodin
Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.)	Tematická oblast: Podpora aktivního zapojení žáků do vlastního vzdělávání formou skupinové práce a diskuze nad společenskovedními tématy. Učení formou rozpoznávání předsudků a stereotypů o rolích jednotlivců a pohlaví ve společnosti nebo o skupinách obyvatel – další práce s nimi, aby od jejich rozpoznávání žáci nastoupili cestu k jejich omezování a odbourávání v praktickém životě. Výsledkem by měl být přístup vidět každé téma nebo řešený problém z více pohledů a na jejich základě si kriticky utvářet vlastní názor na mezilidské vztahy a vazby ve fungování společnosti jako celku.

Tvůrci programu	PhDr. Jaromír Karpíšek, Ph.D. Mgr. Marie Dohnalová Mgr. Lukáš Ležák PaedDr. Marcela Chalupová RNDr. Bc. Šárka Palcrová Bc. Vojtěch Vejsada
Odborný garant programu	Mgr. Jan Kabrda, Ph.D.
Odborní posuzovatelé	RNDr. Lucie Pospíšilová, Ph.D. Mgr. Martina Bártová
Specifický program pro žáky se SVP (ano x ne)	Ne

1.2 Anotace programu

Vzdělávací program „Všichni jsme si rovni, ale... (1)“ je určen žákům 8. a 9. ročníku základních škol a jim odpovídajícím ročníkům víceletých gymnázií, tercií a kvartě. Tematicky je zaměřen na poznání sebe sama jako předpokladu pro budoucí život; odbourávání stereotypů v rolích a ve vztazích; občanství ve smyslu prvku volby v kontrastu se stereotypním jednáním a kritickým myšlením; místo jednotlivce na trhu práce a jeho hospodaření nebo podnikání; svět a globální problém nedostatečné gramotnosti a vzdělávání a z něj vycházejících předsudků a kulturních norem potlačujících práva jednotlivce.

Vzdělávací program má rozsah 16 hodin (1 hodina = 45 minut), dvě hodiny, resp. témata mají formu dvouhodinových aktivit. Žáci mohou pracovat samostatně nebo ve skupinách, velký důraz je kladen na práci s textem, vytváření jednoduchých statistik nebo diskuzní prvek u kontroverzních témat. Program má žáky přiblížit k poznání stereotypů a přivést je k tomu, jak si na základě dostupných informací vytvořit a případně v diskuzi obhajovat vlastní názor. Tento vzdělávací program je možné dle zaměření jednotlivých hodin realizovat v občanské výchově, dějepisu, případně v českém jazyce.

1.3 Cíl programu

Hlavní cíl programu „Všichni jsme si rovni, ale... (1)“ se zaměřuje na poznání stereotypů a jejich postupné odbourávání ve vztahu k sobě, rodině, státu, penězům a světu. Po absolvování vzdělávacího programu by žáci měli mít větší schopnost uvědomit si sebe sama, kam hodlají v životě směřovat a jak hledat vlastní cestu. Společenské role ve vztazích by měli vnímat více kriticky a snažit se vytvořit vlastní cestu, zvláště při konfrontaci se společensky závadným chováním, projevujícím se nálepkováním nebo agresí. Žáci by si měli odnést poznání, že podoba životní cesty a budoucí úspěch budou záviset pouze na jejich sebevzdělávání, na jejich přístupu a způsobu myšlení než na hromadění

peněz. Ruku v ruce s hlavním cílem se program specializuje na rozvoj samostatnosti a odpovědnosti žáků za svěřené úkoly, rozvoj kompetencí sociálních a občanských. Dílčí cíle jsou naplňovány při práci se zadanými úkoly a faktickými daty, kde si žáci osvojí občanské postoje v diskuzi, propojení statistických dat se skutečností. Program se zaměřuje na posílení důležitých dovedností pro praktický život, jako jsou kooperace ve skupině, porozumění a práce s textem nebo kultivované vyjádření postojů a názorů. Cílem programu je také rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu.

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

Program rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu (hodnoty, postoje, dovednosti i znalosti). Ty jsou zároveň provázány s podporou následujících klíčových kompetencí.

Kompetence k učení se novým věcem a gramotnosti je v učebních textech obsažena jako základ. Většina aktivit je založena na práci s textem, jeho čtení. Analytické získávání informací a schopnost porozumění vedou u mnoha aktivit k získání parametrů a kritérií pro další úkoly. Utváření vlastního názoru na základě dat zjištěných během práce při zpracovávání informací a jejich propojení do prostorové roviny je využíváno stejně jako využití zpracovaných informací v navazující diskuzi, kde je vlastní názor následně prezentován.

Kompetence komunikace v mateřském jazyce je též programem velmi rozvíjena. Většina aktivit stojí na metodě kooperativního učení a skupinové práci. Jednotlivci i skupiny prezentují i argumentují své názory v diskuzi nebo prezentují výsledky. Mezi sebou nerozvíjejí interakci pouze skupiny, ale v základu všichni její členové, kdy je třeba práci většího rozsahu rozdělit a technicky i časově zdárně dokončit. Organizační dovednosti a zvládnutí úkolů v časovém limitu jsou nezbytné pro dokončení mnoha aktivit programu. Žáci se také setkají s mnoha neznámými termíny z několika oborů a budou je muset umět vysvětlit spolužákům nebo mladším sourozencům.

Kompetence k řešení problémů – iniciativu podnikavosti si žáci nejvíce osvojí v projektově pojatých hodinách, které jsou založeny převážně na kooperační bázi. Role zastávané uvnitř skupin i při jejich vzájemné komunikaci v rámci skupinové práce připraví žáky na fungování v pracovním týmu a týmovou práci. Řešení praktických úkolů žákům dodá základní dovednosti při zvládání problémů, nakládání s omezeným časem i vyrovnání se s možnými situacemi, které mohou nastat, a to prostřednictvím improvizací s cílem získání návyku dotahovat započatou práci do zdárného konce.

Kompetence sociální a personální je zastoupena činnostmi při práci ve skupinách nebo dvojicích, kde je nutno se soustředit na hledání řešení. Týmová spolupráce je v programu hlavní užitou metodou. Žáci se naučí organizovat činnost skupiny pro efektivní využití omezeného času na získání, zpracování a vyhodnocení informací tak, aby byli schopni s nimi dále pracovat. V diskuzích se učí nejen vyjadřovat vlastní názor, případně názor skupiny, ale také naslouchat jiným, mnohdy zcela odlišným názorům.

Kompetence občanské program rozvíjí neustále, je zaměřen na angažované občanství a problematiku prvku volby, voleb jako hlavního kamene demokratické společnosti. Jádrem aktivit je postaveno na rozeznávání stereotypů, práci s nimi a jejich konfrontaci s realitou, aby se odboural negativní přístup ke skupinám obyvatel, které ať trvale, nebo přechodně nezapadají do myšlenkové uniformity většinové společnosti. Nahlížení na problém z více stran podporuje empatii žáků ve vztahu k sobě, rodině i ostatním spoluobčanům.

1.5 Forma

Prezenční forma

1.6 Hodinová dotace

16 hodin

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

Cílovou skupinou jsou žáci posledních dvou ročníků základních škol a tercie i kvarty víceletých gymnázií. Předpokládaný počet žáků v hodině je v rozmezí mezi 10–30, optimální je průměrný počet kolem 20 žáků. U skupinového/kooperativního učení, obzvláště při práci na vícehodinových projektech se doporučená velikost jedné skupiny pohybuje v rozmezí 4–6 žáků ve skupině, s počtem skupin mezi 3–5 podle početní velikosti konkrétní třídy. Program doporučujeme probírat v hodinách občanské výchovy, dějepisu, případně v českém jazyce.

1.8 Metody a způsoby realizace

Koncepce hodin má různorodé rozvrstvení, ale společným jmenovatelem užitých přístupů je kooperativní práce ve skupinách nebo dvojicích. Hodiny můžeme rozdělit na klasické s běžnou délkou trvání (45 min.) a na lekce, jež jsou realizovány ve dvouhodinovce, kdy má vyučující volnost si podle vlastního uvážení určit, bude-li to jeden vícehodinový blok nebo navazující vícehodinová série.

Na začátku hodin žáci ve většině případů obdrží krátký text, který má buď funkci uvedení do tématu, nebo z něj žáci musejí získat konkrétní informace. V následných částech hodiny se odehrává skupinová nebo samostatná práce spočívající ve zpracování tří až čtyř úkolů, které z textu vyplývají. Následuje dílčí nebo finální shrnutí. Na práci s textem jsou zaměřeny všechny hodiny, pouze u dvou nejde o stěžejní metodu.

Více než polovina aktivit je zaměřena i na příklady špatné praxe. U 6 hodin je aktivita žáků na uvědomění si špatné praxe postavena (např. u témat šikany, manželství a partnerství, rozvodu, žen ve veřejném životě a u lekce s názvem Zvyk je železná košile). U dalších čtyř témat se aktivity s příklady špatné praxe objevují rovněž, týká se to i obou dvouhodinovek (celkem tedy 6 hodin). Pouze 4 hodiny tyto příklady neobsahují vůbec.

Kooperativní učení tvoří základ aktivit u 9 témat, včetně jedné z dvouhodinovek (celkem tedy u 10 hodin programu). U jedné hodiny je skupinová práce realizována alespoň v jedné z jejích částí. Se skupinovou prací jako jednou z hlavních metod je tedy možné se setkat v 11 hodinách programu. V 6 hodinách je jedním z hlavních pilířů diskuze a v dalších 2 je užita jako jedna z možností. Proti tomu výklad obsahují pouze 4 hodiny.

Důraz je také kladen na možnosti individuálního pojetí výuky, a to podle velikosti cílové skupiny žáků, možnosti vybavení učeben nebo možnosti zvolit skupinovou či samostatnou práci v jednotlivých hodinách. Vyučující tak má při práci v hodinách možnost zvolit tu z variant, která více vyhovuje třídě, v níž budou zvolená témata probírána.

Materiály jsou pojaty v maximalistickém provedení, aby bylo v případě zájmu možné výuku protáhnout do více hodin, nebo si naopak z programu do běžné frontální výkladové výuky vybrat jen některé kratší aktivity nebo výklady.

Každá z hodin nebo vícehodinových aktivit obsahuje finální shrnutí, aby žáci i vyučující měli možnost vzájemně si poskytnout zpětnou vazbu.

Na program způsobem zpracování i metodami navazuje program pro střední školy „Všichni jsme si rovni, ale... (2)“.

Konkrétní metody jsou postaveny na práci s pracovními listy (odpovědi na otázky v návaznosti na úvodní text jako práce s textem, spojování dvojic, doplnění pojmů atd.); v úvodní části některých hodin bylo využito brainstormingových aktivit. Většina hodin je zaměřena na diskuzi o problémových nebo kontroverzních společenských tématech, při níž žáci zauímají stanovisko, prosazují nebo hájí svůj názor. V některých aktivitách žáci simulují reálný stav, např. fungování trhu práce, komunální volby atp.

Následkem pandemie nemoci Covid-19 a uzavření škol bylo ověřování některých témat, kde to podmínky umožňovaly, přesunuto do on-line režimu v programu MS Teams. Tyto hodiny byly v metodice následně doplněny variantou pro výuku na dálku jakožto výsledku vzešlého z ověřování.

1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace

Já, člověk – 4 hodiny

Blok představuje pohled na sebe sama, kde si žáci uvědomí, kým jsou, co od života očekávají a kam v životě směřují.

Žáci se seznámí se třemi tématy, kde budou aktivně hledat své předky a kořeny; se širší škálou možných povolání, a to i ve smyslu rovnosti, a jestli je nějaké povolání vůbec typicky mužskou nebo ženskou záležitostí; s obtížnými situacemi v životě jako střetem s odvrácenou tváří reality při řešení šikany.

Po absolvování bloku budou žáci schopni vypracovat sobě i ostatním základní přehled předků, naučí se dělit zaměstnanost podle výrobních sektorů; vytvořit jednoduchou statistiku, následně ji i graficky vyjádřit a tvůrčím způsobem se seznámí s rozdílem mezi genderovým stereotypem a realitou; vcítit se na základě simulace do role viníka i oběti závadného chování, aby v životě byli schopni takové jednání rozpoznat a čelit mu.

Kdo jsem a odkud pocházím? Odkud pocházím? – 1 hodina

Po absolvování této hodiny by žáci měli být schopni pochopit základní pojmy týkající se genealogie. Měli by se naučit samostatně získávat informace z delšího textu a ty následně zařazovat a třídit podle jejich významu. Naučí se zároveň členit povolání do kategorií primér, sekundér a terciér. Žáci by měli získat schopnost popsat vývoj významu původu ve vztahu k profesnímu zaměření člověka v minulých dobách; tento vývoj a význam umět aplikovat v praktickém případě u konkrétních jednotlivců z řad svých přímých předků.

Čím bych chtěl být? Co pro to musím udělat? Učení a volba povolání. Existují typicky mužská a ženská povolání? – 2 hodiny

Po absolvování této hodiny by žáci měli umět vytvořit a zpracovat jednoduchou statistiku. Měli by se naučit chápat rozdíl mezi stereotypem a realitou, kterou dokládají statistické údaje. Ze statistických součtů osobnostních charakteristik dívek a chlapců by se v rámci třídy měl ukázat reálný rozdíl mezi pohlavími v předpokladech pro výkon povolání. Cílem je upozornit, že skupinové označení povolání jako mužské nebo ženské je zavádějící a nebrání jednotlivci s předpoklady vykonávat povolání, které není pro jeho pohlaví obvyklé.

Dílčím cílem je seznámit žáky se způsobem tvorby jednoduchých statistických řad a jejich grafickým znázorněním.

Obtížné situace a řešení problémů. Šikana, násilí ve škole – 1 hodina

Cílem hodiny je naučit žáky vcítit se do situace tří skupin účastníků šikany. Těch, co šikanují, obětí, které jsou šikanovány, a většiny v šedé zóně. Žáci by se měli naučit, že každé životní rozhodnutí může vést ke stupňování problému, který nabobtnává tím víc, čím déle se ignoruje a neřeší. Výsledky konkrétního rozhodnutí se následně promítnou do výsledku, jak se k šikaně postaví. Dílčím cílem je zábavnou formou dosáhnout alespoň dílčího stupně sebepoznání při řešení simulované obtížné situace. Cílem je, aby si uvědomili, že hranice mezi agresorem a obětí je postavena na volbě a interakci obou stran. Břemeno odpovědnosti však leží vždy na straně agresora.

Rodina – 3 hodiny

Blok představuje pohled na rodinu a partnerství jako základu všech mezilidských vztahů.

Žáci se seznámí s mužskými a ženskými rolemi v rodině s možností vnímat stereotypní a zvykové jednání; s manželstvím a partnerstvím na příkladu kolizních situací a jejich řešení; s narušenými rodinnými vztahy při řešení rozvodu z pohledu všech jeho účastníků.

Po absolvování bloku budou žáci schopni vidět možné stereotypy a zvykové jednání, které spousta lidí provádí bezmyšlenkovitě; nahlížet na problémy z úhlu pohledu více stran a posílením empatie lépe řešit i své vztahy a problémy; diskutovat problém, vyjádřit svůj názor a aktivně hledat jeho řešení nikoli bezhlavým nebo silovým prosazováním vlastního názoru.

Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Mužské a ženské role v rodině – 1 hodina

Cílem hodiny je změnit pohled žáků na situace z každodenního života a odhalit rozdíl v přístupu k rolím mužů a žen. Žáci by měli pochopit rozdíl mezi společenským stereotypem, který je možné změnit, a fyziologickými odlišnostmi mezi pohlavími, které změnit nelze. Na základě samostatného vyhodnocení krátkých textů by žáci měli porozumět tomu, že žádná činnost není čistě mužská, nebo ženská. Většina zástupců obou pohlaví má k některým činnostem lepší předpoklady, k jiným menší.

Láska a rodičovství, co je nebo není normou? Manželství a partnerství – 1 hodina

Cílem hodiny je změnit pohled žáků na vypjaté mezní situace, které jsou výsledkem nárazového nahromadění stresu v kombinaci s dlouhodobou zátěží. Ty, když zůstávají neřešeny, zničí jakýkoli vztah, nejen partnerský. Cílem bude, aby žáci v interakci ve dvojicích při simulaci partnerských nedorozumění získali sociální dovednost, že volbou svého chování k ostatním sami podstatně spoluurčují, jak se vyvíjejí jejich vztahy s ostatními. Také by měli poznat, že hlavním likvidátorem

většiny vztahů je nedostatek vzájemné komunikace, který stane-li se chronickým, vede ke ztrátě důvěry a kolapsu jakéhokoli vztahu.

Narušené rodinné vztahy. Rozvod z pohledu všech aktérů – 1 hodina

Cílem hodiny je naučit žáky vžít se do situace konkrétního aktéra nastíněného příběhu a přimět jej řešit nastalý problém podle možností, které má každý aktér konfliktu k dispozici. Žáci by si měli osvojit dovednost spolupráce v malých týmech při hledání společné strategie postupu celé skupiny. Na konci hodiny by měli umět oddělit svůj názor od názoru kolektivního, který je vždy kompromisním řešením, jež platí pro všechny – stejně jako soudní rozhodnutí.

Stát a občan – 3 hodiny

Blok představuje pohled na vztah občana a státu v některých jeho rolích, které onen vztah zpětně formují a spoluvytvářejí nastavením systému vlády a zákonů.

Žáci se seznámí s historickým exkurzem cesty k volbám a volebnímu právu v náhledu na volby jako způsobu, kdo a jak měl možnost v minulosti určovat fungování státu s vlivem na současné systémy a jejich tradice; s ženami ve veřejném životě pomocí simulace komunálních voleb a střetem s realitou kvót pro volební kandidátky; s předsudky, které panují mezi zaměstnanci, podnikateli, nezaměstnanými a ostatními skupinami občanů, které nemohou pracovat.

Po absolvování bloku budou žáci schopni uvědomit si význam prvků volby v myšlení i reálném životě a poznat různé druhy způsobů vlády v současnosti i minulosti; nahlížet kriticky na společenské regulace a umět si na ně udělat vlastní názor a nepřijímat je automaticky ale informovaně kriticky; odhalovat předsudky vůči skupinám obyvatel, které jsou závislé na pomoci státu, aby nebyli náchylní k jejich bezmyšlenkovitému přijímání tak, že si prakticky vyzkoušejí simulaci předvolebního průzkumu a sami si ji statisticky vyhodnotí.

Stát. Volby a volební právo – 1 hodina

Po absolvování této hodiny by žáci měli umět rozpoznat prvek volby v jednotlivých formách vlády ve státě s uvědoměním toho, jak se tento prvek vyvíjel k současným volbám a formám vlády. Žáci by se měli naučit dohledávat k sobě patřící dvojice (varianta A) a samostatně vyhledávat související jevy a spolupracovat při hledání finálního řešení podoby vývojových vazeb a o této podobě být schopni kriticky diskutovat (varianta B).

Dílčím cílem je seznámit žáky s formami vlády v minulosti. Toto může být naopak použito jako cíl hlavní při výuce mimo občanskou výchovu v hodině dějepisu.

Občanem. Ženy ve veřejném životě – 1 hodina

Tato hodina je primárně zaměřena na budování kritického myšlení ve vztahu ke společenským regulacím podle pohlaví. Cílem je pomocí drobného zveličení až do kontroverze vyvolat v žácích pocit diskriminace a na jeho základě vést diskuzi pro a proti argumentů tak, aby tyto argumenty vyplynuly z odpovědí na klíčové otázky. Žáci by se sami měli dobrat odpovědi, že jakákoli (být pozitivní) diskriminační opatření nejsou dlouhodobým řešením, že si mají udělat vlastní názor z pozitiv negativ problému, o kterém budou diskutovat.

Dílčím cílem je naučit žáky hledat pozitiva i negativa vyplývající z problematiky a pomocí jejich zvažování problém řešit. Cílem není sdělit žákům, jaký postoj je správný.

Vlastnictví a sociální nerovnost. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? – 1 hodina

Tato hodina je primárně zaměřena na odhalování předsudků a kritické myšlení jednotlivce. Na základě věčného střetu názorů a idejí o roli státu a přerozdělování prostředků je cílem vyvolat diskusi tří názorových proudů střetávajících se v řešení otázky, jak velká by měl být míra solidarity a role v zasahování do života občanů. Žáci by se měli seznámit s tím, které skupiny jsou na pomoci státu závislé, a které naopak tuto pomoc zprostředkovaně přes stát financují, aniž si to uvědomují. Cílem je naučit žáky přemýšlet o problému, odhalovat předsudky ovlivňující jejich rozhodování, ukázat mechanismus předvolebních průzkumů a naučit je argumentovat a věcně podložit jejich názory.

Dílčím cílem je naučit žáky vidět v problému pozitiva i negativa a podle nich k němu přistupovat. Cílem není sdělit žákům, jaký postoj je správný.

Hospodaření s penězi – 4 hodiny

Blok představuje základní problémy, se kterými se žáci v kontaktu s penězi mohou v životě setkat.

Žáci se seznámí s fungováním trhu práce formou herní simulace; s fungováním peněz jako řešení na zmatky směnného obchodu; s formami výdělečné činnosti a investicemi do podnikání.

Po absolvování bloku budou žáci schopni vidět celkový obraz účastníků trhu práce, jejich zájmů práv a povinností; poznat základní funkci peněz a kooperativně logicky řešit složité problémy směnného obchodu a hledat cestu ze zamotaného řetězce za pomoci hledání kompromisu vedoucího k úspěchu; znát základní formy výdělečné činnosti, účetní výkazy a investic do podnikání, naučí se též, že největší tíhou podnikatele a investora je nutnost se někdy rychle nebo pod tlakem rozhodovat.

Uplatnění a trh práce. Jednotlivec na trhu práce – 1 hodina

Tato hodina je zaměřena na jednotlivé role na trhu práce, do kterých se jednotlivé skupiny žáků vcítí na základě vykonávané aktivity. Žáci si tedy vyzkoušejí jednu z ekonomických rolí tak, jak funguje ve společnosti se všemi klady i zápory, a budou mít možnost ji komparovat s rolemi ostatních. Skupinová práce by jim měla ozřejmit, jak funguje trh práce, na kterém budou muset v budoucnu působit stejně jako jejich rodiče.

Dílčím cílem je naučit žáky pracovat s kratším textem, osvojit si organizační dovednosti a koordinaci činnosti ve vícečlenném kolektivu.

Hospodaření a rozpočet. Peníze? Jak se k nim chovat? – 1 hodina

Hodina se zaměřuje na původ peněz a jejich význam. Aktivita má za cíl ukázat žákům, jaké logistické a transakční problémy by museli každý den řešit, kdyby neexistovaly peníze. Cílem je, aby se žáci naučili deduktivním způsobem sestavit logickou posloupnost. Dalším cílem je žáky v aktivitě učit kooperaci a rozvoji sociálních dovedností.

Dílčím cílem je, aby žáci byli nuceni řešit logický problém a vypořádat se s ním kooperačním způsobem. Dvě skupiny propojením transakčního řetězce vytvářejí spojitou nádobu, kdy z nalezeného řešení získají prospěch všichni. Neúspěch jedné skupiny může být příčinou neúspěchu všech.

Sekundárním dílčím cílem je naučit žáky vnímat funkci peněz, rozdíl mezi hodnotou a cenou i příčinu bohatství a chudoby v odlišném způsobu myšlení.

Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání – 2 hodiny

Po absolvování této hodiny by žáci měli být schopni pochopit základní pojmy týkající se ekonomické aktivity, spoření a investování. Zároveň by si měli osvojit dovednost práce se zjednodušenými hospodářskými výkazy a selektovat z nich pro řešení jejich problému podstatné údaje. Na konci obou hodin by si žáci měli uvědomit, že hlavní nerovnost mezi lidmi spočívá v jejich znalostech a dovednostech uplatnit své znalosti v praxi.

Důležité je, aby si žáci osvojili samostatnou práci s kratším textem. Cílem je naučit žáky se samostatně rozhodovat na základě informací, které mají k dispozici.

Svět – 2 hodiny

Blok představuje celosvětové problémy s nedostatečným vzděláním a osvětou.

Žáci se seznámí s problémem negramotnosti a extrémními příklady rozvojových zemí, kam mohou vést; s předsudky a společenskými zvyklostmi, které vedou ke zbytečným a notně zkresleným soudům o lidech, jež mohou být jejich sousedy.

Po absolvování bloku budou žáci schopni diskutovat o problému negramotnosti, jeho extrémních důsledcích a uvědomit si důležitost vzdělání v rozvoji a možné seberealizaci každého jednotlivce; vidět a rozpoznávat jednotlivé předsudky vůči mnoha skupinám obyvatel, které slouží jako zkratkovité a posilují negativní vnímání a vzájemné dělení občanů na my a oni.

Globální problémy. Cesta do školy. Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti – 1 hodina

Hodina je postavena na principu osvojení dovednosti spoluprací ve dvoučlenném týmu. Postavení před zdánlivě neřešitelný problém může žákům v krátké chvíli ozřejmit, čemu musejí čelit negramotní lidé. Aktivita má za úkol posílit logické myšlení a spojování jednotlivých dvojic. Cílem aktivity je i trénovat krátkodobou paměť žáků tak, aby si byli schopni zapamatovat v krátké době několik slov souvisejících s kratším textem.

Náboženství, kultura a tradice. Zvyk je železná košile – 1 hodina

Hodina je postavena neformálně, zařazeno je osvojení soutěživé spolupráce ve dvoučlenném týmu. Cílem aktivity je posílit logické myšlení a spojování jednotlivých dvojic/trojic. Zaměřena je na práci s uvědoměním si významového vztahu souvisejících krátkých textů. Vyučující má na výběr, zvolit může různé podoby stejné aktivity s cílem posilování paměti nebo kooperace.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

Pro vyučujícího tiskárna a papír

Pro vyučujícího v hodině počítač s kancelářskou sadou, připojením na internet a dataprojektorem

Pracovní listy apod. – viz podrobný popis jednotlivých hodin (kap. 2 a 3)

1.11 Místo konání

Běžná školní učebna

1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu

Program bude zveřejněn na webových stránkách k volnému stažení a informace o jeho existenci bude šířena všemi dostupnými kanály. Program doporučujeme k realizaci v rámci běžné výuky na základních školách a nižším stupni víceletých gymnázií, a to především v hodinách občanské nauky (příp. v odpovídajících předmětech). Program je vhodnější spíše pro žáky osmých a devátých ročníků.

Jednotlivé hodiny programu na sebe do určité míry navazují (postupně se rozvíjejí) a s žáky je vždy vhodné probrat uceleně jeden tematický blok; nicméně hodiny jsou zároveň koncipovány tak, aby byly realizovatelné samostatně. Témata v bloku 1 (hodina 3 – Existují typicky mužská a ženská povolání?) a bloku 4 (hodina 12 – Podnikání a investice do podnikání), která mají formu dvouhodinovky, doporučujeme pro lepší návaznost realizovat ve dvouhodinových blocích; z tohoto důvodu je v programu očíslováno pouze 14 hodin, z nichž dvě z nich jsou vedeny jako dvouhodinovky. Do celkového počtu má program 16 hodin. Ostatní hodiny jsou realizovatelné během jediné vyučovací hodiny, ale vyučující je může pro větší hloubku práce i reflexe rozprostit do vyučovacích hodin dvou (viz kap. 3). Některé hodiny umožňují realizaci on-line formou nebo mají více možností variant provedení (viz kap. 3).

1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu

Počet realizátorů: 1 (program směřuje do oblasti občanské nauky, resp. odpovídajících předmětů)

Položka		Předpokládané náklady
Celkové náklady na realizátory		1 800
z toho	hodinová odměna pro 1 realizátora vč. odvodů	1 300
	ubytování realizátorů	0
	stravování a doprava realizátorů	500
Náklady na zajištění prostor		0
Ubytování, stravování a doprava účastníků		0
z toho	doprava účastníků	0
	stravování a ubytování účastníků	0
Náklady na učební texty		200
z toho	příprava apod.	0
	rozmnožení textů – počet stran: 50	200

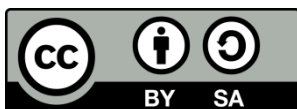

Režijní náklady		0
<i>z toho</i>	<i>stravné a doprava organizátorů</i>	0
	<i>ubytování organizátorů</i>	0
	<i>poštovné, telefony</i>	0
	<i>doprava a pronájem techniky</i>	0
	<i>propagace</i>	0
	<i>ostatní náklady</i>	0
	<i>odměna organizátorům</i>	0
Náklady celkem	náklady na 1 hodinu	2 000
	náklady na celý vzdělávací program (16 hodin)	32 000
Poplatek za 1 účastníka	za celý program při průměrném počtu 20 osob	1 600

1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití

Vzdělávací program je zveřejněn na www.rvp.cz

a taktéž na: <http://www.rozhodujmeosobe.cz/cs/program.aspx?r=3kfNV2>.

Program je uživatelům k dispozici pod licencí **Creative Commons 4.0.**
ve variantě **BY-SA (CC BY-SA 4.0.)**.

Pokud není zdroj obrázku, grafu či tabulky uveden, byl pořízen či vytvořen zpracovatelem vzdělávacího programu, tedy Regionální rozvojovou agenturou Vysočina, z. s. p. o. v roce vzniku programu, popř. pochází z databáze, z níž není použitý zdroj nutné citovat.

2 Podrobně rozpracovaný obsah programu

Podrobně rozpracovaný obsah programu v podobě samostatného žákovského sešitu je připraven ke stažení na <http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lasadnbns> (formát DOCX) nebo na <http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dipkaizlo> (formát PDF) Viz kapitola 9.

2.1 Já, člověk – 4 hodiny

2.1.1 *Kdo jsem a odkud pocházím?* Odkud pocházím? – 1 hodina

1. hodina – Odkud pocházím?

Forma a bližší popis realizace

V první fázi se žáci na hodinu připraví vypracováním domácího úkolu, vyplní stručné informace do pracovního listu s vývodem jejich předků. V krátkém vstupním výkladu se dozvědí o formách zápisu do genealogických tabulek (rodokmen, vývod, rozrod). V aktivitě budou žáci samostatně získávat z textu údaje, které navazují na informace vypracované v domácím úkolu. Kombinací obou zdrojů zodpoví otázky v pracovním listu. U některých z výsledků určí důležitost sledovaného jevu formou škály a výsledná data zapíše do předpřipravených tabulek.

Metody

Výklad vyučujícího

Samostatná práce s delším textem

Kombinování dvou zdrojů při vyhledávání informací, asociace, kritický přístup

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Postoje – občanská uvědomělost, odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, světu (dějiny, ekonomika)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.1.1.1.1), počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule

Pracovní listy *Odkud pocházím 1 – Vývod předků* (formát A3 – (příloha č. 4.1.1.1.2)), *Odkud pocházím 2 – Průvodní text s otázkami* (formát A4 – (příloha č. 4.1.1.1.3; žákovský sešit – hodina č. 1))

Atlas ČR, Atlas světa.

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 1).

2.1.2 Čím bych chtěl být? Co pro to musím udělat? Učení a volba povolání. Existují typicky mužská a ženská povolání? – 2 hodiny

1. hodina – Existují typicky mužská a ženská povolání?

2. hodina – Statistické zpracování a grafické vyhodnocení předpokladů pro výkon povolání

Forma a bližší popis realizace

V první části hodiny se žáci v krátkém výkladu seznámí s členěním pracovních schopností a charakteristikami osobnosti, které mají vliv na volbu povolání. V této části také v rychlosti vytvoří většinový stereotypní pohled na jednotlivé charakteristiky.

V první aktivitě (hodině) si žáci vyzkoušejí vyplnit stručný test osobnosti a samostatně vyhodnotí jeho výsledky.

Ve druhé aktivitě (hodině) se žáci seznámí s principem tvorby jednoduché statistiky. Ve dvou skupinách sestavených podle pohlaví provedou za všechny členy skupiny součty datových řad, které vznikly jako výsledek vyhodnocení jejich individuálních testů osobnosti.

Ve finálním shrnutí budou reálný rozdíl mezi pohlavími ve třídě vzešlý z jednoduché statistiky srovnávat s původním stereotypním pohledem.

Metody

Výklad vyučujícího

Samostatná práce s kratším textem

Samostatná práce s vyhodnocením jednoduché statistiky

Kombinování dvou zdrojů při vyhodnocení statistických údajů, komparativní přístup

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská důstojnost, spravedlnost, rovnost pohlaví

Postoje – respekt, občanská uvědomělost, odpovědnost, sebedůvěra, tolerance k nejednoznačnému

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, empatie, flexibilita a přizpůsobivost

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (kultura, ekonomika)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.1.2.2.1)

Počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule

Mobilní telefon nebo kalkulačka

Pro variantu bez počítače: pravítko

Pracovní list 1 (příloha č. 4.1.2.2.2; žákovský sešit – hodina č. 2), pracovní list 2 (příloha č. 4.1.2.2.3).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 2).

2.1.3 Obtížné situace a řešení problémů. Šikana, násilí ve škole – 1 hodina

1. hodina – Šikana, násilí ve škole

Forma a bližší popis realizace

V prvním úkolu žáci vyplní test, volí reakci na jednotlivé situace v PL 1, které vyplývají ze šikany jako takové. Situace jsou rovnoměrně rozloženy z pohledu těch, co šikanují (šikanátoři/rky), mlčíci většiny (šedá zóna) a těch, co jsou šikanováni (oběti). Nízký časový limit na vyplnění testu je záměrem, aby žáci své reakce na situace vyplnili co možná nejvíce intuitivně. Ve druhém úkolu absolvují aktivitu, jejímž cílem je projít bludištěm vztahů tak, že cesta vyplyne z jejich odpovědí a postojů na otázky v prvním úkolu. Ve výsledku se mohou ve třech krocích dostat do devíti možných cílů. Celkově však mohou dojít až ke 27 různým výsledkům, od nejbrutálnějších šikanátorů po nejvíce postižené oběti.

Metody

Samostatná práce s kratším textem

Samostatná práce s vyhodnocením jednoduché vztahové kauzality

Kombinování dvou zdrojů, komparativní přístup

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská práva, lidská důstojnost, spravedlnost, čestnost,

Postoje – otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, odpovědnost, sebedůvěra, tolerance k nejednoznačnému

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému

Pomůcky

Pracovní list: *OBTÍŽNÉ SITUACE A ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ. Šikana a násilí ve škole 1* (příloha č. 4.1.3.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 3); *OBTÍŽNÉ SITUACE A ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ. Šikana a násilí ve škole 2* (příloha č. 4.1.3.1.3, formát XLS).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 3).

2.2 Rodina – 3 hodiny

2.2.1 Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Mužské a ženské role v rodině – 1 hodina

1. hodina – Mužské a ženské role v rodině

Forma a bližší popis realizace

Žáci si v úvodních minutách přečtou samostatně nebo hromadně nahlas úvodní text v PL 1. Text popisuje genderové role vylíčené ve zcela obrácené podobě. Žáci pracují samostatně na rozklíčování vlastního stereotypního vnímání rolí v rodině. Jejich úkolem je rozdělit dvacet činností na typicky mužské a ženské. Poté se v úkolu B vrátí k posouzení úvodního textu, aby s menším časovým odstupem vyjádřili, jaké je jejich vnímání dvou extrémů: pravdivé vs. nezvyklé. Tento úkol má za cíl uvědomit si, k jakému druhu stereotypu více inklinují. V úkolu C budou seřazovat schopnosti a uvědomovat si způsoby rozdílného myšlení obou pohlaví. V úkolu D na základě dvou krátkých příběhů přiřadí způsob, jak stereotypně vnímáme muže a ženy v jejich způsobu myšlení a vnímání. V závěru se vrátí k činnostem z úkolu A a ze všech dvaceti činností vyberou, seřadí a obodují deset těch, které jsou jim blízké. Tato data pak mohou statisticky vyhodnotit za celou třídu, aby měli širší srovnání, že ne všechny činnosti jsou pouze mužské, nebo ženské.

Metody

Práce s krátkými texty a vyjádření závěrů na základě jejich vyhodnocení

Samostatná práce

Skupinová aktivita zaměřená vyhodnocení a sčítání statistických údajů

Statistická metoda

Sociologická metoda

Komparativní metoda

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Postoje – otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, občanská odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, spolupráce

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (kultura)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.2.1.1.1)

Počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule

MS Excel (dále XLS)

Pracovní list: ČLENOVÉ RODINY A JEJICH STEREOTYPY VE VZTAZÍCH. Mužské a ženské role v rodině 1 (příloha č. 4.2.1.1.2; žákovský sešit – hodina č. 4);

ČLENOVÉ RODINY A JEJICH STEREOTYPY VE VZTAZÍCH. Mužské a ženské role v rodině 2 (příloha č. 4.2.1.1.3; formát DOC nebo XLS).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 4).

2.2.2 Láska a rodičovství, co je nebo není normou? Manželství a partnerství – 1 hodina

1. hodina – Manželství a partnerství

Forma a bližší popis realizace

Žáci si v úvodních minutách přečtou samostatně nebo hromadně nahlas úvodní text v PL 1. Text obsahuje úvod a pravidla k aktivitě simulující vzájemnou interakci partnerů v některých vypjatějších situacích. Modelové situace zachycují tři problémové momenty – od banality přes důležitou po nejvážnější záležitost. V následných otázkách k diskuzi by žáci měli dospět ke klíčovým slovům: důvěra, volba a komunikace. Krátká diskuze je zaměřena na vnímání normy ve vztahu mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím a jejich přístupu k výchově dětí.

Metody

Práce s krátkými texty a vyjádření závěrů na základě jejich vyhodnocení

Diskuze

Skupinová aktivita zaměřená na komunikaci a vzájemnou interakci ve vztazích

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská důstojnost, čestnost, rovnost

Postoje – otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému

Pomůcky

Pracovní list: *LÁSKA A RODIČOVSTVÍ – CO JE, NEBO NENÍ NORMOU? Manželství a partnerství 1* (příloha č. 4.2.2.1.2; žákovský sešit – hodina č. 5).

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 5).

2.2.3 *Narušené rodinné vztahy. Rozvod z pohledu všech aktérů* – 1 hodina

1. hodina – Rozvod z pohledu všech aktérů

Forma a bližší popis realizace

Žáci si v úvodních minutách přečtou samostatně nebo hromadně nahlas úvodní text v PL 1. Text obsahuje úvod do situace rozvrácené rodiny těsně před rozvodem, žáci by se měli zamyslet, jak začít tuto situaci řešit. Ve druhé části hodiny bude třída pracovat ve skupinách, a reprezentovat tak jednotlivé aktéry rozvodového konfliktu. Každá skupina představující vždy jednoho aktéra nebo soud a příslušníky advokacie bude mít možnost nabízet protistraně návrhy a kompromisy i uzavírat dohody. Aktivita vyvrcholí výsledkem mluvčích skupin před soudem, ti budou vypovídat podle zvolené strategie své skupiny. Advokáti a soudní senát pak budou pracovat na výsledcích mluvčích, aby soudní senát mohl spor rozhodnout v rovině rozvodu, majetkového vypořádání i přidělení dětí uvedeného páru do péče.

Metody

Práce s krátkými texty a vyjádření závěrů na základě jejich vyhodnocení

Diskuze, brainstorming

Skupinová aktivita zaměřená na komunikaci a vzájemnou interakci ve vztazích

Vyjádření názoru a hledání kompromisního řešení ve skupině a následně i mezi skupinami

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – čestnost, právní stát a rovnost

Postoje – respekt, odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (zákony, kultura)

Pomůcky

Pracovní list: *NARUŠENÉ RODINNÉ VZTAHY. Rozvod z pohledu všech aktérů 1* (příloha č. 4.2.3.1.2; žákovský sešit – hodina č. 6); *NARUŠENÉ RODINNÉ VZTAHY. Rozvod z pohledu všech aktérů 2* (příloha č. 4.2.3.1.3)

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 6).

2.3 Stát a občan – 3 hodiny

2.3.1 Stát. Volby a volební právo – 1 hodina

1. hodina – Volby a volební právo

Forma a bližší popis realizace

V první části hodiny se žáci samostatně seznámí (varianta A) nebo si nahlas přečtou (varianta B) s problematikou vývoje prvku volby ve formách vlády a současném politickém a ideovém systému, na kterém stojí liberální demokracie.

V aktivitě žáci budou sestavovat dvojice z názvů forem vlády minulosti a jejich charakteristik.

V pokročilejší verzi (varianta B) si sami sestaví vztahový vývojový diagram, aby pochopili souvislosti vztahu mezi současnými formami vlády a politickými systémy se systémy z minulosti, ze kterých ty současné vzešly. Hlavní linií jejich úkolu bude sledovat vývoj prvku volby a jeho pozvolné prosazování od jednotlivců přes úzké skupiny po široké vrstvy obyvatelstva.

Metody

Výklad vyučujícího (varianta A)

Diskuze (varianta B)

Samostatná práce s kratším textem

Samostatná práce s hledáním souvislostí mezi kratšími texty (názvy a jejich charakteristiky)

Kombinování dvou zdrojů při vyhodnocení statistických údajů, komparativní přístup

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – demokracie, právní stát a rovnost

Postoje – respekt, občanská uvědomělost, odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání

Znalosti a kritické porozumění – svět (politika, zákony, kultura, dějiny)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.3.1.1.1)

Počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule

Pracovní listy: *STÁT. Volby a volební právo 1* (příloha č. 4.3.1.1.2, příloha č. 4.3.1.1.3; žákovský sešit – hodina č. 7) a *Volby a volební právo 2* (formát A3, příloha č. 4.3.1.1.4)

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 7).

2.3.2 *Občanem. Ženy ve veřejném životě* – 1 hodina

1. hodina – Ženy ve veřejném životě

Forma a bližší popis realizace

V první části hodiny budou žáci simulovat komunální volby v malých obcích. Vytvoří kandidátku, zvolí pětičlenné zastupitelstvo. Výsledky fiktivních voleb budou sečteny za pomoci nebo vedení vyučujícího.

Ve druhé části hodiny budou žáci seznámeni s tezemi směrnice zavádějící 40% podíl žen ve vedení, tj. ovlivňující působení žen ve veřejném životě. Reálně tato směrnice fixně ovlivňuje podíl žen i na volebních kandidátkách. Zveličení při úpravě výsledku voleb má za cíl vyvolat diskuzi a získání argumentů pro a proti, které vyplynou z otázek položených vyučujícím jako moderátorem diskuze.

Metody

Samostatná aktivita zaměřená na organizační dovednosti

Vyhodnocení statistických údajů, komparativní přístup

Diskuze

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská práva, lidská důstojnost, demokracie, spravedlnost, právní stát a rovnost

Postoje – respekt, občanská uvědomělost, odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (politika, lidská práva, zákony)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.3.2.1.1)

Počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule

Pracovní list: *OBČANEM. Ženy ve veřejném životě 1* (příloha č. 4.3.2.1.2; žákovský sešit – hodina č. 8)

Malé lístečky 10x10 cm (na volební lístky), krabice (volební urna)

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 8).

2.3.3 Vlastnictví a sociální nerovnost. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? – 1 hodina

1. hodina – Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti?

Forma a bližší popis realizace

Žáci v krátkém brainstormingu sami dospějí k pojmenování skupin obyvatel, které nepracují nebo nemohou pracovat a jsou závislé na prostředcích, jež na základě solidarity přerozděluje stát. K těmto skupinám na základě komparace kratších textů životopisů přiřadí jednotlivá jména. V další části budou žáci samostatně v několika tvrzeních hledat, zda neobsahují předsudky.

V menší aktivitě žáci prostřednictvím preferenčního lístku jako součásti předvolebního průzkumu označí své vlastní preference týkající se problematiky státu a přerozdělování, a to ve čtyřech kategoriích. Z vyhodnocení průzkumu bude patrné, jestli ve třídě převažují levicové, pravicové, nebo středové názory.

Podle výsledků předcházející aktivity může vyučující rozdělit žáky na tři názorové tábory a ty budou diskutovat na základní otázku: Povede větší přerozdělování ke zmenšení nerovnosti?

Shrnutí výsledků všech čtyř úkolů by žákům mělo ukázat, jak předsudky mohou ovlivňovat jejich rozhodování a jednání.

Metody

Samostatná aktivita zaměřená na odpovědi na otázky a získání informací z kratších textů

Vyhodnocení statistických údajů, komparativní přístup

Diskuze

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská důstojnost, spravedlnost, právní stát a rovnost

Postoje – otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, občanská uvědomělost, odpovědnost

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – svět (politika, lidská práva, zákony, ekonomika)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.3.3.1.1)

Počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule

Pracovní list: *VLASTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ NEROVNOST. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? 1* (příloha č. 4.3.3.1.2; žákovský sešit – hodina č. 9)

Malé lístečky 10x10 cm (na volební lístky – varianta bez počítače)

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 9).

2.4 Hospodaření s penězi – 4 hodiny

2.4.1 Uplatnění a trh práce. Jednotlivec na trhu práce – 1 hodina

1. hodina – Jednotlivec na trhu práce

Forma a bližší popis realizace

Žáci rozdělení do skupin budou simulovat jednotlivé role účastníků trhu práce v didaktické hře. Každá skupina má specifické zadání stanovené tak, aby žáci pochopili vztahy a vazby mezi nimi. Skupina nezaměstnaných se na počátku stane náborovým polem do skupiny zaměstnanců. Skupina majitelů má zorganizovat jednoduchou činnost, která simuluje výrobní, resp. pracovní proces. Tato skupina musí získat zaměstnance na provedení úkolu. Skupina zaměstnanců výrobu provede a má možnost požadovat zvýšení mezd a organizovat se jako u odborů. Skupina živnostníků má možnost opustit řady zaměstnanců a provádět výrobu sama za sebe a též si sama dojednat výhodnější prodejní podmínky pro finální výrobky. Vyučující supluje roli státu a odběratele. Na konci hodiny by žáci měli být schopni barevně odlišené skupiny sami pojmenovat a popsat jejich roli při fungování trhu práce.

Metody

Samostatná aktivita zaměřená na organizační dovednosti

Práce s kratším textem

Skupinová práce zaměřená na interakci skupin na trhu práce

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská práva, lidská důstojnost, kulturní rozmanitost, spravedlnost, čestnost, právní stát a rovnost

Postoje – otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, odpovědnost, sebedůvěra

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (politika, zákony, ekonomika)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.4.1.1.1)

Počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule

Pracovní list verze pro žáka: UPLATNĚNÍ A TRH PRÁCE. Jednotlivec na trhu práce 1a nebo 1b (příloha č. 4.4.1.1.2; příloha č. 4.4.1.1.3; žákovský sešit – hodina č. 10), Pracovní list verze pro vyučujícího (příloha č. 5.4.1.1.2 – shrnuje dohromady výsledek i komentář variant 1a a 1b (č. 4.4.1.1.2; příloha č. 4.4.1.1.3)

Staré noviny, případně papír na zhotovení lístků (balení kaštanů, oříšků, skládání čepic, lodiček atd.)

Nůžky

Libovolný předmět výroby: vlašské a lískové oříšky, kaštany, kamínky, šrouby a matice

Dvě malé krabičky (úložný prostor)

Bonbóny, malé čokolády (čokoládové mince, tyčinky...), několik krabiček páráték na vyplacení získaných kreditů

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 10).

2.4.2 Hospodaření a rozpočet. Peníze? Jak se k nim chovat? – 1 hodina

1. hodina – Peníze? Jak se k nim chovat?

Forma a bližší popis realizace

Žáci si v úvodních minutách přečtou nahlas úvodní text v PL 1. Žáci pracují ve skupinách a řeší problém, jak nakoupit ingredience potřebné k uvaření oběda pro celou třídu na táboře. Úkolem každé skupiny je sehnat přidělenou část nákupního seznamu. Po skončení aktivity žáci formou samostatné práce nebo celotřídního brainstormingu odpovídají na otázky, jež reflektují problémy, které museli řešit v aktivitě v případě neexistence peněz. V závěrečném shrnutí by žáci měli získat dílčí náhled na problém mnoha rozvojových zemí a zodpovědět otázku, proč jsou bohatí více bohatšími a chudí chudšími, ať už se jedná o státy nebo jednotlivce.

Metody

Didaktická hra (jak by vypadal život bez peněz) podporující logické myšlení a spolupráci

Deduktivní metoda

Logisticko-plánovací dovednosti

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – čestnost

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (kultura, dějiny, ekonomika)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.4.2.1.1)

Počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule

Pracovní list: *HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. Peníze? Jak se k nim chovat? 1* (příloha č. 4.4.2.1.2; žákovský sešit – hodina č. 11);

HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. Peníze? Jak se k nim chovat? 2 (příloha č. 4.4.2.1.3) rozstříhaný na lístečky s jednotlivými obchodními transakcemi

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 11).

2.4.3 Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání – 2 hodiny

1. hodina – Podnikání a investice do podnikání

2. hodina – Moje setkání s akciovým trhem. Jaký jsem vlastně investor?

Forma a bližší popis realizace

V první hodině se žáci v krátkém výkladu seznámí s možnostmi obživy, spořicími a investičními produkty. V aktivitě A budou samostatně řešit problémy v simulaci akciového trhu, aby si uvědomili své možnosti i limity.

Ve druhé hodině se žáci v aktivitě B seznámí s povahovými rysy lidí, kteří svým chováním odpovídají jednotlivým typům investorů. Mohou si pročíst jejich pocity a reakce na situace na trhu, které si sami vyzkoušeli v aktivitě A. Také mají možnost zkusit se ztotožnit s kýmkoliv z nich.

Metody

Výklad vyučujícího

Samostatná práce s kratším textem

Kombinování dvou zdrojů při vyhledávání informací, komparativní přístup

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – spravedlnost, rovnost

Postoje – odpovědnost, sebedůvěra, respekt

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, flexibilita a přizpůsobivost

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (zákony, dějiny, ekonomika)

Pomůcky

Prezentace v PowerPointu (dále PPT, příloha č. 4.4.3.2.1)

Počítač, dataprojektor nebo interaktivní tabule

Pracovní listy Podnikání a investice do podnikání 1 (formát A4, příloha č. 4.4.3.2.2; žákovský sešit – hodina č. 12), Podnikání a investice do podnikání 2A (formát A3 – složený do harmoniky, příloha č. 4.4.3.2.3), 2B (formát A3 – zhodnocení aktivity PL 2A, příloha č. 4.4.3.2.4), 2C Rozvahy a parametry společností (formát A4, příloha č. 4.4.3.2.5).

Mobilní telefon nebo kalkulačka

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 12).

2.5 Svět – 2 hodiny

2.5.1 Globální problémy. Cesta do školy. Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti – 1 hodina

1. hodina – Cesta do školy. Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti

Forma a bližší popis realizace

V prvním úkolu A žáci narazí na z větší části neřešitelný problém přečíst dvě věty z *Všeobecné deklarace lidských práv, článek 1* v několika neznámých jazycích. Cílem je žáka konfrontovat s problematikou porozumění textu, který nedokáže přečíst. Aktivita částečně simuluje negramotnost i problém, se kterým se setkávají např. cestovatelé. Ve druhém úkolu B budou žáci dohledávat vždy související páry textů k jednotlivým typům gramotnosti. Podotázky tohoto úkolu mohou sloužit jako podklad k diskusi. Ve třetím úkolu C budou žáci sestavovat dvojice názvů a popisků hlavních globálních problémů, které vedou k prohlubování nerovnosti a rovněž negramotnosti.

Metody

Samostatná práce s kratším textem

Kombinování více zdrojů, komparativní přístup

Práce ve dvoučlenném týmu

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská práva, lidská důstojnost, kulturní rozmanitost, rovnost

Postoje – otevřenost ke kulturní rozmanitosti a k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, občanská uvědomělost

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce, řešení konfliktů

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému, svět (lidská práva, zákony, kultura)

Pomůcky

Pracovní list: *GLOBÁLNÍ PROBLÉMY. Cesta do školy 1* (příloha č. 4.5.1.1.2, formát DOC žákovský sešit – hodina č. 14); *GLOBÁLNÍ PROBLÉMY. Cesta do školy 1* (příloha č. 5.5.2.1.2, formát DOC); *GLOBÁLNÍ PROBLÉMY. Cesta do školy 2* (příloha č. 5.5.2.1.3, formát DOC).

Nůžky, izolepa nebo připínáčky

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 13).

2.5.2 Náboženství, kultura a tradice. Zvyk je železná košile – 1 hodina

1. hodina – Zvyk je železná košile

Forma a bližší popis realizace

V průběhu hodiny budou žáci sestavovat významové pexeso skládající se z krátkých textů a pojmů (název – předsudek – realita). Podle vyučujícím zvolené varianty se budou zabývat ve větší či menší míře kooperací, soutěživostí a paměťovým učením, a docílí tak zlepšení komunikace s pochopením předsudků pro následnou diskuzi.

Metody

Samostatná nebo skupinová práce s kratším textem

Kombinování více zdrojů, komparativní přístup

Práce ve dvoučlenném týmu

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Hodnoty – lidská důstojnost, kulturní rozmanitost

Postoje – otevřenost k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, respekt, tolerance k nejednoznačnému

Dovednosti – analytické a kritické myšlení, samostatné učení, aktivní naslouchání, empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce

Znalosti a kritické porozumění – sobě samému

Pomůcky

Pracovní list *NÁBOŽENSTVÍ, KULTURA A TRADICE. Zvyk je železná košile 1* (příloha č. 4.5.2.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 14); *NÁBOŽENSTVÍ, KULTURA A TRADICE. Zvyk je železná košile 1* (příloha č. 5.5.2.1.2, formát DOC)

Nůžky, izolepa, magnetky nebo připínáčky – pro venkovní provedení

Podrobně rozpracovaný obsah

Viz samostatný žákovský sešit (hodina č. 14).

3 Metodická část

Program se skládá z 16 vyučovacích hodin po 45 minutách. Má celkem 14 aktivit rozdělených do 5 bloků. Dvě aktivity mají formu dvouhodinovek. Jedná se o aktivity č. 02 na dvě vyučovací hodiny (90 minut) a aktivitu č. 12 (90 minut). Dvě z hodin, které jsou součástí dvouhodinového bloku, jsou číslovány jako součást první hodiny, proto má program číslováno pouze 14 hodin.

Práce se zpětnou vazbou a sebehodnocením žáků

Každá hodina má vyhrazený čas pro shrnutí nejen probrané látky, ale i kolektivního snažení ve skupinové práci nebo diskuzi. Tento čas je vyhrazen na pro vyučujícího důležité získávání zpětné vazby od žáků.

- *Vysvětlení někomu dalšímu:* Zamyslete se, jak byste mladšímu sourozenci, spolužákovi, rodičům jednoduše v pár bodech vysvětlili, co jsme se dnes naučili.
- *Přihlášení se:* Kdo má dnes pocit, že učivo pochopil, ať se přihlásí.
- *Známkování učitele:* Kdo má pocit, že se v dnešní hodině hodně naučil, napíše na tabuli čárku pod jedničku, kdo má opačný pocit, napíše čárku pod pětku a přidělí svému vyučujícímu známku.
- *Semafor:* každý z žáků se přihlásí a podobně jako fotbalový rozhodčí dá na základě svého porozumění probrané látky zelenou kartu – pro dobře pochopil, oranžovou kartu – částečně pochopil a červenou kartu – nepochopil.
- *Úniková hra:* Každý z žáků na konci hodiny obdrží ve vazbě k probranému učivu stručnou otázku, po jejím zodpovězení může opustit učebnu.

Techniky pro zapamatování a metody efektivního učení užití v programu

Každá hodina má vyhrazený čas pro shrnutí nejen probrané látky, ale i kolektivního snažení ve skupinové práci nebo diskuzi. Tento čas je vyhrazen na pro vyučujícího důležité získávání zpětné vazby od žáků.

- *Metoda KCKKJZZ:* Kdo? Co? Kde? Kdy? Jak? Za jakým účelem? Z jakého důvodu? – Využívá se tam, kde si žáci mají zapamatovat více pojmů, a to s logickou nebo tematickou návazností.
- *Technika LOCI:* Pracuje s informacemi na základě asociací v příběhu formou zastávek. Co zastávka, to jeden pojem, který odpovídá logické posloupnosti.
- *Mentální/myšlenková mapa:* Pracuje s větším množstvím informací a jejich vizualizací případně kombinací obojího. Vhodná pro prostorová i neprostorová data. Využita v hodině č. 13 pro trénink krátkodobé paměti.

Příklady špatné praxe

Více než 6 (8)¹ hodin z 16 bylo postaveno na učení ne na základě špatné praxe nebo řešení problému jako nápravy chybného rozhodnutí.

- hodina č. 3 vžití se do rolí všech aktérů šikany;
- hodina č. 5 problémy a střety v konfliktech mezi partnery;
- hodina č. 6 skupinová simulace rolí aktérů rozvodu;

¹ Jedná se o dvouhodinové aktivity (označené jako hodiny).

- hodina č. 8 skupinová simulace komunálních voleb a konfrontace volebních výsledků s kvótami v diskuzi;
- hodina č. 13 úkol s překladem deklarace práv z neznámých jazyků jako simulace negramotnosti;
- hodina č. 14 předsudky a stereotypy a jejich konfrontace s reálným stavem;

Částečně se příklady špatné praxe vyskytují v dílčích úkolech následujících hodin

- hodina č. 4 pohled na stereotyp mužských a ženských rolí;
- hodina č. 9 předsudky a stereotypy proti skupinám, které nepracují;
- hodina č. 10 simulace trhu práce zaměstnaní vs. nezaměstnaní;
- hodina č. 12 simulace akciové burzy chybné spekulativní strategie.

Kooperativní učení

V 10 hodinách z 16 (hodiny č. 1, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11 a 14) je výuka zcela postavena na spolupráci a vzájemné kooperaci. Jedna hodina má kooperační prvek jako možnou variantu výuky (hodina č. 9).

Poznámka: pro práci s literaturou a zdroji dat (citace a odkazy) je využita norma ISO 690 (2011).

3.1 Já, člověk

Blok je zpracován s cílem získání náhledu na sebe sama, žáci si uvědomí, kým jsou, co od života očekávají a kam v životě směřují.

Žáci se seznámí se třemi tématy, v jejichž rámci budou aktivně hledat své předky a kořeny; se širší škálou možných povolání, a to ve smyslu jejich rovnosti i toho, jestli je nějaké povolání vůbec typicky mužskou, nebo naopak ženskou záležitostí; s obtížnými situacemi v životě, při nichž dochází ke střetu s odvrácenou tváří reality, např. při řešení šikany.

Po absolvování bloku budou žáci schopni vypracovat sobě i ostatním základní přehled předků; naučí se dělit zaměstnanost podle výrobních sektorů; budou schopni vytvořit jednoduchou statistiku, následně ji i graficky vyjádřit; tvůrčím způsobem se seznámí s rozdílem mezi genderovým stereotypem a realitou; budou schopni vcítit se na základě simulace do role viníka i oběti závažného chování, aby získali dovednost v životě takové jednání rozpoznat a čelit mu.

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Tento blok rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu ve vztahu k sebepoznání a hledání místa jednotlivce ve společnosti ostatních. Zaměřuje se na hodnoty a postoje vedoucí k navýšení sebeúcty i úcty k ostatním.

Hodnoty jako spravedlnost nebo lidská důstojnost jsou rozvíjeny především v hodinách č. 2 (Existují typicky mužská a ženská povolání?) a č. 3 (Šikana, násilí ve škole). Rovnost pohlaví se týká pouze hodiny č. 2, zatímco lidskou důstojnost řeší hodina č. 3 s částečným přesahem do oblasti práva jednotlivce na bezpečí. Hodina č. 1 je sebepoznávací a na rozvíjení hodnot zaměřena není.

Postoje odpovědnosti a sebedůvěry jsou rozvíjeny ve všech třech hodinách: občanská uvědomělost a rovnost v hodinách č. 1 (Odkud pocházím?) a č. 2 (Existují typicky mužská a ženská povolání?); tolerance k nejednoznačnému v hodině č. 2 a č. 3 (Šikana, násilí ve škole); potřeba respektu bez ohledu na pohlaví je nastíněna v hodině č. 2, v hodině č. 3 se objevuje nutnost respektu k odlišnostem a rozhodnutím jednotlivce. Hodina č. 3 rozvíjí především otevřenost k odlišným

přesvědčením, názorům a chováním – ve volbě reakce při střetu se šikanou v úvodním rozřazovacím testu, určujícím cestu jednotlivce.

Dovednosti u všech tří hodin stojí na rozvíjení analytického a kritického myšlení a samostatného učení. Tak jsou koncipovány všechny pracovní listy. Aktivní naslouchání více rozvíje hodiny č. 1 (výklad k problematice rodokmenů) a č. 3 (shrnutí k šikaně), zatímco empatii rozvíjí hodiny č. 2 ve vztahu k myšlení obou pohlaví a ke stereotypu vnímání jejich rozdílů nebo v hodině č. 3 při sledování myšlení jednotlivých aktérů šikany, obětí, agresorů i šedé zóny. Flexibilitu nejvíce rozvíjí hodina č. 2, jelikož ta je nutná při výběru povolání (testu sebepoznání), částečně hodina č. 3 v eventualitách volby přístupu k šikaně, kde každé jiné rozhodnutí může změnit konečný výsledek. Komunikativní dovednosti a řešení konfliktů nejvíce rozvíjí hodina č. 3, jelikož se jedná o téma primárně řešící konflikt šikany.

Znalosti sebe a kritické porozumění sobě samému jsou základním tématem celého bloku. Všechny tři hodiny pracují s porozuměním sobě samému jako cestou k řešení problémů, k hledání odpovědi na otázku, kým jedinec je ve vztahu ke své minulosti (hodina č. 1), budoucnosti (hodina č. 2) nebo obtížné situaci (hodina č. 3), a k řešení úkolů a dilemat s tím spojených. U porozumění světu se objevuje přesah do historie v hodině č. 1, kterou by bylo možno realizovat i v dějepisu. Hodina č. 2 má částečný přesah do ekonomiky jednotlivce, a to v zamýšlení se nad profesní budoucností na základě sebepoznání vlastních předpokladů.

3.1.1 Kdo jsem a odkud pocházím? Odkud pocházím?

Cíl: Žáci se seznámí se základními pojmy, které se týkají genealogie. Naučí se získávat informace z delšího textu a s nimi se budou učit pracovat. Dále se naučí aplikovat obecné informace o období na své konkrétní předky.

1. hodina – Odkud pocházím?

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 01

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity	evokace	zadání	5 min
2. Úvod do tématu	evokace	výklad	2 min
3. Výklad	expozice nového učiva	výklad	5–10 min
4. Zadání aktivity (2)	evokace	výklad	3 min
5. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem	20 min
6. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 60 minut)

Vyučující vytiskne PL 1 (formát A3 – (příloha č. 4.1.1.1.2)) a PL 2 (formát A4 – (příloha č. 4.1.1.1.3; žákovský sešit – hodina č. 1)). Vyučující se seznámí s obsahem výkladové části aktivity.

Zadání aktivity je nutné provést alespoň **týden před realizací hodiny**.

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 5 minut)

S dostatečným **časovým** předstihem (aby do průběhu vlastní aktivity měli žáci čas rodokmenovou část kvalitně vyplnit) vyučující zadá PL 1 *Vývod předků* ve formátu A3 (příloha č. 4.1.1.1.2). Žáci za domácí úkol za pomoci **rodičů** nebo **prarodičů** vyplní svůj rodokmen v podobě vývodu všech předků podle stanoveného vzoru v první části PL 1. U osob, které již nežijí, by žáci k datu narození měli doplnit i datum úmrtí. Bude na tom závislý jeden z dílčích úkolů.

Poznámka: Vyučující by měl žáky upozornit, že některé informace o povolání nebo přesném bydlišti prarodičů nemusejí rodiče znát do podrobností. V takovém případě je pro úkol postačující pracovat pouze s domněnkami rodičů nebo jejich odhady.

Tabulkovou část PL 1 ať žáci zatím ponechají bez povšimnutí.

Alternativní zadání: Vyučující na konci předcházející hodiny provede i část výkladu, v němž přiblíží téma hospodářských sektorů, v PPT snímek č. 8. V případě, že rodičům pak nebude jasné, v jakém sektoru předkové pracovali, žáci sami jim budou moci doma vše vysvětlit. Celé zadání pak ve vlastní hodině nebude trvat dvojnásobný čas. (časová dotace 5 + 5 minut)

2. Úvod do tématu (vlastní vyučovací hodina) (časová dotace 2 minuty)

Vyučující krátce představí problematiku předků a původu. Žáci si zatím mohou nachystat předvyplněné PL 1.

3. Výklad (časová dotace 5–10 minut), PPT snímek č. 5–8

Každý člověk má předky tzv. z otcovy i matčiny strany. U předků z otcovy rodové linie hovoříme též o linii **patrilineární**, z matčiny strany o **matrilineární**. Oba pojmy pocházejí z latinského označení pro matku (mater) a otce (pater). (Zde je možno nechat žáky obě latinská slova z předchozích pojmů odvodit). Zaznamenávání předků má ustálenou formu v podobě genealogických tabulek. Tři základní formy těchto záznamů se označují pojmy rodokmen, vývod a rozrod.

Nejznámějším termínem je **rodokmen**, za který se ostatní formy genealogických tabulek někdy mylně zaměňují. Do rodokmene se zaznamenávají přímí předkové z otcovy strany, ale nejrozšířenější formou je zápis všech předků i příbuzných, kteří nosili nebo nosí stejné příjmení. **Vývod** je soupis všech přímých předků osoby, která je předmětem zkoumání (tzv. střeň). Je nejrozšířeněji užívanou formou genealogické tabulky zobrazenou často s motivem rozvětveného stromu. **Rozrod** je opakem vývodu. Nesleduje předky osoby, o kterou nám jde, ale sleduje všechny její potomky (potomci synů i dcer bez ohledu na příjmení), v omezeném případě zaznamenává pouze potomky se stejným příjmením bez zahrnutí potomků dcer. U některých rodin se může jednat o velký propletenec i několika set či tisíc osob.

4. Zadání aktivity (2) (časová dotace 3 minuty)

Vyučující zadá žákům PL 2 *Průvodní text a otázky* ve formátu A4 s průvodním textem samostatné práce. Jejím cílem je odpovědět na otázky na základě informací získaných z textu. Vyučující žákům vysvětlí, jak budou postupovat v případě doplňování tabulkové části ve druhé polovině PL 1.

5. Aktivita (časová dotace 20 minut), v PPT snímek č. 8 Hospodářské sektory

Vyučující zastává pouze roli poradce, pokud žákům v průběhu samostatné práce není něco jasné. Žáci mohou pracovat ve dvojicích. Odpovědi na otázky ve druhé polovině PL 2 a doplnění tabulek ve spodní části PL 1 mají individuální charakter. Žáci si však navzájem mohou pomoci vysvětlit princip, jak tabulky doplnit.

- Vyučující vyvolá nebo vybere 5 dobrovolníků, kteří se vystřídají při čtení 5 odstavců textu PL 2. (6 minut)
- Žáci samostatně vypracují odpovědi na otázky v PL 2, které vyplývají z obsahu textu. (5 minut)
- Žáci samostatně vypracují odpovědi na otázky v PL 2, které vyplývají z vývodu jejich předků (PL 1), a doplní data do tabulek ve spodní části PL 1. (8 minut)

6. Shrnutí (časová dotace 10 minut)

Žáci by na základě informací z vývodu předků a doprovodného textu měli získat přehled o proměnách společnosti v jednotlivých obdobích. Měli by si umět dát dohromady souvislost mezi vývojem celé společnosti a vývojem jejich vlastních předků v rovině proměn zaměstnanosti. Zároveň by si měli uvědomit, že dnes omezená veličina původu hrála v minulosti mnohem důležitější úlohu. Dříve byl původ ke stavu daný. V současnosti hraje roli, že je těžké vymanit se z vlivu rodiny – obzvláště pro mladé lidi. Vliv může rodinné prostředí na dosažené vzdělání, kdy děti vysokoškoláků mají větší šanci získat vysokoškolský diplom než děti vyučených rodičů, a to právě díky podpoře rodiny. Změna je možná díky podpoře a osvětě mladé generace. Generační posun předků mezi sektory zaměstnanosti má ukázat možnost změny, která v mnoha rodinách nastala. V aktivitě Aktivita by žákům měla pomoci pochopit fakt, že společnost se skládá z jednotlivců, jejichž prostorová, sociální, a tím i profesní mobilita se v průběhu času mohla proměňovat.

3.1.2 Čím bych chtěl být? Co pro to musím udělat? Učení a volba povolání. Existují typicky mužská a ženská povolání?

Cíl: Žáci se naučí vytvořit a zpracovat jednoduchou statistiku. Ze statistiky by měli umět získat údaje, aby mohli vyvrátit některé stereotypní tvrzení. Cílem je, aby prací se stereotypy pochopili rozdíl mezi stereotypem a realitou, kterou konkrétně ve třídě mají.

1. hodina – Existují typicky mužská a ženská povolání?

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 02

Poznámka: Hodina č. 2: Hodinu doporučujeme realizovat v jednom dvouhodinovém bloku.

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Výklad	expozice nového učiva	zadání	15 min
2. Zadání aktivity (1)	evokace	výklad	10 min
3. Aktivita A	aktivita	práce s pracovním listem	15 min
4. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 45 minut)

Vyučující vytiskne PL 1 (příloha č. 4.1.2.2.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 2) a v případě práce všech žáků na počítači rozešle nebo někam uloží ke stažení PL 2 (příloha č. 4.1.2.2.3, formát XLS). Projde si verzi PL 2, která je až na komentář a vzorová data totožná s verzí pro žáky (příloha č. 5.1.2.2.3, formát XLS). Vyučující se seznámí s obsahem výkladové části aktivity (příloha č. 4.1.2.2.1, formát PPT).

1. Výklad (časová dotace 15 minut), PPT snímky č. 2, 4–7

Vyučující v krátké prezentaci představí typy pracovních schopností a charakteristik osobnosti (PPT snímek č. 4 a 5). Tato část není pouze samoučelným výkladem, ale poslouží, aby si žáci jednotlivě stručně zaznamenali, které schopnosti a charakteristiky osobnosti jsou více vlastní ženám, nebo mužům. Dílčím cílem je zaznamenat jejich postoje a stereotypy dříve, než budou ovlivněni následující aktivitou.

Poznámka: Vyučující může nechat žáky hlasovat, a zaznamenat tak většinový postoj třídy ke všem deseti kategoriím uvedených ve snímku 4 a 5. Jednotlivé zkratky je možné zapsat na tabuli pro potřebu finálního shrnutí aktivity.

Vyučující krátce představí druhy a členění temperamentu.

Osnova výkladu:

- Úvodní snímek č. 2 (lze pouze říci a přeskočit jej)
 - Lidé se ve svých povahách odlišují, a tím je jejich potenciál předurčuje vykovávat určitou profesi.
 - Ne všichni si však své přednosti uvědomují!
 - Těžko si představit,
 - › že nemotorný člověk bude dobrým řemeslníkem,
 - › někdo s odporem k písemnému projevu a tabulkám úředníkem,
 - › člověk, který se bojí přítomnosti více lidí, dobrým prodejcem nebo třeba učitelem.
- Zamyslete se.
- Pracovní schopnosti. Liší se nějak podle pohlaví? (PPT snímek č. 5)

Zkuste krátce určit, která schopnost je vlastní více ženám, nebo mužům.

 - méně emocí a více racionální myšlení (RM)
 - větší manuální zručnost, praktičnost (MZ)
 - administrativní zdatnost (AZ)
 - společenské kompetence a aktivita (SK)
 - umělecké cítění (UC)
 - › V rychlosti bez většího přemýšlení si poznamenejte zkratku každé z kategorií a to, jestli je tato schopnost vlastní více ženám, nebo mužům.
 - › např. RM – M (Racionální myšlení najdeme více u mužů.)
- Charakteristiky osobnosti (PPT snímek č. 6)

Charakteristiky osobnosti a nadání jednotlivce určují potenciál, jakou profesi má možnost se naučit a tu později dobře vykonávat.

 - méně labilní a více stabilní osobnost (SO)
 - méně plánování a více improvizace (I)

- **méně odtažitý a více přátelský a empatický (PE)**
- **méně bezstarostný a více svědomitý (Sv)**
- **méně opatrný a více vynalézavý (V)**
 - › Hlasuj stejným způsobem.
 - › např. PE – Ž (Ženy jsou více přátelské a schopné se vcítit do druhých.)
- **Druhy temperamentu (PPT snímek č. 7)**

Již starověký lékař Hippokrates rozčlenil duševní vlastnosti člověka do čtyř kategorií.

 - **Sangvinik**
 - › je živá energická bytost s potřebou rychlé akce, svým založením je optimista,
 - › citově: stabilní extrovert.
 - **Flegmatik**
 - › je klidný vyrovnaný jedinec, kterého z rovnováhy vyvede jen velmi silný zážitek,
 - › projevuje se spokojenou trpělivostí,
 - › citově: stabilní introvert.
 - **Melancholik**
 - › je člověk, který vše hluboce prožívá. Jeho cílem je klid, je stálý a uzavřený, svým založením je pesimista,
 - › citově: labilní introvert.
 - **Cholerik**
 - › je nevyrovnaný a vznětlivý. Seběmenší podnět u něj vyvolá agresivní reakci. Je nerozvážený a sebestředný.
 - › citově: labilní extrovert
- **Jaký/á jsem (PPT snímek č. 8–9)**
 - **Labilní osobnost**
 - › má menší schopnost se ovládat a více podléhá citům.
 - **Stabilní osobnost**
 - › je člověk s velkou mírou sebekontroly, který nejdříve přemýšlí a potom jedná.
 - **introvert**
 - › se navenek projevuje co možná nejméně,
 - › své city prožívá intenzivně, ale v nitru.
 - **Extrovert**
 - › se projevuje více navenek a má velkou potřebu navázat co možná nejvíce vztahů.

2. Zadání aktivity (1) (časová dotace 10 minut)

Vyučující rozdá vytištěné zadání pro aktivity v PL 1 s testem osobnosti. Zároveň vysvětlí žákům, že se nejedná o test na známky, správnou odpověď určuje pouze jejich vlastní postoj. Řešení testu na s. 3 mohou nechat být a otočit jej textem směrem k lavici, aby je nerozptylovalo. Otočit jej mohou až po zakroužkování všech odpovědí (případně je možné rozdat jej při zadání druhé části aktivity).

3. Aktivita A (časová dotace 15 minut)

Žáci pracují samostatně s PL 1 a vyplní test osobnosti (A. Pavučina osobnosti – test). Z důvodu úspory času mohou žáci po zakroužkování všech odpovědí začít pracovat v sekci B. Řešení testu PL 1 doplní do tabulky a zjistí počet bodů, které získali v jednotlivých otázkách. Pokud bude mít každý žák k dispozici počítač, může vyplnit pouze druhou verzi výsledkové tabulky.

4. Shrnutí (časová dotace 10 minut)

Vyučující shrne s žáky probranou látku z výkladu a může se třídou vést dílčí diskuzi o otázkách, které žáky napadnou k jednotlivým druhům osobnosti, nebo mohou zaznít poznámky k sebepoznání vycházejícího z testu osobnosti, jehož rozbor bude náplní druhé hodiny. Ve zbývajícím čase je možné vést dílčí diskuzi k vrozeným a získaným vlastnostem osobnosti – vliv výchovy a přístupu rodičů (neúmyslné stereotypy v rozdílném přístupu k výchově chlapců a dívek).

2. hodina – Existují typicky mužská a ženská povolání? 2

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
5. Zadání aktivity (2)	evokace	Zadání	10 min
6. Aktivita B	aktivita	práce s pracovním listem	20 min
7. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	10–15 min
CELKEM			45 min

5. Zadání aktivity (2) (časová dotace 10 minut) (PPT snímek č. 10)

Vyučující zadá žákům samostatnou práci. V PL 1 na s. 3 žáci vyplní část B a řešení testu zapíšou do tabulky a zjistí počet bodů, které získali v jednotlivých otázkách. Žáci se rozdělí do dvou skupin na dívky a chlapce. Vyberou mezi sebou dva zapisovatele – jeden bude zapisovat body získané za otázky 1–5, druhý 6–10. Sčítají se body za jednotlivé otázky od všech členů skupiny.

Při zvolení varianty, kdy počítač mají všichni žáci, vyučující sdělí žákům, kde naleznou PL 2 (příloha č. 4.1.2.2.3, formát XLS), vyhodnocení testu mohou žáci rovnou zapisovat do předpřipravených tabulek.

6. Aktivita B (časová dotace 20 minut)

Tato aktivita probíhá formou samostatné práce ve větší skupině, kdy vyučující je pouhým poradcem, který žákům upřesňuje a vysvětluje podmínky zadání.

Varianta 1 – žáci i vyučující pracují bez počítače.

Každá skupina provede součet bodů od všech členů za jednotlivé otázky. Zapisovatel pod sebe zapíše za jednotlivé členy, kolik bodů získal každý člen skupiny v každé jednotlivé otázce. Pomocí kalkulačky nebo mobilního telefonu pak čísla za jednotlivé otázky sečtou.

Podle jednotlivých odpovědí na otázky z testu, tedy podle přidělených bodů narýsují grafické vyjádření svých pracovních schopností a osobnostních charakteristik do předpřipravených grafů v PL 1 na s. 3 v sekci B – Řešení testu.

V případě zakreslování celých skupin bude nutno z jednotek grafu udělat desítky připsáním nuly (např. místo 1 bude 10 atd.)

Varianta 2 – počítač s napojením na projektor má pouze vyučující (PPT snímek č. 11–13).

Každá skupina provede součet bodů od všech členů za jednotlivé otázky. Zapisovatel pod sebe zapíše za jednotlivé členy, kolik bodů získal každý člen skupiny v každé jednotlivé otázce. Pomocí kalkulačky nebo mobilního telefonu pak čísla za jednotlivé otázky sečtou.

Každá ze skupin předá deset hodnot součtu bodů z testu vyučujícímu. Ten je zanesou místo vzorových čísel do předpřipravené tabulky v PL 2 (příloha č. 5.1.2.2.3, formát XLS), list *souhrn TAB kluci a dívky GRAF*.

Vyučujícímu se v programu MS Excel v předpřipravených grafech zobrazí celková data za jednotlivé skupiny. Takto zobrazená data žáci uvidí promítnuta na projektoru z počítače vyučujícího.

Varianta 3 – počítač mají všichni žáci i vyučující (PPT snímek č. 11–13).

Vyučující sdělí žákům, kde naleznou PL 2 (příloha č. 4.1.2.2.3, formát XLS) a otevřou si jej. Své vlastní výsledky mohou žáci z PL 1 přepsat nebo čísla rovnou zanést při vyhodnocování testu do tabulky v listu *tabulka vysledku*; skupinová data po jednotlivých členech skupiny mohou zapisovatelé zapsat do souhrnné tabulky v listu *souhrn TAB kluci a dívky GRAF*.

Žákům se u zapisovatelů skupin zobrazí v předpřipravených grafech MS Excelu celková data za jejich skupinu. Souhrny všech skupin si žáci mohou zaslat např. prostřednictvím školní sítě.

Každá skupina předá vyučujícímu součet bodů všech členů za jednotlivé otázky z testu a ten zanesou součty do předpřipravených tabulek v listu *souhrn TAB kluci a dívky GRAF*.

Vyučujícímu se v programu MS Excel v předpřipravených grafech zobrazí celková data za jednotlivé skupiny. Takto zobrazená data žáci uvidí promítnuta na projektoru z počítače vyučujícího.

7. Shrnutí (časová dotace 10–15 minut)

Při variantě bez počítačů vyučující nakreslí nebo narýsuje na tabuli souhrnné grafy za jednotlivé skupiny. U ostatních variant budou mít žáci grafy k dispozici z projektoru. Žáci souhrnné grafy dívek a chlapců porovnájí s většinovým názorem, který vzešel na začátku hodiny z hlasování. Rovněž mohou své vlastní výsledky porovnat jak s většinovým názorem, tak s výsledky jednotlivých skupin. Žáci tak mohou porovnat svůj počáteční stereotypní názor se stereotypním názorem celé třídy, ale také jej konfrontovat se statistickou realitou, která ve třídě reálně je.

Cílem aktivity je, aby si žáci uvědomili své silné stránky, které mohou dál rozvíjet v přípravě na své budoucí povolání. Zároveň se naučí pracovat ve skupině na tvorbě jednoduché statistiky. Vyučující by jim měl v rámci shrnutí vysvětlit úskalí závěrů ze souborných dat u takto malých skupin. (Zde se jedná většinou o zaměření celé skupiny, kde se odlišný jednatel v součtu ztrácí, a to tím více, čím je sledovaná skupina početnější). Komparace by měla žáky přivést k uvědomění si rozdílu mezi skupinovým součtem a jednatelcem. Žádné povolání tak není čistě mužské, nebo ženské. Jen díky osobnostním charakteristikám můžeme hovořit o povoláních většinově mužských, nebo ženských.

Poznámka: Pokud vyučující bude chtít realizovat pouze tuto aktivitu, může využít veškeré materiály k příbuzné aktivitě v rámci programu „Všichni jsme si rovni, ale ... (2)“, hodina 4 - Mužské a ženské role v rodině.

Poznámka: **Výpovědní hodnota prezentace** má kvůli **dostupnosti fotografií s volnou licencí** nižší hodnotu. V několika případech může vyučující fotografie nahradit jinými. Např. z následujících zdrojů:

- Snímek 2 – [A co ty?]. In: Pxhere.com [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://pxhere.com/cs/photo/1403204>
 - Snímek 2 – [Já a práce]. In: Thumbs.dreamstime.com [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://thumbs.dreamstime.com/b/kids-workers-child-professional-uniform-policeman-kid-baby-job-professions-cartoon-vector-set-children-character-teacher-155837687.jpg>
 - Snímek 3 – [Muž a žena – značky]. In: Cilrozvoje.cz [online]. [citováno 2020-09-30]. Dostupné z: https://www.cilrozvoje.cz/wp-content/uploads/2016/07/zena_muz_znacky.jpg
 - Snímek 5 – [Ano, nebo ne?]. In: S3.amazonaws.com [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: https://s3.amazonaws.com/cdn.freshdesk.com/data/helpdesk/attachments/production/14039291922/original/XMQr7KkzoiQMBkDk95BJMBsRQ8SAZMG_w.png?1542885557
 - Snímek 6 – [Muž a žena – houpačka]. In: Kdejsitato.cz [online]. [citováno 2020-01-09]. Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/muz-a-zena-v-kontextu-doby.html>
 - Snímek 7 – [Temperamenty]. In: Cs.wikipedia.org [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Melancholik#/media/Soubor:Four_temperaments_-_2.svg
 - Snímek 8 – [Stabilní, nebo labilní?]. In: Opsychologii.cz [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <http://www.opsychologii.cz/m/cache/bb/be/bbbefa03a9d7271af46157fe55b56d73.jpg>
- [Stabilní, nebo labilní?]. In: Lh3.googleusercontent.com [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: https://lh3.googleusercontent.com/proxy/p7L1IKurhY1O7icRhSLyLZRxHWvN_1WdAwxziB2tWUQCZcjtNJQuJrjivTm37aDe7kdRIXv4p9QuHE3bFLygg71SP8NpHNbRUmtFDYGG_KhVBjaocnbZRHFRDIWuQ1nTudIxM
- [Stabilní, nebo labilní?]. In: Blog.mojra.cz [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: https://blog.mojra.cz/data/2020/07/07/emocni_inteligence_tohle_vam_pomuze_k_uspechu.jpg
- [Stabilní, nebo labilní?]. In: M.active.net [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: https://m.active.net/evropa2/image/2016/01/2016.01.25-labilita-Foto_shutterstock_2927347-660x455.jpg
- Snímek 8 a 9 – [Druhy temperamentu]. In: Publi.cz [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://publi.cz/books/369/images/pics/15.jpg>
 - **Snímky do koláže na závěr:**
 - Snímek 13 – [Muž vaří]. In: D15-a.sdn.cz [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: https://d15-a.sdn.cz/d_15/c_img_F_I/N003ux.jpeg?fl=cro,0,101,1250,703%7Cres,1200,,1%7Cwebp,75

[Muž uklízí]. In: *Maminka.cz* [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: https://www.maminka.cz/GetThumbNail.aspx?crop=1&w=660&h=330&q=60&id_file=496501597

[Žena strojvedoucí]. In: *Dnoviny.cz* [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.dnoviny.cz/assets/images/440fd3ca89d9b7d8fb4f548f167bb612/4058-800.jpg>

[Žena s pilou]. In: *Encrypted-tbn0.gstatic.com* [online]. [cit. 2020-09-30]. Dostupné z: https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn%3AAND9GcR6XF0QwIwAxCF_KzpW2h_t7RqTBB_uch2-FA&usqp=CAU

3.1.3 Obtížné situace a řešení problémů. Šikana, násilí ve škole

Cíl: Žáci budou řešit jednotlivé náročné situace formou nevratných rozhodnutí. Je nutné, aby pochopili, že rozhodnutí z nich činí, kým jsou a ke které skupině budou patřit. Zábavnou formou se tak žáci naučí vcítit do jednotlivých aktérů šikany jako prostředku, jak šikaně předcházet.

1. hodina – Šikana, násilí ve škole

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 03

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity (1)	evokace	zadání	3 min
2. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem – práce s textem	22 min
3. Diskuze	diskuze	diskuze	10 min
4. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne nebo rozešle žákům pracovní list 1 *OBTÍŽNÉ SITUACE A ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ. Šikana a násilí ve škole 1* (příloha č. 4.1.3.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 3); *OBTÍŽNÉ SITUACE A ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ. Šikana a násilí ve škole 2* (příloha č. 4.1.3.1.3, formát XLS) pro každého žáka.

Poznámka: Vyučující může žákům vytisknout nebo zaslat pouze první stranu PL 2 s bludištěm. Druhou stranu (s výsledným pavoukem posloupností jednotlivých otázek z úkolu A) jim může rozdat samostatně před shrnutím aktivity.

Pracovní list 2 je koncipován tak, aby výsledná posloupnost otázek s popisy jednotlivých aktérů šikany vyšla na druhou stranu při oboustranném tisku. Při shrnutí si tak žáci jednoduše otočí list a porovnají výsledek označený pořadovým číslem.

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 3 minuty)

Vyučující rozdá žákům pracovní list 1 *OBTÍŽNÉ SITUACE A ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ. Šikana a násilí ve škole 1* (příloha č. 4.1.3.1.2, formát DOC); *OBTÍŽNÉ SITUACE A ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ. Šikana a násilí ve škole 2* (příloha č. 4.1.3.1.3, formát XLS) pro každého žáka.

2. Aktivita (časová dotace 22 minut)

Úkol A: Žáci samostatně vyjádří svou volbu při řešení situací spojených se šikanou. Pracují s testovými otázkami, volí odpovědi a), b), nebo c). (časová dotace 10 minut)

Úkol B: Žáci na základě kritérií v zadání a svých odpovědí na otázky v úkolu A vyznačí svoji životní cestu bludištěm vztahů v šikanou postiženém kolektivu. (časová dotace 5 minut)

Vyznačí i osm zbývajících variant, které by nastaly v případě, že by se u různých situací rozhodli jinak.

3. Diskuze (časová dotace 10 minut)

Vyučující projde s žáky jednotlivé otázky **úkolu A**, formulace jednotlivých voleb řešení situací spjatých s šikanou i to, jak a proč jednotlivá rozhodnutí ovlivnila jejich cestu bludištěm vztahů. Celá třída může diskutovat nad názory pro a proti u vyjádření postojů k jednotlivým 13 situacím. Případně může vyučující žákům odpovědět na otázky vzešlé z nastíněných problémů týkajících se šikany.

Cílem diskuze je naučit žáky vyjádřit otevřeně svůj názor na obtížnou životní situaci a umět si jej obhájit. Žáci by měli dojít k poznání, že i nevědomá volba v krajní situaci, která se neustále opakuje, může vést k tomu, že se stanou součástí něčeho, co žije vlastním životem a vlastními normami zcela odlišnými od normálu. Stejným způsobem společností plíživě postupují nebezpečné totalitní ideologie (srov. experiment amerického středoškolského učitele Rona Jonese z Palo Alta).

4. Shrnutí (časová dotace 10 minut)

Úkol B: Žáci by se měli krátce zamyslet, jak jejich volby v jednotlivých otázkách ovlivnily konečný výsledek. Podstatné je uvědomění si, že rozdílný přístup u většího množství lidí způsobí, že šikana vůbec nezačne, nebo se naopak rozjede do oblodných rozměrů.

Úkol C: Zde vyučující zváží, zda je vhodné, aby žáci prezentovali své výsledky veřejně. Lze to obejít vybráním anonymně vyplněných PL 2 a vytvořením součtu četnosti výsledků 13–39. Podstatné je pro třídu uvědomění, že šikana není něco vzdáleného a při splnění podmínek nutných pro její vznik může propuknout v každém kolektivu.

3.2 Rodina

Blok představuje pohled na rodinu a partnerství jako základ všech mezilidských vztahů.

Žáci se seznámí s mužskými a ženskými rolemi v rodině; s vnímáním stereotypního a zvykového jednání; s manželstvím a partnerstvím na příkladu kolizních situací a jejich řešení; s narušenými rodinnými vztahy při řešení rozvodu z pohledu všech jeho účastníků.

Po absolvování bloku budou žáci schopni odhalit možné stereotypy a zvykové jednání, které mnoho lidí provádí bezmyšlenkovitě; nahlížet na problémy z úhlu pohledu více stran a posílením empatie lépe řešit i své vztahy a problémy; diskutovat o problému, vyjádřit svůj názor a aktivně hledat řešení nikoli bezhlavým nebo silovým prosazováním vlastního názoru.

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Tento blok rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu ve vztahu jedince k rodině, případnému partnerovi/ce a v rámci jeho postoje ke kolizím ve vztazích.

Hodnoty lidských práv nastiňuje v hodinách č. 5 (Manželství a partnerství) a č. 6 (Rozvod z pohledu všech aktérů) s důrazem na potřebu čestnosti a rovnosti v rámci férového jednání k ostatním. Lidská důstojnost ve vztahu k partnerovi, jak daleko může partner zajít v konfliktní situaci, s těmito pojmy a situacemi se žáci setkají v simulované aktivitě hodiny č. 5. Fungování právního státu je nastíněno v rámci hledání řešení konfliktu, kdy žáci v aktivitě hodiny č. 6 simulují rozvodové řízení v aktivní participaci jednotlivých účastníků.

Postoje rozvíjejí všechny tři hodiny bloku, a to prostřednictvím prosazování nutnosti respektu ke druhým bez ohledu na roli v rodině, pohlaví nebo konfliktní situaci. Hodiny č. 4 (Mužské a ženské role v rodině) a č. 5 se zabývají i otevřeností k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, kde žáci budou pracovat s příběhem rodiny nebo se simulací chování v partnerských konfliktech. Naopak hodiny č. 5 a č. 6 mají společnou konfliktní rovinu při hledání způsobu řešení v aktivitě, která konflikt simuluje; žáci jej mohou aktivně řešit, a tím si osvojit schopnost odpovědnosti vůči sobě i ostatním i schopnost získání zdravé sebedůvěry.

Dovednosti analytického a kritického myšlení, samostatného učení, aktivního naslouchání a empatie tvoří základ celého bloku tří hodin. Přímá simulace aktivit nebo nepřímé řešení rolí na základě příběhu dává žákům možnost rozvíjet tyto dovednosti, aniž by si to uvědomovali. Přímá aktivita navíc rozvíjí i empatii s možností si vyzkoušet nebo vidět naživo postoj protistrany. Hodiny č. 4 a č. 6 rozvíjí flexibilitu (žáci se musí přizpůsobit situaci, jak se zrovna vyvíjí), přizpůsobivost a tvůrčí spolupráci, kdy se žáci v rámci zastávání rolí přizpůsobují chování jedinců v aktivitě nebo příběhu, ať již jako jednotlivci, nebo jako skupina zastávající jednu z rolí definovaných v aktivitě. Z tohoto důvodu hodina č. 6 simulující rozvod, kde role zastávají skupiny žáků, klade důraz i na zlepšení jazykových a komunikačních dovedností při řešení konfliktu.

Znalosti a kritické porozumění sobě samému rozvíjí všechny tři hodiny bloku jako stěžejní v rámci pohledu na svět rodiny, jejích vztahů a konfliktů. Stereotypní vnímání mužských a ženských rolí je v hodině č. 4 prezentováno jako odraz naší kultury ve vztahu ke světu, což hlouběji ukazuje genderově obrácená možnost v aktivitě hodiny č. 6 při řešení rozvodu, kde je částečně nastíněna i jeho zákonná problematika.

3.2.1 Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Mužské a ženské role v rodině

Cíl: Žáci se naučí změnit svůj pohled na role mužů a žen v rodině. Měli by poznat rozdíl mezi společenským stereotypem a fyziologickými odlišnostmi mezi pohlavími.

1. hodina – Mužské a ženské role v rodině

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 04

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity	evokace	zadání	5 min
2. Aktivita (úkoly A-E)	aktivita	práce s pracovním listem	32–35 min
3. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	3–5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne nebo rozešle žákům PL 1 ČLENOVÉ RODINY A JEJICH STEREOTYPY VE VZTAZÍCH. Mužské a ženské role v rodině 1 (příloha č. 4.2.1.1.2; žákovský sešit – hodina č. 4) pro každého žáka.

Varianta bez počítače nebo kombinovaná varianta: Vyučující vytiskne dva kusy PL 2 – sčítací arch (sčítání preferencí jednotlivých činností k úkolu E), formát DOC (příloha č. 4.2.1.1.3). Hlasy u úkolu C mohou žáci ve skupině sečíst na zadní stranu archu, v každé skupině to budou pouze dvě čísla.

Varianta domácí úkol: Vyučující zváží, zda pro úsporu času nezádá PL 1 žákům za domácí úkol. Tato varianta však vyžaduje alespoň 5 minut času na zadání v předcházející hodině. Úkoly C a E vyžadují práci s celou třídou, a to na sociologickém přehledu preferencí všech žáků ve třídě podle pohlaví. V minimalistickém provedení lze zadat jako domácí práci úkoly C a E, případně s návazností na úkol A. V maximalistické podobě celý první list.

Poznámka: Zadání úkolu C a E je proto z hlediska konceptu PL 1 ve verzi pro žáky na jedné straně a v konceptu PL 1 ve verzi pro vyučujícího v běžném abecedním pořadí.

1. Zadání aktivity (časová dotace 5 minut)

Vyučující rozdá vytištěný PL 1 *ČLENOVÉ RODINY A JEJICH STEREOTYPY VE VZTAZÍCH. Mužské a ženské role v rodině 1* (příloha č. 4.2.1.1.2).

Vyučující může na začátku hodiny rozdělit třídu na dvě skupiny podle pohlaví a každá skupina si losem nebo volbou může ustanovit mluvčího/zapisovatele.

2. Aktivita (časová dotace 32–35 minut)

Žáci si přečtou krátký text popisující typické ráno a typické odpoledne jedné rodiny, kde jsou genderové role vyličený obráceně.

V **úkolů A** žáci samostatně rozdělí 20 činností na dvě poloviny – typicky mužské a typicky ženské a vyplní je do pracovního listu. (časová dotace 8 minut)

V **úkolů B** žáci seřadí schopnosti na stupnici 1–6 podle toho, zda je vnímají jako více vlastní mužům, nebo ženám. Úkol ukáže žákům, že problematika rolí pohlaví není černobílá. Sami vytvoří škálu většinového zařazení vrozených a obtížně měnitelných schopností. (časová dotace 5 minut)

V **úkolů D** budou řešit dvě životní situace a na jejich základě se žáci zamyslí, pro které pohlaví platí jedno ze dvou následujících tvrzení. Zde si žáci mohou uvědomit, že rozdílnost ve fyziologii i myšlení obou pohlaví má přínos pro obohacení života v jednotlivých situacích, kdy se rozdílní jednotlivci mohou náležitě doplňovat. (časová dotace 3–5 minut)

V **úkolů C** se žáci s menším časovým odstupem vrátí k úvodnímu textu a krátce se zamyslí nad jeho **pravdivostí**, nebo **nezvyklostí** a budou hlasovat, který z extrémů je jim bližší bez možnosti střední cesty (kam by se nejspíš zařadila většina). Tím se získá náhled na to, kam z hlediska stereotypů inklinují, a to vyjádřením jednoho statisticky využitelného **hlasu**. Každá skupina zvlášť vyhotoví součet preferenčních hlasů, který předá vyučujícímu. (časová dotace 7 minut)

Časově rychlejší varianta: Počítá s aktivním zapojením vyučujícího. Vyučující požádá každou skupinu zvlášť, aby její členové prostým přihlášením se dali hlas určité variantě, a výsledek následně sám zapíše.

Poznámka: Pro aktivnější vyučující lze do úkolu C vřadit odpověď pro střední cestu – *ani pravda ani nezvyk*. A tuto variantu pak lze provést jako druhou v řadě.

Úkol E Genderová anketa je koncipován v návaznosti na typicky mužské a ženské činnosti, se kterými žáci pracovali v úkolů A. Nyní si z celého 20položkového vzorku sami vyberou deset a udělí jim bodovou preferenci (od 10 bodů pro nejlepší po 1 bod pro nejhorší). Každá skupina do sčítacího

archu (PL 2) zaneše bodové preference za jednotlivé členy a provede jejich součet. (časová dotace 10 minut)

Varianta s počítačem: Hlasy u **úkolů C** a preference k činnostem u **úkolů E** žáci v každé skupině sami sečtou do *sčítacího archu*, (formát XLS, příloha č. 4.2.1.1.3). Sčítací arch zapisovatel vyplní na počítači a pošle jej vyučujícímu ke zkopírování pro finální vyhodnocení nebo v **kombinované variantě** papír – centrální počítač na učebně předá vyučujícímu vyplněný papírový sčítací arch a vyučující zaneše do počítače pouze výsledné součty za celou skupinu.

Poznámka: Zde jen vyučující musí upozornit skupinu KLUKŮ, aby si zapisovatel scroloval na tabulku pod tou dívčí. Obě skupiny pak upozorní, že tabulky pro úkoly C i E se nacházejí v samostatných listech v rámci jednoho sešitu programu MS Excel.

Varianta bez počítače: Hlasy u úkolů C a preference k činnostem u úkolů E žáci sami sečtou do *sčítacího archu* v PL 2, (formát DOC, příloha č. 4.2.1.1.3) a jejich výsledek zapíšou na tabuli, kde sami nebo za pomoci vyučujícího provedou součet preferencí a hlasů u obou skupin dívek a kluků.

Poznámka: Je zcela na zvážení vyučujícího, jaké bude pořadí úkolů. Pracovní list byl koncipován tak, aby se většina úkolů dala zvládnout formou samostatné práce a žáci měli mezi souvisejícími úkoly časový odstup. Z časových důvodů je ale možné související úkoly A, C a E zadat jako první a od žáků si vybrat jejich hlasy k úkolům C a preference k úkolům E. Vyučující pak v průběhu samostatné práce žáků na úkolech získá čas provést statistické součty, pokud se rozhodl pro časově **rychlejší variantu**, kdy žáci nebudou zapisovat hlasy (úkol C) a body (úkol D) na tabuli nebo do počítače.

Pracovní list lze též zadat za **domácí úkol** a v hodině provést pouze skupinovou práci na úkolech B a E s vyhodnocením za celou třídu. Viz Varianta domácí úkol.

3. Shrnutí (časová dotace 3–5 minut)

Úkol A zaměřený na rozvrstvení činností stereotypně vnímaných jako mužských a ženských je jakýmsi úvodem pro vyhodnocení genderové ankety v **úkolů E**. Tyto dva úkoly (první a poslední) je tedy nutné vyhodnotit společně. Zde si žáci mohou uvědomit, že žádná činnost není genderově dána. Jde pouze o bezmyšlenkovitě přijímaný stereotyp.

Varianta s počítačem: Rozbor vyhodnocení bodových preferencí bude proveden nad graficky vyjádřenou statistikou odpovědí skupin dívek a kluků.

Varianta bez počítače: Vyhodnocení podle počtů bodů přidělených žáky jednotlivým činnostem za skupinu dívek a kluků.

Vytvoření škály fyzické a duševní specializace mužů a žen v **úkolů B** má žáky přivést k poznání, že fyzické a duševní přednosti obou pohlaví, které se v rámci specializace činností evolučně vytvářely tisíciletí, není možné změnit. Je třeba jich ale využít ke vzájemnému doplňování se.

Úkol C slouží k ukázání faktu, že nikdo není oproštěn od stereotypního myšlení a jednání. Více hlasů pro **PRAVDIVÝ** obsah textu vyjadřují ti, kteří jsou nespokojeni s tradičními stereotypy a inklinují k opačnému extrému jejich řešení. Nespokojenost je prvním krokem ke změně, kterou by ale neměl být opačný extrém. *Bude tedy z hlediska genderu převažovat mezi dívkami?* Hlasy pro **NEZVYKLÝ** postoj vyjadřují reálný pohled na fungování rodiny. Realita je jiná a s odpovědí má tato skupina blíže k tradičnímu vnímání vztahových stereotypů v rodině. *Když jsou činnosti v rodině založeny na vzájemném konsensu, tak proč stávající stav měnit?* Měnit lze pouze tehdy, není-li konsensus rolí v rodině něco daného a automatického.

Úkol D na příbězích je ilustrováno okořenění vzájemného vztahu mužů a žen, které vychází z drobných rozdílů. Tolik proklamovaná uniformita by byla nudná. Zde žáci přiřadili ke každému z obou pohlaví tvrzení, které je vlastní **většině** jednotlivců dané skupiny, nikoli všem.

3.2.2 Láska a rodičovství, co je nebo není normou? Manželství a partnerství

Cíl: Žáci by měli získat nový pohled na vypjaté situace v partnerském vztahu na základě simulace, která jim umožní směřovat podle následků svých rozhodnutí. Komunikace a důvěru by měli vidět jako hlavní pilíř každého partnerství.

1. hodina – Manželství a partnerství

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 05

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity	evokace	zadání	5 min
2. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem	15–18 min
3. Dílčí shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	2 min
4. Diskuze	aktivita	diskuze	15 min
5. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne nebo rozešle žákům pracovní list 1 *LÁSKA A RODIČOVSTVÍ – CO JE, NEBO NENÍ NORMOU? Manželství a partnerství 1* (příloha č. 4.2.2.1.2; žakovský sešit – hodina č. 5) pro každého žáka.

Pracovní list má celkem 11 tiskových A4 stran. V úsporné variantě pro TISK – pro každého žáka s. 1, do dvojice s. 2–10 (rozděleno takto: první z dvojice – s. 2–5; druhý z dvojice – s. 6–11).

Rozdělení aktivit podle stran PL 1 pro TISK:

Situace 1 (první z dvojice) – s. 2; Situace 1 (druhý z dvojice) – s. 6

Situace 2 (první z dvojice) – s. 3; Situace 2 (druhý z dvojice) – s. 7–8

Situace 3 (první z dvojice) – s. 4–5; Situace 3 (druhý z dvojice) – s. 9–11

Poznámka: Z časových důvodů může vyučující zvážit, zda využije všechny tři situace. Jsou postaveny na shodném principu. Z pracovního listu tak může podle své volby rychle vytisknout jen potřebný materiál.

Zadání aktivity a její pravidla jsou proto z hlediska konceptu PL 1 **ve verzi pro žáky** na jedné straně společně s otázkami do diskuze (úkol A) i otázkami pro shrnutí aktivity (úkoly B a C). V konceptu PL 1 **ve verzi pro vyučujícího** je pořadí stran podmíněno pořadím aktivit, jak by měly proběhnout ve výuce: Zadání a pravidla aktivity; Situace 1 (první, druhý z dvojice), Situace 2 (první, druhý z dvojice), Situace 3 (první, druhý z dvojice), Otázky do diskuze (úkol A), Ohlédnutí za aktivitou pro shrnutí (dílčí úkoly B a C).

1. Zadání aktivity (časová dotace 5 minut)

Vyučující rozdá vytištěný pracovní list 1 *LÁSKA A RODIČOVSTVÍ – CO JE, NEBO NENÍ NORMOU? Manželství a partnerství 1* (příloha č. 4.2.2.1.2) nebo jeho části.

Vyučující může na začátku hodiny rozdělit třídu na dvojice podle pohlaví. Toto je též na zvážení, žáky může ponechat, jak sedí po dvojicích běžně. V případě lichého počtu lichý žák/žačka může být náhradníkem pro členy dvojic, které se vztahově rozpadnou už v první situaci, a lze tak simulovat další životní situaci, tedy změnu partnerů. Při opakování situace 1 by žáci z rozpadlých dvojic měli zaujmout ve dvojici stejnou roli, tj. zůstává jim jejich původní zadání.

2. Aktivita (časová dotace 15–18 minut)

Žáci si přečtou krátký text a seznámí se s pravidly aktivity. Je možno přečíst nahlas pro celou třídu.

V klíčových životních situacích budou simulovat možné postoje partnerů ve dvojici.

Poznámka: Je na zvážení vyučujícího, jestli **členové rozpadlých dvojic** budou ve stejné, nebo odlišné roli zkoušet **projít situace s někým jiným**. Situaci ve třídě to dost znepráhlední, ale bude to blíže realitě. Také by v tomto případě měl z časových důvodů zvážit, jestli má smysl nový začátek aktivity pro ty, kdo skončili v **situaci 2** a později.

Vyučující může zaznamenat statistiku, kolik dvojic skončilo v jednotlivých situacích a to, jestli se tak stalo rozchodem nebo odcizením z POSTIHŮ. Na konci hodiny lze pak s žáky vyhodnotit „rozvodovost/rozchodovost“.

U **časově rychlejší varianty** může z časových důvodů vyučující žákům zadat pouze jednu, maximálně dvě situace.

3. Dílčí shrnutí (časová dotace 2 minuty)

Vyučující s žáky může krátce shrnout dojmy a výsledky. Dílčí úkoly v otázkách B a C mohou sloužit jako přechod do následné diskuze.

Poznámka: Aktivnější vyučující, který měl časovou možnost zaznamenat statistiku rozvodovosti/rozchodovosti, může krátce shrnout její výsledky.

4. Krátká diskuze (časová dotace 15 minut)

Diskuze je kromě prvního bodu postavena na otázkách, které se týkají přístupu k odlišnosti a normám týkajících se partnerství heterosexuálů a homosexuálů. Žáci by za moderování vyučujícího měli diskutovat o nastolených otázkách tak, aby odlišnost nebyla vnímána negativně, ale na druhou stranu by neměla být neúměrně prosazována a propagována.

5. Shrnutí (časová dotace 5 minut)

Cílem diskuze by mělo být i to, aby si žáci vytvořili na danou problematiku názor a tento pak v rámci debaty obhájit a argumentovat. Na zřeteli je ale stále nutné mít to, aby byl kladen důraz na rovnost šancí a hledání kompromisu přijatelného pro obě strany.

3.2.3 *Narušené rodinné vztahy. Rozvod z pohledu všech aktérů*

Cíl: Žáci budou pracovat na své empatii s jednotlivými aktéry tím, že je v rámci skupiny budou řídit během rozvodu. Měli by se naučit vytvořit a realizovat týmovou strategii i hledat řešení problému s ostatními týmy.

1. hodina – Rozvod z pohledu všech aktérů

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 06

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity (1)	evokace	zadání	2 min
2. Diskuze	aktivita	diskuze	6 min
3. Zadání aktivity (2)	evokace	zadání	3 min
4. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem	24 min
5. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne nebo rozešle žákům pracovní list 1 *NARUŠENÉ RODINNÉ VZTAHY. Rozvod z pohledu všech aktérů 1* (příloha č. 4.2.3.1.2; žákovský sešit – hodina č. 6) pro každého žáka a pracovní list 2 *NARUŠENÉ RODINNÉ VZTAHY. Rozvod z pohledu všech aktérů 2* (příloha č. 4.2.3.1.3) pouze 1x a rozdělí druhou část zadání tak, aby jednotliví aktéři měli samostatné zadání (skupina OTEC, MATKA, SYN, DCERA, ADVOKÁTKA OTCE, ADVOKÁT MATKY, SENÁT ROZVODOVÉHO SOUDU).

Vyučující rozstříhá vytištěné zadání 2 podle jednotlivých skupin.

Poznámka: Z časových důvodů může vyučující zvážit, zda vypustí osoby advokátek nebo je nesloučí se skupinami OTCE a MATKY.

Toto téma může být pro některé žáky citlivé s ohledem na jejich osobní zkušenost. Pokud by tomu tak bylo, žáci by měli mít možnost se aktivity nezúčastnit.

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 2 minuty)

Vyučující rozdá vytištěný pracovní list 1 *NARUŠENÉ RODINNÉ VZTAHY. Rozvod z pohledu všech aktérů 1* (příloha č. 4.2.3.1.2 nebo příloha č. 4.2.3.1.2 – genderově obrácené role, kde má vyučující možnost zvolit mezi reálnou nebo anti stereotypní variantou).

2. Diskuze (časová dotace 6 minut)

Úkol A: Žáci nahlas nebo samostatně přečtou první část úvodních textů popisujících pohled na vzniklou situaci jednotlivých členů rodiny, v níž jsou vztahy narušeny a která se dostala na rozcestí. (Možné využít genderově obrácený text a porovnat jej s textem kopírující zažitý stereotyp v rodině). Hledat odpovědi na tři jednoduché otázky mohou samostatně nebo o nich mohou krátce diskutovat v plénu třídy. Cílem je žáky vtáhnout do děje v první části popsané předrozvodové reality, která hrozí teprve vygradovat, aby si uvědomili, jak málo stačí k eskalaci partnerského konfliktu, a aby nastínili způsob, jak mu ještě zabránit.

3. Zadání aktivity (2) (časová dotace 3 minuty)

Vyučující rozdělí žáky na pět skupin. Losem nebo rozřazením (např. položením otázky *Kdo by se chtěl stát advokátem/kou nebo soudcem/kyní?*) a výběrem dvou nejvýmluvnějších kluků a dvou dívek obsadí pětičlennou skupinu, ze které se bude rekrutovat tříčlenný senát rozvodového soudu a dvě advokátky znesvářených stran. Této skupině vyučující sdělí, že dva z nich budou obsazeni do rolí advokátů/ek a zbylí tři členové utvoří soudní senát a zvolí mezi sebou jeho předsedu/kyni.

Ostatní žáci se rovnoměrně rozdělí podle pohlaví na dvě a dvě skupiny (skupiny DCERA, MATKA, OTEC, SYN). Vyučující skupinám sdělí, aby vybrali jednoho mluvčího, který bude zastupovat skupinu navenek. Mluvčích může být i několik (každý může být určen pro vyjednávání s konkrétní skupinou, vystoupení před soudem nebo se mohou prostřídát; cílem je zapojit všechny žáky ve skupině). Pokud žáci nedospějí k výběru mluvčích, z časových důvodů je určí vyučující.

Skupinám vyučující rozdá vytištěné části pracovního listu 2 *NARUŠENÉ RODINNÉ VZTAHY. Rozvod z pohledu všech aktérů 2* (příloha č. 4.2.3.1.3 nebo příloha č. 4.2.3.1.3 – genderově obrácené role).

4. Aktivita (časová dotace 24 minut)

Žáci si přečtou krátký text označený jménem postavy, kterou jejich skupina v konfliktu reprezentuje, a seznámí se tak se svými možnostmi. Každá skupina by měla kolektivně pracovat na volbě strategie.

Více mluvčích pak umožní vyjednávat se všemi skupinami. U vyjednávání mezi skupinami MATKA – OTEC by měli být přítomni oba advokáti.

Na určení strategie, dohody s ostatními skupinami je určeno 10 minut času!

V průběhu desetiminutového vyjednávání může vyučující s tříčlennou skupinou připravit ve třídě prostor pro samotné konání soudu. Ve druhé fázi aktivity bude probíhat soud např. podle stručného vzoru, který bude mít k dispozici skupina soudců. Vyučující v průběhu soudu hlídá pravidlo, že před soudem hovoří pouze ten, kdo byl soudem vyzván nebo tážán. Výsledek soudu není předem dán. Žáci mají naprostou volnost, do jakého stavu rozvrácenou rodinu dostanou. (časová dotace 14 minut)

Poznámka: Vyučující by měl v roli moderátora udržet na úrovni kulturu vzájemného vyjednávání i průběhu soudu. Pouze v neřešitelné personální situaci by měl převzít roli předsedy/kyně soudního senátu.

5. Shrnutí (časová dotace 10 minut)

Úkol B: Žáci by se měli krátce zamyslet a samostatně odpovědět na tři dílčí otázky. (časová dotace 2 minuty)

Ve zbývajícím čase by na stejné otázky měla hledat v diskuzi nebo brainstormingu celá třída. Cílem diskuze by mělo být oddělit vlastní názor na problém od názoru většiny, které se nemusejí shodovat. Vyučující by měl žáky krátce seznámit s typy rozvodů, ke kterým by už žáci měli umět sami dospět, jelikož to jsou zároveň možnosti konce aktivity, kterou právě absolvovali. Dílčím cílem je, aby si žáci osvojili dovednost kolektivního vyjednávání s hledáním kompromisního výsledku, který bude přijatelný pro všechny zúčastněné. (časová dotace 8 minut)

Osnova shrnutí:

- **Druhy rozvodů:**
 - **nesporný (smluvený) rozvod**
 - › Ten z manželů, který návrh na rozvod nepodal, se k rozvodu připojí (souhlasí s ním).
 - › Oba manželé se tak na rozvodu dohodnou.
 - **sporný rozvod**
 - › **Manželé se zatím nedohodli a soud musí o rozvodu, vypořádání majetku, přidělení dětí do péče rozhodnout.**
 - › **Manželství je rozvráceno tak, že dohoda není možná.**
 - **ztížený rozvod**
 - › Jeden z manželů s rozvodem nesouhlasí a odmítá se s rozvodem smířit (většinou ten, kdo konec manželství nezavinil).
 - › Existují i závažné skutečnosti, proč manželství nemůže být rozvedeno (např. těžké onemocnění jednoho z partnerů nebo některého z jejich dětí).
 - › Délku trvání manželství může soud prodloužit o až 3 roky (pak soud manželství nakonec rozvede).

3.3 Stát a občan

Blok představuje pohled na vztah občana a státu, jeho některé role, které onen vztah zpětně formují a spoluvytvářejí nastavením systému vlády a zákonů. Žáci se seznámí s historickým exkurzem, který se dotýká voleb, volebního práva, způsobu, kdo a jak měl v minulosti možnost určovat fungování státu, a vlivu na současné systémy a jejich tradice; seznámí se s problematikou žen ve veřejném životě pomocí simulace komunálních voleb a střetu s realitou kvót pro volební kandidátky; s předsudky, které panují mezi zaměstnanci, podnikateli, nezaměstnanými a ostatními skupinami občanů, které nemohou pracovat.

Po absolvování bloku budou žáci schopni uvědomit si význam prvků volby v myšlení i reálném životě a poznat různé druhy způsobů vlády v současnosti i minulosti; nahlížet kriticky na společenské regulace a umět si na ně udělat vlastní názor a nepřijímat je automaticky, ale informovaně a kriticky; odhalovat předsudky vůči skupinám obyvatel, kteří jsou závislí na pomoci státu, a to s cílem nebýt jako jedinec náchylný k jejich bezmyšlenkovitému přijímání, což si žáci prakticky vyzkoušejí simulací předvolebního průzkumu, který sami statisticky vyhodnotí.

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Tento blok rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu zvláště ve vztahu k občanské angažovanosti v prvku voleb nebo k problematice odpovědnosti při řešení problémů spoluprací a komunikací.

Hodnoty právního státu a rovnosti rozvíjí všechny tři hodiny bloku, ať už se jedná o prvek voleb jako základní kámen demokracie nebo rovnost před zákonem bez ohledu na stav (hodina č. 7) či pohlaví (hodina č. 8) nebo nástin problémů se sociální nerovností (hodina č. 9). Demokracii jako hlavní hodnotu řeší hodina č. 7 (Volby a volební právo) prostřednictvím ukázky systémů, které od minulosti vedly k současným demokratickým režimům cestou rozšíření voleb, a hodina č. 8 (Ženy ve veřejném životě), kde žáci v aktivitě simulují komunální volby a činnost volební komise. Lidskou důstojnost řeší hodina č. 8 ve smyslu kvót ohledně volebních kandidátek, o nichž mají žáci diskutovat, nebo hodina č. 9 (Prerozdělování ke zmenšení nerovnosti?) v aktivitě týkající se dostupnosti bydlení. Lidská práva jsou částečně nastíněna v hodině č. 8 v rámci diskuze kolem kvót na základě střetu jejich příznivců a odpůrců.

Všechny tři hodiny bloku směřují žáky k budování respektu, občanské uvědomělosti a odpovědnosti v chování vůči svému okolí. Volby a systém prerozdělování v sociálním státu jsou založeny na těchto třech vlastnostech. Hodiny č. 7 a č. 8 se zaměřují na budování sebedůvěry prostřednictvím prvku volby a na vyjádření vlastního názoru (diskuze v hodině č. 8). Naopak hodina č. 9 vede žáky k větší otevřenosti k odlišným přesvědčením, názorům a chováním (rozběr nepracujících skupin obyvatel, kteří potřebují pomoc od státu).

Dovednosti analytického a kritického myšlení, samostatného učení, aktivního naslouchání rozvíjí hodina č. 7 při sestavování logických trojic a v rámci celkového přehledu vývoje prvku volby. V hodině č. 8 dochází ke zpracování dat ze simulace komunálních voleb a jejich vyhodnocení, v hodině č. 9 probíhá sestavování přehledu skupin obyvatel, kterým by měl pomáhat sociální systém, což ve výsledku prospívá všem. V hodinách č. 8 a č. 9 je rozvíjena navíc také empatie, flexibilita a přizpůsobivost, jazykové a komunikační dovednosti, spolupráce, řešení konfliktů. V hodině 8 se tak děje formou diskuze nad výsledky komunálních voleb a problematikou kvót týkajících se volebních kandidátek, důležitá je spolupráce na řešení problému. V hodině č. 9 empatii prohlubuje již zmíněná práce na přehledu skupin obyvatel, kteří nepracují a pracovat nemohou. Řešení konfliktů situace navozuje úkol se střetem různých skupin obyvatel podle jejich profese.

Znalosti a kritické porozumění sobě samému přináší hodina č. 8 v aktivitě řešící diskuzí problematiku komunálních voleb a kvót. Naopak porozumění světu z pohledu politiky či zákonů přináší všechny tři hodiny bloku, jelikož je zde řešena problematika voleb nebo sociální politiky. Hodina č. 7 více vyzdvihuje roli kultury v dějinném vývoji voleb v průběhu času, zatímco hodina č. 9 naráží na problematiku ekonomiky a lidských práv a řeší tak rovněž problematiku rozevírání sociálních nůžek.

3.3.1 Stát. Volby a volební právo

Cíl: Žáci se seznámí s historickými režimy vývojem prvku volby v nich. Měli by umět rozpoznat jejich podstatu a také vztahy a vazby mezi nimi a na základě minulosti si uvědomit současnost.

1. hodina – Volby a volební právo

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 07

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity (1)	evokace	zadání	2 min
2. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem	25 a 30 min
3. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	23 a 13 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Varianta A: Vyučující vytiskne pracovní listy *STÁT. Volby a volební právo 1* (příloha č. 4.3.1.1.2; žákovský sešit – hodina č. 7) pro každého žáka a *Volby a volební právo 2* (formát A3, příloha č. 4.3.1.1.4) pro každého žáka.

Varianta B: Vyučující vytiskne pracovní list *STÁT. Volby a volební právo 1* (příloha č. 4.3.1.1.3) v jednom vyhotovení a rozstříhá pojmy a charakteristiky na lístečky, které žáci obdrží na začátku aktivity.

Vyučující se seznámí s obsahem aktivity a jejím shrnutím – formát PPT.

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 2 minuty)

Varianta A: Vyučující rozdá vytištěné zadání pro aktivity v pracovním listu 1 a: *STÁT. Volby a volební právo 1* (formát A4, příloha č. 4.3.1.1.2) s průvodním textem a stručnými popisky uspořádání systému vlády a pracovní list 2 *STÁT. Volby a volební právo 2*, (formát A3, příloha č. 4.3.1.1.4). Vyučující upozorní žáky, že krátké texty mohou obsahovat chyby (je na zvážení vyučujícího, zda žákům prozradí jejich počet).

Varianta B: Vyučující rozdá lístečky s názvy systémů vlády a s jejich popisky z pracovního listu 1 b: *STÁT. Volby a volební právo 1*, (formát A4, příloha č. 4.3.1.1.3).

2. Aktivita (A: časová dotace 20–25 minut; B: časová dotace 30 minut)

Varianta A – doplňování názvů do již vytvořeného schématu vývoje forem vlády: Žáci pracují samostatně s PL 1, kde si přečtou průvodní text a vyplní PL 2. (časová dotace 20–25 minut)

- rychlejší varianta vhodná pro doplnění tradiční frontální výuky

Varianta B – hledání dvojic a vytváření schématu forem vlády celým třídním kolektivem: Každý z žáků obdrží lísteček s názvem nebo popiskem formy vlády a její stručnou charakteristikou. Jejich úkolem bude naučit se organizovat vzájemnou spolupráci (např. „názvy“ zůstanou sedět, „popisky“ je hledají; dobré je, aby na to žáci přišli sami nebo je k tomu vyučující pouze nepřímo navedl). Žáci tak budou muset najít příslušný protějšek.

Jakmile budou nalezeny dvojice, žáci by měli být schopni zapsat jejich názvy na tabuli tak, jak si myslí, že šly chronologicky za sebou (možné poskládání lístečků např. na koberec nebo magnetickou tabuli). Měli by sledovat, které formy vládnutí na sebe měly přímý vliv při posazování prvku voleb do struktury společenského a politického systému. (časová dotace 30 minut)

Zde je prostor pro vyučujícím (jako moderátorem) řízenou krátkou diskuzi, která může nahradit shrnutí.

3. Shrnutí (A: časová dotace 18–23 minut; B: časová dotace 13 minut)

Při **variantě A** vyučující shrne obsah pracovního listu, tedy od jednotlivých forem vlády, ve kterých se prosazoval prvek volby, po finální výsledek – *Ideový vývoj formy vlády ve státě na cestě k volbám (PPT snímek č. 12)*. Pořadí snímků prezentace viz níže v **osnově výkladu**.

Shrnutí formou výkladového opakování:

Při **variantě B** vyučující v diskuzi nepřímo dovede žáky k pochopení toho, jak se nejen vyvíjely jednotlivé formy vlády, ale i jak na sebe navzájem působily. Žáci by po skončení hodiny měli mít

přehled o hlavních formách vlády současnosti případně jejich předchůdcích z minulosti. *Ideový vývoj formy vlády ve státě na cestě k volbám (PPT snímek č. 12).*

Při diskuzi je možné pro názornost promítnout finální podobu diagramu.

Poznámka: Vyučující může žáky navést i na přerušený vývoj u césaropapismu či sledovat, zda si alespoň někteří z žáků uvědomí, že byl zcela opomenut vývoj teokracií (stručné poznámky pro vyučujícího v osnově výkladu).

Osnova výkladu:

- Úvodní snímek č. 2 (lze pouze říci a přeskočit jej)
- **Starověké státy** (snímek č. 3):
 - **řecké městské státy (polis)**
 - › přímo volení představitelé měst (archonti) za vlády demokracie
 - › volební právo – svobodní dospělí muži (10–15 % populace), mimo (ženy, cizinci, otroci)
 - **římská republika**
 - › přímo volení představitelé lidu (tribunové), úředníci (magistráti)
 - › zastupitelská forma – senát (přímo volení zástupci z řad římské elity – patriciové)
 - › volební právo – svobodní dospělí muži s občanským právem
- **Středověk** (snímek č. 4):
 - **městské obchodní republiky**
 - › dóže, volený zástupce z řad významných rodin kupeckého patriciátu
 - › hlasovací právo – pouze bohatí měšťané
 - › volební právo – dospělí muži
 - › Benátky, Janov, Amalfi, Pisa, Florencie, Hanza
 - **volené absolutní monarchie**
 - › v raném středověku před ustálením dědičných dynastií
 - › volba krále v případě vymření dynastie
 - **volené monarchie**
 - › volba krále nejvýznamnějšími feudály (původně z řad královské dynastie, později z vlastních řad nebo představitelů cizích dynastií)
 - › Svatá říše římská (od 13. století)

- **Od středověku k novověku** (snímek č. 5):

- **stavovské zastupitelské orgány**

- › zemské sněmy členů šlechty, zástupců měst nebo významných církevních hodnostářů
- › zástupci podle příslušnosti ke stavu (původ)
- › v drtivé většině muži, případně vdovy regentky

- **volená stavovská monarchie**

- › volba hlavy státu širším plénem na zemském sněmu nebo parlamentem
- › hlasovací právo – pouze hlavy šlechtických rodů, případně královských měst, představitelů zemské církve
- › dualita moci mezi králem a stavy
- › 16. století: Uhry, Čechy, Polsko-Litva, Dánsko, Švédsko

- **Novověk** (snímek č. 6) – monarchie s republikánskými nebo republiky s monarchickými rysy:

- **šlechtická oligarchická republika**

- › monarchie s republikánskými prvky, kliky šlechty volí krále ze svých řad nebo z řad cizinců
- › země řízena šlechtou – hlasování o nových zákonech
- › Polsko-Litva (1573–1795)

- **plutokratická republika**

- › v čele volený nebo dědičný správce, místodržící
- › zemské sněmy členů bohaté podnikatelské šlechty, zástupců měst, kupeckého patriciátu
- › zástupci podle velikosti majetku
- › v drtivé většině muži, případně vdovy regentky
- › Holandsko 16. až 17. století, Švýcarsko

- **Novověk 2** (snímek č. 7):

- **absolutní monarchie**

- › dědičný vládce, z Boží milosti
- › suverén – jeho vůle prosazována vojskem a úřednictvem z řad šlechty, měšťanstva i církve
- › většina Evropy v Novověku
- › Španělsko, Francie, Prusko, Rakousko, Rusko, Švédsko a Dánsko 17. století, Anglie 16. století

→ **konstituční monarchie**

- › suverénem parlament s volenými zástupci a král (dualita moci – kompetence obojích vymezena zákony, případně předchůdci ústavy, později psanou ústavou)
- › volební právo podle velikosti majetku a placených daní
- › v drtivé většině muži, u bohatých rodin případně vdovy
- › Anglie od 17. století, Švédsko 18. století, v Evropě 19. století

• **Moderní doba** (snímek č. 8):

→ **parlamentní monarchie**

- › v čele dědičný panovník s ceremoniální funkcí, morální autorita
- › suverénem parlament s volenými zástupci (uděluje důvěru vládě)
- › volební právo – všichni muži bez ohledu na velikost majetku – od 20. století aktivní i pasivní volební právo žen
- › Velká Británie od 19. století, Belgie, Nizozemí, Norsko, Dánsko, Švédsko, Španělsko po r. 1975

→ **republika (parlamentní systém)**

- › v čele přímo nebo parlamentem volený prezident, ceremoniální funkce, morální autorita
- › suverénem parlament s volenými zástupci (uděluje důvěru vládě)
- › volební právo – všichni muži bez ohledu na velikost majetku – od 20. století aktivní i pasivní volební právo žen
- › většina států Evropy na počátku 21. století

• **Moderní doba 2** (snímek č. 9):

→ **republika (poloprezidentský systém)**

- › v čele přímo volený prezident (je mu podřízena vláda, skutečně vládne v případě, že jeho strana má většinu v parlamentu a post premiéra)
- › má-li křeslo premiéra a většinu v parlamentu opozice, vládne premiér jako v parlamentních republikách
- › parlament s volenými zástupci (uděluje důvěru vládě, schvaluje zákony)
- › volební právo – všichni muži bez ohledu na velikost majetku – od 20. století aktivní i pasivní volební právo žen
- › Francie od 19. století, Rusko, Ukrajina, Polsko, Litva, Portugalsko

- **Moderní doba 3** (snímek č. 10):

- **republika (prezidentský systém)**

- › v čele přímo volený prezident (je mu podřízena vláda, skutečně vládne)
- › parlament s volenými zástupci (volen současně s prezidentem, uděluje důvěru vládě, schvaluje zákony)
- › volební právo – všichni muži bez ohledu na velikost majetku – od 20. století aktivní i pasivní volební právo žen
- › USA od 19. století, Latinská Amerika, Turecko

- **republika (diktatura, autoritativní režim)**

- › v čele prezident, skutečně vládne opřený o stranickou i státní úřední byrokracii (získá moc vojenským pučem nebo legálně zvolen)
- › silná pozice armády, policie i tajných služeb
- › volby a volební právo jako v demokratických zemích, ale formální úloha
- › ČLR, KLR, Vietnam, Laos, Kuba (Komunistické); Venezuela, Kazachstán, Uzbekistán, Turkmenistán, Tádžikistán, Irán, Afrika

- **Cesta k demokratickým volbám** (snímek č. 11):

- **minulost**

- › omezení daná pohlavím, odlišným náboženstvím
- › omezení daná původem, výší majetku

- **současné podmínky**

- › **všeobecnost** (bez ohledu na pohlaví, rasu, náboženství, politické smýšlení atd.)
- › **přímost** (každý volí sám za sebe, není možné hlasovací právo přenést na jinou osobu)
- › **rovnost** (každý disponuje jedním rovnocenným hlasem, bez ohledu na výši majetku, původ...)
- › **tajnost** (volič má právo vyjádřit svou vůli bez možnosti být s hlasem konkrétně spojen)
- › jediným omezením je dosažení věkové hranice dospělosti a svéprávnost

- Ideový vývoj formy vlády ve státě na cestě k volbám (výsledná podoba diagramu bez chybových částí v textu) (snímek č. 12):

→ absolutní monarchie dnešního světa

› Saudská Arábie, Katar, Bahrajn, Brunej

→ cézaropapismus

› spojení duchovní i světské moci (souhrnná kategorie i pro iktu – chalífa, propojení feudální monarchie a teokracie v Arabské říši a nástupnických muslimských státech)

› v historii Byzantská říše, sasánovská Persie

› prodloužená linka existence do 20. století (Osmanská říše – iqta; Ruská říše – samoděržaví – úzké propojení státní moci a pravoslavné církve)

→ teokracie (zcela vynecháno)

› světskou moc vykonávají duchovní

› v minulosti některé indické státy, Čína (do 1911) a Japonsko (do 1945), v Evropě Papežský stát – dnes omezený na území Vatikánu

› i v teokraciích se v minulosti vyvíjely principy kolektivního rozhodování biskupské synody, koncily (na poč. 15. století měly přechodně větší autoritu než úřad papeže), konkláve (volební shromáždění kardinálů při volbě papeže)

› tento vývoj kolektivního rozhodování lze využít k **doplnění výkladu**, zbude-li vyučujícímu po shrnutí čas nebo jako zajímavý **domácí úkol**.

3.3.2 Občanem. Ženy ve veřejném životě

Cíl: Žáci by měli získat kritický pohled na společenské regulace podle pohlaví. Měli by umět zvážit pro a proti a následně umět své argumenty prezentovat v diskuzi, na jejímž základě by sami měli dospět k řešení problému.

1. hodina – Ženy ve veřejném životě

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 08

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity (1)	evokace	zadání	3 min
2. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem	17 min
3. Shrnutí k diskuzi	reflexe	diskuze, opakování	5 min
4. Diskuze	aktivita	diskuze	20 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Varianta bez počítače: Vyučující vytiskne pracovní list *OBČANEM. Ženy ve veřejném životě 1* (příloha č. 4.3.2.1.2; žákovský sešit – hodina č. 8) pro každého žáka.

Varianta s počítačem: Obsah PL 1 odpovídá snímkům prezentace.

Vyučující se seznámí s obsahem aktivity a jejím shrnutím – formát PPT.

Poznámka: Pro úsporu času v hodině může vyučující zadat žákům **úkol A** za **domácí úkol** a na začátku aktivity od nich pouze převzít seznam kandidátů do komunálních voleb.

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 3 minuty)

Varianta bez počítače: Vyučující rozdá vytištěnou **první stranu** pracovního listu *OBČANEM. Ženy ve veřejném životě 1* (příloha č. 4.3.2.1.2).

Varianta s počítačem: Vyučující promítne žákům snímky prezentace se zadáním úkolů A až D (příloha č. 4.3.2.1.1), v PPT snímky č. 2–5.

Každý žák obdrží malý lísteček ve formátu cca 10x10 cm.

2. Aktivita (časová dotace 17 minut)

Úkol A: Žáci budou v aktivitě simulovat komunální volby na malém sídle. Rozdělí se na dvě skupiny – lidi, kteří kandidovat chtějí, a kteří naopak nechťejí (kandidáti by se svou kandidaturou měli souhlasit, svolí i k tomu, že jejich jméno může být uváděno na hlasovacím lístku – byli by ostatně sami proti sobě). V případě domácího úkolu bude sepsána kandidátka – žáci si jména přepíší na papír nebo do sešitu. Kandidovat a volit mohou všichni. Seznam kandidátů může být pro větší přehlednost zapsán na tabuli.

Úkol B: Každý z žáků sám za sebe napíše na lísteček maximálně pět jmen ze skupiny žáků kandidujících ve volbách, které by rád viděl v zastupitelstvu. Lístek vhodí do urny nebo vyučující z důvodů časové úspory sám může lístky vybrat.

Během úkolu B vyučující sepíše na papír seznam kandidujících žáků a zahájí činnost na plnění úkolu C.

Úkol C: Vyučující s maximálně třemi žáky sestaví volební komisi, která sečte hlasy pro jednotlivé kandidáty.

Úkol D: Vyučující jako předseda volební komise oznámí, že dosud **není možné veřejně vyhlásit výsledek voleb**, byť budou zapsány na tabuli.

Poznámka: Aktivita může sloužit i jako doplněk frontální výuky k volbám jako takovým. Jen u *úkolu D* bude výsledek voleb rovnou vyhlášen.

3. Shrnutí k diskuzi (časová dotace 5 minut)

Varianta bez počítače: Vyučující rozdá vytištěnou **druhou a třetí stranu** pracovního listu *OBČANEM. Ženy ve veřejném životě 1* (příloha č. 4.3.2.1.2).

Varianta s počítačem: Vyučující promítne žákům snímky prezentace k problematice *kvót na podíl žen ve vedení* (příloha č. 4.3.2.1.1), PPT snímky č. 7–8.

Před vyhlášením výsledků voleb kandidáti uposlechnou pokynů, které vyplývají z nařízení o kvótách na podíl žen ve vedení, a odpoví na otázky z PL 1 na s. 2 nebo v PPT snímek 8, které jim položí vyučující jako moderátor začínající diskuze.

4. Diskuze (časová dotace 20 minut)

Varianta bez počítače: Vyučující položí žákům otázky z pracovního listu *OBČANEM. Ženy ve veřejném životě 1* (příloha č. 4.3.2.1.2), s. 2–3.

Varianta s počítačem: Vyučující položí žákům otázky a promítne snímky prezentace s otázkami k diskusi ohledně problematiky *kvót na podíl žen ve vedení* (příloha č. 4.3.2.1.1), v PPT snímky č. 9–11.

V této části vyučující pracuje s upravenou verzí **PL 1 pro vyučující OBČANEM. Ženy ve veřejném životě 1** (příloha č. 4.3.2.1.2). Cílem je, aby z odpovědí žáků na klíčové otázky vyplynuly argumenty pro a proti zavedení tohoto nařízení. Argumenty je možné zapsat na tabuli, aby si je žáci mohli opsat. Žáci by sami měli být schopni argumentovat a také nalézt konstruktivní řešení problému. Vyučující působí jako moderátor a poradce.

Aktivita je vygradována do uměle vytvořeného extrému za účelem rozproudění diskuze. Vyučující by měl uvést, jestli je vše opravdu tak, jak to v aktivitě proběhlo, aby žáci chápali reálný stav projednávaných změn (40 % žen na kandidátky – nikoli změny voleb). Aktivita v podstatě pracuje s dezinformací, kterou by žáci na základě otázek v diskusi měli umět odhalit a hledat skutečné kompromisní řešení problému na základě argumentů pro a proti.

3.3.3 Vlastnictví a sociální nerovnost. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti?

Cíl: Hodina je zaměřena na odhalování předsudků a kritické myšlení jednotlivce. Žáci budou přemýšlet o roli státu a přerozdělování prostředků, seznámit se se skupinami obyvatel, které nemohou pracovat a pomoc si zaslouží i opačně. Žáci si tak osvojí přemýšlet o problému, oprostít se od předsudků a věcně argumentovat o svých názorech.

1. hodina – Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti?

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 09

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity (1)	evokace	zadání	3 min
2. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem	17 min
3. Diskuze	aktivita	diskuze	15 min
4. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Varianta bez počítače: Vyučující vytiskne pracovní list *VLASTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ NEROVNOST. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? 1* (příloha č. 4.3.3.1.2; žakovský sešit – hodina č. 9) pro každého žáka.

K vyhodnocení aktivity z **úkolů C** lze vytisknout a rozstříhat žákům *preferenční lístky k volebnímu průzkumu* v druhé části PL – formát XLS (příloha č. 4.3.3.1.3), listy: bez pocitace TISK, bez pocitace VYSLEDEK. Jeden lístek pro každého žáka.

Varianta s počítačem: Obsah PL 1 odpovídá snímkům prezentace.

Vyučující vytiskne pracovní list *VLASTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ NEROVNOST. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? 1* (příloha č. 4.3.3.1.2) pro každého žáka.

K vyhodnocení aktivity z **úkolů C** bude potřeba počítač s dataprojektorem a program MS Excel.

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 3 minuty)

Varianta bez počítače: Vyučující rozdá vytištěný pracovní list 1 *VLASTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ NEROVNOST. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? 1* (příloha č. 4.3.3.1.2).

Každý žák **může obdržet** malý *preferenční lísteček k volebnímu průzkumu* ve formátu cca 10x10 cm.

Varianta s počítačem: Vyučující rozdá vytištěný pracovní list 1 *VLASTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ NEROVNOST. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? 1* (příloha č. 4.3.3.1.2), aby si žáci měli kam zapisovat výsledky.

Promítné žákům snímky prezentace se zadáními úkolů A až D (příloha č. 4.3.3.1.1); **úkol A:** PPT snímky č. 4–6; **úkol B:** PPT snímky č. 7–10; **úkol C:** PPT snímky č. 11–12; **úkol D:** PPT snímek č. 13.

2. Aktivita (časová dotace 17 minut)

Úkol A: Žáci v brainstormingu za vedení vyučujícího pojmenují skupiny obyvatel, které z rozdílných důvodů nepracují nebo nemohou pracovat. (časová dotace 5 minut)

Úkol B: Každý z žáků sám za sebe přečte a posoudí sedm výroků, které mohou obsahovat předsudky vztahující se ke skupinám obyvatel stanovených podle jejich ekonomické aktivity a příslušnosti ke skupině. Ve výsledku podtrhnou ty, které předsudky neobsahují, a přiřadí ke tvrzení jména ze stručných životopisů. (časová dotace 10 minut)

Poznámka: U méně nadaných žáků lze úkol zadat i do dvojic nebo z časových důvodů vynechat přiřazování jmen a čtení životopisných testů. Závisej to na úvaze vyučujícího.

Varianta bez počítače: Během samostatné práce žáků na úkolu B vyučující vypíše na tabuli jednotlivé *kategorie z preferenčního lístku volebního průzkumu* týkající se role státu a přerozdělování (život a činnost, daně, sociální služby, sociální dávky).

Úkol C: Žáci vyberou vždy jednu ze tří variant odpovědi u čtyř kategorií na *preferenčním lístku*. (časová dotace 2 minuty)

Vyučující vybere čtyři dobrovolníky, kteří obejdou třídu a pro každou *kategorii* (na lístku jeden řádek) zapíšou četnost preferencí (u variant 1, 2 a 3). Každý ze zapisovatelů tedy obejde třídu a udělá si čárku u příslušné varianty odpovědi v jemu svěřené kategorii. (časová dotace 5 minut)

Poznámka: Pro úsporu času v hodině může vyučující vyvolávat varianty odpovědi a následně spočítat hlásící se žáky a jejich preference rychleji sečíst. Pro zachování anonymity se mohou žáci hlásit se zavřenýma očima.

Úkol C může sloužit jako dílčí aktivita pro doplnění tradiční frontální výuky.

Rychlejší varianta: Vyučující může výběr omezit pouze na varianty 1, 2 a 3 bez ohledu na kategorie. Odpadne tím ale prvek populismu. Účelem výběru preferencí není pouze zjistit názorovou blízkost k tradičnímu pojetí levice, středu a pravice, ale také k populistickým stranám (chci dávat málo, mít malé nebo žádné povinnosti a hodně brát). Celotřídní výsledek i toto může ukázat na rozporu malých zásahů státu a nízkých daní se štedrým sociálním systémem.

Varianta bez počítače: Vyučující sám nebo za pomoci žáků sečte četnost odpovědí na preference pro jednotlivé kategorie formou poměru – *výsledek varianta 1 : výsledek varianta 2 : výsledek varianta 3* (1 – levice, 1 – střed, 1 – pravice) a zveřejní celotřídní výsledek pro jednotlivé kategorie samostatně. U výsledku **úkolů C** může vyučující navázat diskuzí k **úkolů D**, a to úvodní otázkou na téma populismus.

Varianta s počítačem: K **vyhodnocení a shrnutí** aktivity v **úkolů C** lze zadat čísla výsledků k volebnímu průzkumu do druhé části PL – formát XLS (příloha č. 4.3.3.1.3), list: *STAT a prerozdělování Diagram*. Výsledné preference třídy k otázce státu a přerozdělování se zobrazí v grafu podle tradičního ideového zařazení (1 – levice, 1 – střed, 1 – pravice). U výsledku **úkolů C** může vyučující navázat na diskuzi úvodní otázkou na téma populismus a nechat žáky, aby při pohledu na promítnutý preferenční lístek (PPT, snímek č. 12) odhalili hlavní nebezpečí některého z názorových proudů.

3. Diskuze (časová dotace 15 minut)

Úkol D: Vyučující rozdělí žáky na tři skupiny (rozdělení může provést na základě zvolených preferencí formou přihlášení – *Kdo volil v úkolů C nejvíce variantu 1? 2? 3?*).

Každá ze skupin by měla uvést alespoň dva argumenty, proč zastává daný názor v úloze státu při řízení života a financování sociálních dávek a služeb.

Poznámka: Úkol D může sloužit i jako doplněk frontální výuky.

Varianta bez počítače: Vyučující položí žákům otázky z pracovního listu 1 *VLASTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ NEROVNOST. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti?* (příloha č. 4.3.3.1.2), s. 4.

Varianta s počítačem: Vyučující položí žákům otázky a promítne snímky prezentace s otázkami k diskuzi o problematice *státu a přerozdělování* (příloha č. 4.3.3.1.1), PPT snímek č. 13.

V této části vyučující pracuje s upravenou **verzí PL 1 pro vyučující VLASTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ NEROVNOST. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? 1** (příloha č. 5.3.3.1.2). Cílem je, aby z odpovědí žáků na klíčové otázky vyplynuly argumenty levice, pravice a zastánců kompromisního řešení.

Argumenty je možné zapsat na tabuli, aby si je žáci mohli opsat. Žáci by sami měli být schopni argumentovat a také nalézt konstruktivní řešení problému. Vyučující působí jako moderátor a poradce.

4. Shrnutí (časová dotace 10 minut), PPT snímky č. 14–17

Žáci by měli diskuzí (**úkol D**) sami dojít k poznání, že *vysoké daně a vysoké výdaje na sociální stát jsou spojitě nádoby*. Rovněž k tomu, že *čím více bude přerozdělování, tím více bude stát zasahovat do každodenního života občanů* a řídit jej.

V **úkolů C** mohou pochopit mechanismus, jakým způsobem se vytvářejí předvolební průzkumy za pomoci protichůdných nebo kontroverzních témat.

Vyučující projde s žáky řešení **úkolů B**. Zde by měli žáci v problematice přerozdělování dojít k poznání, jak mohou předsudky ovlivnit jejich rozhodování a jednání ve formě snadného a rychlého rozhodnutí. Měli by si též uvědomit, že podle chování jednotlivce by neměli dávat „nálepku“ celé skupině a naopak.

V této části vyučující pracuje s upravenou **verzí PL 1 pro vyučující VLASTNICTVÍ A SOCIÁLNÍ NEROVNOST**. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? 1 (příloha č. 5.3.3.1.2).

3.4 Hospodaření s penězi

Blok představuje základní problémy, se kterými se žáci při kontaktu s penězi mohou v životě setkat.

Žáci se seznámí s fungováním trhu práce formou herní simulace; s fungováním peněz, jež se v minulosti ukázaly jako řešení zmatků při směnném obchodu; s formami výdělečné činnosti a investicemi do podnikání.

Po absolvování bloku budou žáci schopni vidět celkový obraz účastníků trhu práce, jejich zájmů, práv a povinností; poznat základní funkci peněz a kooperativně a logicky řešit složité problémy směnného obchodu a hledat cestu ze zamotaného řetězce za pomoci přijetí kompromisu vedoucího k úspěchu; znát základní formy výdělečné činnosti, účetní výkazy a typy investic do podnikání; naučí se též, že častou komplikací pro podnikatele a investora je nutnost se někdy rychle nebo pod tlakem rozhodovat.

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Tento blok rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu prostřednictvím rozvoje ekonomických dovedností jako nástroje silného a nezávislého jednotlivce.

Hodnoty lidské důstojnosti a lidských práv nejsou v tomto bloku mezi stěžejními. Lidská práva, lidskou důstojnost, kulturní rozmanitost, spravedlnost, čestnost, právní stát a rovnost lze ale najít v simulaci trhu práce v hodině č. 10 (Jednotlivec na trhu práce), kde žáci spolupracují ve skupinách. Čestnost a spravedlnost je možno vnímat ve smyslu spravedlivého ohodnocení za odvedenou práci. V hodině č. 11 (Peníze? Jak se k nim chovat?) lze sledovat hodnotu čestnosti při realizaci výměnného obchodu. V hodině č. 12 (Podnikání a investice do podnikání) se žáci seznámí s tím, že uvedené hodnoty je možno nalézt pouze ve spravedlivém ohodnocení nebo rovném přístupu k akciovému trhu.

Postoje je možné rozvíjet v hodinách č. 10 a č. 12, a to rozvíjením odpovědnosti, sebedůvěry a respektu k ostatním jak v simulaci trhu práce, tak v simulaci akciového trhu. V hodině č. 10 je možné rozvíjet postoje otevřenosti k odlišným přesvědčením, názorům a chováním, kdy žáci řeší střety světů podnikatelů, osob samostatně výdělečně činných, zaměstnanců a nezaměstnaných.

Tento blok je primárně změřen na rozvoj dovedností. Ve všech třech tématech bloku je u žáků rozvíjeno analytické a kritické myšlení, samostatné učení, flexibilita a přizpůsobivost. Žáci ve všech hodinách pracují ve skupinách nebo samostatně a řeší přidělené úkoly v jednoduchých simulacích. V hodinách č. 10 a č. 11 jsou nadále rozvíjeny jazykové a komunikační dovednosti, aktivní naslouchání, empatie, spolupráce. V aktivitě týkající se trhu práce se jedná o práci skupin zastupujících jednotlivé účastníky. V aktivitě přibližující směnný obchod by žáci bez rozvinutí zmíněných dovedností vůbec nemohli úkol splnit. Aktivita hodiny č. 10 nastiňující trh práce je také důležitá v posilování dovednosti řešení konfliktů, které mohou nastat ve chvíli, kdy se budou rozdělovat benefity těch, co pracovali, i těm, co nepracovali.

Znalosti a kritické porozumění rozvíjí hodiny bloku rovnoměrně ve vztahu k sobě samému a znalostem ze světa ekonomiky. V hodině č. 12 je obsažen dlouhý výklad ekonomických pojmů. Hodiny č. 10 a 11 znalosti rozvíjí praktickou činností ve skupině. Zákony týkající se fungování trhu práce a ekonomické činnosti nastiňují aktivity č. 10 a č. 12. Politické řešení možného konfliktu ohledně odměny pro nezaměstnané, kteří nepracovali, může být realizováno v aktivitě hodiny č. 10. Problematika směny na trhu a kulturní rozdílnosti mezi námi a některými rozvojovými zeměmi jsou žákům nadneseny v hodině č. 11 v návaznosti na rozdílný dějinný vývoj. Dějiny vývoje trhů ve smyslu práce s časovou linií při sledování pohybu akcií jsou obsaženy v úkolu dvouhodinového bloku č. 12.

3.4.1 Uplatnění a trh práce. Jednotlivec na trhu práce

Cíl: Hodina se zaměřuje na praktické role na trhu práce. Na simulaci trhu práce si vyzkoušejí klady i zápory jednotlivých rolí a budou mít možnost role porovnat s ostatními. Sekundární cíl je práce ve vícečlenném kolektivu v osvojení organizačních a komunikačních dovedností.

1. hodina – Jednotlivec na trhu práce

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 10

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity	evokace	zadání	10 min
2. Aktivita	aktivita	práce ve skupinách	20 min
3. Shrnutí k diskuzi	aktivita	diskuze, opakování	5 min
4. Diskuze k vyhodnocení	reflexe	diskuze, opakování	10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 60 minut)

Varianta A: Vyučující vytiskne pracovní list *UPLATNĚNÍ A TRH PRÁCE. Jednotlivec na trhu práce 1a* (příloha č. 4.4.1.1.2; žákovský sešit – hodina č. 10) pro každou skupinu (u varianty s balením oříšků).

Varianta B: Vyučující vytiskne pracovní list *UPLATNĚNÍ A TRH PRÁCE. Jednotlivec na trhu práce 1b* (příloha č. 4.4.1.1.3) pro každou skupinu. Zde může předmět výrobní činnosti sám určit nebo vybrat z nabízených alternativ. Případně budou moci o předmětu výroby rozhodnout sami ZELENÍ. (Tato varianta je nejnáročnější na obstarání pomůcek.)

Vyučující rozstříhá vytištěné texty pro jednotlivé skupiny tak, aby bylo možno aktivitu průběžně zadávat v postupných krocích.

Poznámka: Zadání pro jednotlivé skupiny lze **vytisknout** na **barevný papír** podle barvy každé skupiny – PL je proto upraven (co barva, to samostatná strana). Ze zbytků kousků barevného papíru lze vyrobit malé **papírové známky** (2x2 cm), pomocí nichž si žáci **rozdělení do skupin** budou moci vylosovat. Vyučující v tomto případě tiskne PL 1 *UPLATNĚNÍ A TRH PRÁCE. Jednotlivec na trhu práce 1a* (příloha č. 4.4.1.1.2_TISK barevný papír) nebo PL 1 *UPLATNĚNÍ A TRH PRÁCE. Jednotlivec na trhu práce 1b* (příloha č. 4.4.1.1.3_TISK barevný papír).

Vyučující se seznámí s obsahem aktivity a jejím shrnutím.

1. Zadání aktivity (časová dotace 10 minut)

A. Rozdělení do skupin

Rychlejší varianta: Vyučující rozdělí žáky do tří skupin na zelené (20 % žáků), červené (20 % žáků) a oranžové (60 % žáků).

Složitější reálnější varianta: Žáci se **rozdělí** výběrem vyučujícího (zadáním nebo anonymním požadováním dobrovolníků ve výši 20 % žáků ve třídě) nebo losováním **na dvě skupiny** zelené (20 % žáků) a červené (80 % žáků). Losovat lze např. poslepu barevné papírky z krabice, kratší párátko nebo sirky atd.

B. Zadání pro jednotlivé skupiny – veřejná část

Rychlejší varianta: Čte se připravené zadání Balírna oříšků (rozstříhaný pracovní list 1 (PL 1)) nebo všeobecné zadání (Rozstříhaný pracovní list 2 (PL 2)), kde vyučující zvolil variantu výroby.

Veřejně se nahlas přečte zadání v následujícím pořadí:

- zadání pro ZELENÉ 1
 - Po přečtení zadání pro ZELENÉ může vyučující zvolit variantu, jakou činnost budou žáci v průběhu aktivity vykonávat.
- zadání pro ČERVENÉ 1
- zadání pro ORANŽOVÉ 1
 - Po přečtení zadání pro ORANŽOVÉ vyučující nabídne těm z ORANŽOVÝCH, kteří nejsou spokojeni s platebními podmínkami, že mohou řady ORANŽOVÝCH opustit a přečíst si zadání pro MODRÉ.
- zadání pro MODRÉ 1

Složitější reálnější varianta: Čte se všeobecné zadání (rozstříhaný pracovní list 2 (PL 2)), kde si ZELENÍ sami vyberou činnost, kterou budou provozovat. (Vyučující tak musí mít připraveny pomůcky pro všechny nastíněné varianty.)

Veřejně se nahlas přečte zadání v následujícím pořadí:

- zadání pro ZELENÉ 1
 - Po přečtení zadání pro ZELENÉ mohou zelení kolektivně zvolit druh výrobní činnosti nebo nechat rozhodnutí na manažeru výroby.
- zadání pro ČERVENÉ 1
- zadání pro ORANŽOVÉ 1
 - Po přečtení zadání pro ORANŽOVÉ vyučující nabídne těm z ORANŽOVÝCH, kteří nejsou spokojeni s platebními podmínkami, že mohou řady ORANŽOVÝCH opustit a přečíst si zadání pro MODRÉ.
- zadání pro MODRÉ 1

Poznámka: Úkol aktivity je koncipován jako práce v balírně. Pro činnost během aktivity je podstatné a důležité, aby žáci **prováděli kvantitativně měřitelný úkol** (není nutné, aby zrovna balili do novin oříšky nebo kaštiny – ideálnější pro podzimní měsíce; mohou skládat z novin např. papírové čepice – textilka, která vyrábí čepice; nebo skládat z novin papírové lodičky – loděnice; na šroubek namontovat jednu, dvě, tři a více matic – práce na montážní lince atd.). Možností je celá řada.

2. Aktivita (časová dotace 20 minut)

Vyučující pouze hlídá čas nebo vysvětlí žákům nejasnosti v zadání.

ZELENÍ ze svých řad zvolí manažera výroby. (časová dotace 2 minuty)

ZELENÍ, resp. manažer výroby získá/získají z řad červených zaměstnance. Zaměstnat mohou tři čtvrtiny ČERVENÝCH, což je 60 % žáků ve třídě. (časová dotace 3 minut)

ORANŽOVÍ i MODŘÍ se pustí do výroby, dokud nedojdou suroviny nebo nevyprší časový limit.

Poznámka: Aktivita může sloužit i jako doplněk frontální výuky k tematice hospodářství, nezaměstnanosti nebo podnikání.

3. Shrnutí k diskuzi – vyhodnocení a přepočítání výsledku (časová dotace 5 minut)

Vyučující zastává roli odběratele finálních výrobků, se kterým jednotlivé skupiny mohou vyjednávat o finální ceně. Zároveň supluje roli státu. Hlídá dodržování pravidel, vybírá daně a rozdává bonusy a sankce.

Osnova vyhodnocení:

Text totožný s verzí textu PL 1 pro vyučující (příloha č. 5.4.1.1.2)

Vyhodnocení pro ORANŽOVÉ a pracující ZELENÉ dodatek: (čte se po skončení úkolu), PPT snímek č. 3

- Po skončení práce zajděte za vyučujícím a ten manažerovi z řad ZELENÝCH za každých 5 vyrobených jednotek vyplatí **1 kredit** (*sírky/párátka, malou čokoládu, bonbón*), ale z této sumy si ponechá jednu třetinu jako daň z příjmu. Skutečným hrubým ziskem pro manažera tedy budou 2 kredity za vyrobenou jednotku.
- Následně manažer vyplatí slíbenou mzdu pracovním partám ORANŽOVÝCH a pracujícím ZELENÝM (z této sumy ovšem ORANŽOVÍ a pracující ZELENÍ opět 1/3 odevzdají vyučujícímu jako daň z příjmu).
- Pokud manažer užil nekalých praktik a vyplatil ženskému pracovnímu týmu méně než mužskému a tato skutečnost vešla ve známost, zaplatí státu pokutu **10 kreditů**.
- Zbylou částku rozdělí manažer rovnoměrně mezi sebe a ostatní ZELENÉ. Jestli mu ostatní zelení ponechají větší podíl jako mzdu, záleží na vzájemné domluvě.

MODŘÍ přistupují jednotlivě a za každých 10 vyprodukovaných jednotek obdrží jeden kredit. Mohou zkusit usmlouvat více. Následně též zaplatí (nebo si vyučující sám strhne) 1/3 výdělku jako daň z příjmu.

ČERVENÍ obdrží na konci aktivity každý jeden kredit.

Poznámka: V případě posledního bodu lze odkázat na aktivitu v lekci č. 9 *Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti*, pokud ji žáci již absolvovali nebo je v budoucnu čeká.

4. Diskuze k vyhodnocení (časová dotace 10 minut)

Varianta s počítačem: Vyučující položí žákům otázky a promítne snímky prezentace k diskuzi k problematice *trhu práce* (příloha č. 4.4.1.1.1), PPT snímky č. 4 a 5.

V této části vyučující pracuje s upravenou verzí **PL 1 pro vyučující UPLATNĚNÍ A TRH PRÁCE**. Jednotlivec na trhu práce 1 (příloha č. 5.4.1.1.2). Cílem je dosáhnout toho, aby žáci byli sami schopni vyjádřit, jaké základní skupiny se na trhu práce pohybují, jaké mají postoje a záměry.

Poznámka: V případě dostatku času lze krátce diskutovat o roli odborů ve vztazích mezi zaměstnanci a zaměstnavateli.

3.4.2 Hospodaření a rozpočet. Peníze? Jak se k nim chovat?

Cíl: Žáci si projdou aktivitou simulující směnný obchod, aby si co nejlépe uvědomili význam a důležitost peněz. Zároveň se žáci naučí řešit logistické problémy a hledat co nejlepší kombinace pro dosažení cíle ve spolupráci jednotlivých skupin.

1. hodina – Peníze? Jak se k nim chovat?

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 11

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity	evokace	zadání	3 min
2. Úvod do tématu	invokace	zadání	2 min
3. Aktivita (1)	aktivita	práce s pracovním listem	20 min
4. Aktivita (2)	aktivita	práce s pracovním listem	10 min
5. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list *HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. Peníze? Jak se k nim chovat? 1* (příloha č. 4.4.2.1.2; žákovský sešit – hodina č. 11) pro každého žáka.

Vyučující vytiskne pracovní list *HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. Peníze? Jak se k nim chovat? 2* (příloha č. 4.4.2.1.3) a rozstříhá jej na lístečky s popisem jednotlivých obchodních transakcí.

1. Zadání aktivity (časová dotace 3 minuty)

Varianta bez počítače: Vyučující rozdá vytištěný pracovní list 1 *HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. Peníze? Jak se k nim chovat? 1* (příloha č. 4.4.2.1.2).

Vyučující rozloží lístečky s transakcemi z PL 2 *HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. Peníze? Jak se k nim chovat? 2* (příloha č. 4.4.2.1.3) na stůl nebo koberec tak, aby k nim všichni žáci měli přístup.

V této fázi může vyučující rozdělit žáky do pěti skupin.

Každé ze skupin zadá úkol s uvedením, které položky z nákupního seznamu má skupina obstarat, a upozorní žáky, že některé skupiny budou muset spolupracovat, aby se dobraly výsledku. Jinak by v reálné situaci ten den byli hladem.

Varianta s počítačem: Při této variantě má vyučující k dispozici počítač s dataprojektorem, který mu umožní promítnutí shrnující prezentace. Žáci s počítačem nepracují.

2. Úvod do tématu (časová dotace 2 minuty)

Žáci si přečtou poslední dva odstavce úvodního textu. Vyučující může zvážit, že nechá některého z dobře čtoucích žáků texty přečíst. První historický exkurz může žákům zadat na konci minulé hodiny za **domácí úkol** nebo jej stručně shrnout či pro jeho délku proškrtat pasáže, jež jsou z pohledu vyučujícího v rámci aktivity nepotřebné.

3. Aktivita (1) (časová dotace 20 minut)

Úkol A: Žáci se rozdělí do pěti skupin, z nichž každá bude mít za úkol obstarat jednu a více položek z nákupního seznamu, aby na táboře nebo školním výletě mohli uvařit oběd. Každá skupina by měla deduktivním způsobem nalézt a sestavit seznam transakcí výměnného obchodu tak, aby získala nejen svou položku na seznamu, ale i spolupracovala s ostatními skupinami.

Spolupráce bude nutná z důvodu propojení transakčního řetězce mezi skupinami 2 a 4, 3 a 5. Žáci by měli řetězec výměn sestavit tak, aby všechny skupiny dohromady získaly všechny položky nákupního seznamu.

Poznámka: Při menším počtu žáků nebo nedostatku času je možno skupiny 2 a 4; 3 a 5 sloučit do jedné.

4. Aktivita (2) (časová dotace 10 minut)

Úkol B: Žáci v celotřídním brainstormingu nebo samostatně budou hledat odpovědi na otázky, které se týkají funkce peněz a jsou uvedeny v PL 1. (časová dotace 5 minut)

Úkol C: Obsahuje kreativní zamyšlení, jak by žáci naložili s 20 tis. korunami. Dílčím cílem je naučit žáky, jak by se měli chovat k penězům; poznat sami sebe, jakou mají mentalitu v přístupu k nim. (časová dotace 4 minuty)

Poznámka: Je zcela na zvážení vyučujícího, jakou formou s žáky provede úkoly B a E. U samostatné práce by ale žáci měli dodržet časový limit. Cílem je dostat žáka pod časový tlak, aby v omezené době dokázal co nejlépe zformulovat své myšlenky. U samostatné práce vyučující ohlídá čas. U odpovědí na otázky z úkolu B při distanční výuce by čas mohli ohlídat rodiče případně rodinní příslušníci.

Všechny úkoly mohou sloužit jako aktivní doplněk běžné frontální výuky podle potřeby vyučujícího.

Rozšiřující nepovinné úkoly na jednu další hodinu s prvkem diskuze:

Úkol D: Žáci se zamyslí nad položenou otázkou týkající se prohlubování nerovnosti. Klíč leží ve způsobu myšlení, za co budou utrácet své peníze. (rozšířená varianta úkolu C)

Úkol E: Žáci se v brainstormingu celé třídy nebo samostatně pokusí formulovat rozdíl mezi hodnotou a cenou.

Je na zvážení vyučujícího, zda tyto úkoly využije, či nikoliv.

5. Shrnutí (časová dotace 10 minut)

V této části vyučující pracuje s upravenou verzí **PL 1 pro vyučující HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. Peníze? Jak se k nim chovat? 1** (příloha č. 4.4.2.1.2). Cílem je, aby z odpovědí žáků vyplynuly závěry shrnující to, v čem spočívá hlavní nerovnost vyspělého a rozvojového světa. Např. uvaření kvalitního oběda z mnoha surovin je pro mnoho jejich vrstevníků z rozvojových zemí neřešitelným problémem. Když celý den sháním nebo vydělávám na jídlo, asi nezbude čas na vzdělávání.

Varianta bez počítače: Vyučující může s žáky diskutovat na téma funkce peněz a přivést žáky k závěrům, jak jsou formulovány v pracovním listu 1 ve verzi pro vyučující **HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. Peníze? Jak se k nim chovat? 1** (příloha č. 4.4.2.1.2), s. 3.

Varianta s počítačem: Vyučující položí žákům otázku a promítne slidy č. 13 a 14 prezentace týkající se významu a funkce peněz i toho, jak jejich nedostatek prohlubuje sociální a regionální nerovnost ve světě. (**HOSPODAŘENÍ A ROZPOČET. Peníze? Jak se k nim chovat? 1** (příloha č. 4.4.2.1.1), PPT snímky č. 11–13).

3.4.3 Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání

Cíl: Žáci se naučí základní pojmy a kategorie ekonomické aktivity, spoření a investování. Osvojí si práci s e základními ekonomickými výkazy. Měli by dosáhnout vědomí, že nerovnost mezi lidmi nespočívá pouze v rozdílné úrovni znalostí, ale také dovedností, jež umožňují znalosti uplatnit v praxi.

1. hodina – Podnikání a investice do podnikání

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 12

Poznámka: Hodina č. 12: Hodinu doporučujeme realizovat v jednom dvouhodinovém bloku.

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Výklad	expozice nového učiva	zadání	10–15 min
2. Zadání aktivity (1)	evokace	zadání	5 min
3. Aktivita A	aktivita	práce s pracovním listem	20 min
4. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	10 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 60 minut)

Vyučující vytiskne pracovní list 1 (příloha č. 4.4.3.2.2; žákovský sešit – hodina č. 12) a PL 2 (formát A3, příloha č. 4.4.3.2.3), 2 b (formát A3, příloha č. 4.4.3.2.4) a 2 c (formát A4, příloha č. 4.4.3.2.5). U tiskopisu 2 a je třeba zpřehýbat všechny pracovní listy do podoby harmoniky, evt. jednotlivé fáze přelepit. Vyučující se seznámí s obsahem výkladové části aktivity.

Varianta s počítačem: Má-li vyučující k dispozici počítač, může zadání promítnout pomocí dataprojektoru v PowerPointu. (příloha č. 4.4.3.2.1; dále jen PPT)

1. Výklad (časová dotace 10–15 minut), PPT snímky č. 2, 3, 4, 6 a 7

Vyučující v krátké prezentaci představí možnosti uplatnění (viz aktivita č. 10) a základní investiční produkty, které nabízí finanční trh, a jejich stručnou charakteristiku. Žáci jsou též seznámeni s druhy investorů a jejich způsobem myšlení a jednání. Měli by se naučit odhalit rozdíl mezi investicí

a spekulací. Seznámí se také s ekonomickými ukazateli firem a rozvahami. V posledním snímku se seznámí s typy investorů, které budou potřebovat znát při řešení aktivity B.

Cílem výkladu není detailní rozbor produktů a jejich různých kategorií. Žáci by si po výkladu měli pouze uvědomit rozdílnost v možnostech obživy a u investování existenci ekonomických výkazů pro pochopení rozdílných investičních strategií.

Osnova výkladu:

- **Možnosti uplatnění**, PPT snímek č. 2

Budoucí uplatnění v ekonomické aktivitě lze rozdělit do čtyř kategorií. Každý může působit i ve více z nich, ale většina budoucích příjmů bude spadat převážně do jediné z následujících kategorií:

- **zaměstnanec (Z)**

- › Obživu mu zajišťuje příjem ze mzdy za odvedenou práci po odečtení odvodů a daní.

- **osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ – O)**

- › Obživu mu zajišťuje příjem ze zákaznickovi naúčtované částky za odvedenou práci po odečtení nákladů na zhotovení a daní.

- **podnikatel (P)**

- › Jeho obživa závisí na zisku z podnikání, a to po odečtení nákladů na zaměstnance, nákladů na výrobu či vývoj a daní. Výhodou je možnost odečtení mnoha nákladů z daní. Nevýhodou je časová náročnost v počátcích podnikání. Zisk firmy se odvíjí od jeho schopnosti udržet firmu ziskovou, a uživit tak nejen sebe, ale i své zaměstnance. Podnikatel je však ve své povaze investorem, byť prostředky dává do své firmy, kterou řídí a kde mnohdy i pracuje.

- **investor (I)**

- › Investorem může být každý ze tří výše zmíněných skupin (Z, O, P), rozdíl bude jen v jejich možnostech (Z) investovat peníze do podnikání někoho jiného (O, P). Pro zaměstnance hraje roli velikost jeho mzdy a pro živnostníka a podnikatele zase chuť investovat prostředky do podnikání jiné než vlastní firmy. Investice vytváří svému držiteli příjem výměnou za zvýšenou míru rizika.

- **Základní spořicí produkty**, PPT snímek č. 3

Spořicí produkty jsou zaměřeny na spoření, kdy si lze peníze ukládat sice s menší mírou zhodnocení, ale nízkým rizikem jejich ztráty. Jsou určeny pro vytváření finančních rezerv na horší časy nebo plánované a konkrétní vysoké výdaje v budoucnu.

- **spořicí účty**

- › Jedná se o klasický nástroj, kde se peníze zhodnocují lépe než na běžném účtu (kolem 1 až 2 % ročně, sazbu ale banka může kdykoli změnit, většinou dolů).
- › Zde většina lidí spoří svou rezervu na horší časy ve výši několika měsíčních platů.

- **termínované vklady**

- › Zde se peníze zhodnocují lépe (2 až 3 % ročně), ale je smluvně určen termín, během kterého klient nemůže s penězi disponovat. Předčasné ukončení podléhá pokutě ve výši úroků.

→ **stavební spoření**

- › U nás zatím nejlepší spořicí produkt. Každoroční vklad je násoben státní podporou (až 10 % z max. částky 20 tis. Kč). Ostatní prostředky se zhodnocují mezi 1 až 2 %.

- **Základní investiční produkty**, PPT snímek č. 4

Investiční produkty jsou zaměřeny na nákup aktiv. Ta přinášejí vyšší zhodnocení v podílech na zisku z podnikání, než je tomu u spořicíh produktů, ale je nutno počítat s různě vysokým rizikem.

→ **dluhopisy**

- › Jsou investičním nástrojem, kdy investor půjčuje své peníze veřejným nebo podnikatelským subjektům.
- › Investor se stává věřitelem – v případě krachu emitenta má přednostní nárok na vypořádání z rozprodávaného majetku.
- › Úroky jsou vypláceny pololetně, nebo kvartálně.
- › Rozlišujeme
 - › státní dluhopisy (vnímány jako nejbezpečnější, 2 až 5 %),
 - › podnikové/korporátní dluhopisy (více rizikové, 5 až 9 %).

→ **podílové fondy**

- › Jde o investiční nástroj, kdy investor svěřuje své peníze do správy profesionálům za různě vysoké poplatky (obvykle vstupní nebo poplatek z celkově uspořené částky při výběru ve výši 1 až 2 %). Zhodnocení je pohyblivé podle typu fondu, a to od 5 až 10 % v průměru za desetileté období.
- › Jsou disponovány pro pravidelné investování založené na zasílání měsíční částky. Pravidelností se rozloží riziko ztráty prostředků nákupem většího objemu podílových listů při vyšších cenách – náklady se tak zprůměrují (dollar-cost averaging).
- › Zaměřují se na komodity, nemovitosti, dluhopisy, akcie.

→ **akcie**

- › Jsou investičním nástrojem, kdy si investor kupuje podíl na podnikání konkrétní firmy.
- › Vyplácený podíl *dividenda* se pohybuje mezi 3 až 15 % ročně u běžných akcií, vyšší zhodnocení je vázáno na mnohem větší pravděpodobnost ztráty investovaných prostředků.
- › Investor se stává podílníkem/akcionářem – v případě krachu firmy se podílí na vypořádání majetku do výše investované částky.
- › Dividendy jsou vypláceny ročně, pololetně, nebo kvartálně.
- › Dalším způsobem zhodnocení může být růst tržní ceny akcií na burze. Na tento způsob zhodnocování prostředků se zaměřují tzv. tradeři s cílem levně nakoupit a drazé prodat. Tyto operace mají spekulativní charakter.
- › Investor vztahuje nákup podílu ve společnosti na nižší tržní cenu, než je jejich skutečná hodnota (tu lze odhadnout na základě studia ekonomických ukazatelů firmy, jejich výsledovky, rozvahy a z nich vyplývající výše zisků, peněžních toků atd. za dlouhé období – až jedno desetiletí).

- **Ekonomické ukazatele firmy**, PPT snímek č. 5
 - **výsledovka**
 - › výkaz zisku a ztráty
 - › přehled příjmů a výdajů
 - **rozvaha**
 - › bilance – rovnice mezi majetkem firmy (aktiva) a způsobem jeho financování (pasiva)
 - › přehled všech aktiv a pasiv
- **Rozvaha a její položky**, PPT snímek č. 6
 - **aktiva**
 - › majetek firmy
 - **pasiva**
 - › způsob financování majetku výroby a vývoje
 - › dluhy (cizí zdroje)
 - › Sem jsou zahrnuty i nevyužité peníze na účtech (vlastní zdroje).
 - **PRO AKTIVITU**
 - › Aktiva a pasiva se musí vždy rovnat.
 - › Pro každou tuto složku zvlášť není důležitá jejich výše, ale poměrná výše, kterou mají. (Např. pokud většina majetku firmy stojí na dlužích, co se asi stane s jeho hodnotou, bude-li firma náhle nucena půjčené prostředky vrátit?)
- **Druhy investorů**, PPT snímek č. 7
 - **ultrakonzervativní**
 - › peníze ve spoření: spořicí účty, termínované vklady, stavební spoření
 - › Prioritou je zachovat a chránit kapitál.
 - **konzervativní**
 - › dluhopisy, podílové fondy
 - › Prioritou je zhodnocení mírně nad inflací.
 - **vyvážený (investor)**
 - › akcie
 - › Prioritou je výnos nad inflací, díky znalostem o firmách, ve kterých kupuje podíly.
 - **dynamický (trader)**
 - › akcie
 - › Prioritou je velmi vysoký zisk i za cenu ztrát (většina denních traderů).
 - › Opakem investora je spekulant (levně nakoupit a draho prodat).

2. Zadání aktivity (1) (časová dotace 5 minut)

Vyučující rozdá zadání pro obě aktivity v pracovním listu 1, pracovní list 2a (s aktivitou A) složený do podoby harmoniky a pracovní list 2c. Zároveň vysvětlí žákům, jak budou při simulaci akciového trhu postupovat. Zadání aktivity B žáci zatím mohou nechat být.

3. Aktivita A (časová dotace 20 minut)

Žáci pracují samostatně s PL 2a a 2c podle zadání v PL 1. Vyučující pouze vysvětluje postup v případě, že někomu z žáků není něco jasné. Způsob zápisu může promítnout na tabuli v prezentaci, PPT snímek č. 8.

Vyučující hlídá, aby žáci vstupovali do jednotlivých kroků buď současně, nebo způsobem, aby pomalejší nemohli spatřit vývoje grafů v následujících krocích. Na konci třetího kroku zadá žákům pokyn, aby si podle počtu nakoupených akcií přičetli částku dividend. Je zcela na vyučujícím, zda využije plnou verzi s daněmi a poplatky či zda ve druhé polovině aktivity budou moci žáci své výnosy reinvestovat. Plná verze aktivity má přibližně dvojnásobnou časovou náročnost a více rozšiřuje kompetence z výuky matematiky. Je důležité, aby žáci zaznamenávali své pocity v reakci na to, co se s jejich penězi děje.

Varianta distanční výuka: Vyučující zváží možnosti.

V první části zadá žákům excelovou tabulku se všemi kroky (příloha č. 4.4.3.2.3_SITUACE.xls) a buď rodič, nebo on sám přes dálkovou platformu vypustí žáka do dalšího kroku.

Ve druhé, která je časově náročnější na zasílání souborů, vyučující žákům pošle nový soubor těsně před zahájením dalšího kroku (příloha č. 4.4.3.2.3_situace 1...5.xls).

4. Shrnutí (časová dotace 10 minut)

Cílem aktivity není vypočítání nebo dosažení nejvyššího zisku, ale aby si žáci uvědomili rizika a nástrahy akciového trhu v závislosti na zvolené investiční strategii. Porovnání vlastního přístupu v aktivitě A s vývojem zástupců jednotlivých strategií v aktivitě B by jim mělo ukázat rizika a výhody podnikavého přístupu. Zároveň by se měli naučit nést následky za každé rozhodnutí, které učiní, a umět pracovat se svými emocemi. Pro rozvoj podnikavosti je to hlavní bod přípravy, jelikož podnikatel, případně investor do podnikání bude muset zvládat být sám sobě šéfem.

2. hodina – Moje setkání s akciovým trhem. Jaký jsem vlastně investor?

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
5. Opakování	reflexe	brainstorming	10 min
6. Zadání aktivity (2)	evokace	výklad	5 min
7. Aktivita A	aktivita	práce s pracovním listem	20 min
8. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	10 min
CELKEM			45 min

5. Opakování z předchozí hodiny (časová dotace 10 minut)

Byla-li mezi hodinami časová prodleva a nebyly-li vyučovány v jednotném bloku, může vyučující zopakovat učivo z předchozí hodiny formou brainstormingu celé třídy. Také je možné v tomto čase dát žákům prostor k dokončení toho, co se nestihlo v předchozí hodině, zvláště když na sebe hodiny navazují v jednom bloku.

6. Zadání aktivity (2) (časová dotace 5 minut)

Vyučující zadá žákům pracovní list 2 b a odkáže žáky na zadání aktivity B v PL 1.

7. Aktivita B (časová dotace 20 minut), v PPT snímek č. 7 Druhy investorů

Žáci projdou několik krátkých profilů a na jejich základě určí, o jaké typy investorů se jedná. Následně do těchto kategorií zařadí sami sebe a porovnájí své výsledky z aktivity A se svými spolužáky. Vyučující zastává pouze roli poradce, pokud žákům v průběhu samostatné práce není něco jasné. Žáci si samostatně přečtou zadání aktivity B (5 minut) a hledají odpovědi na otázky v PL 1, sekce B. (15 minut)

8. Shrnutí (časová dotace 10 minut)

Vyučující s žáky projde odpovědi na položené otázky. Zároveň s žáky může vést malou diskuzi na téma, jakým dilematům museli žáci čelit, případně se kterou postavou ze zadání B by se ztotožnili nejvíce. Nebo může položit otázku, jestli rozdílné schopnosti a znalosti nevytvářejí více neviditelnou a nebezpečnější nerovnost, než je nerovnost sociálně-majetková. Viz sekce klíčové otázky. Též jestli sociální nerovnost nepramení z různého myšlení a způsobu jeho uplatňování v praxi.

Dílčím cílem je přimět žáky pochopit skutečnost, že za peníze si mohou dovolit koupit příležitost v podobě lepší školy, ale je čistě na nich, jestli se tam naučí znalosti a dovednosti. Peníze jsou tedy pouhým prostředkem k dosažení cíle. Cílem žáků by tedy neměl být snadný a bezpracný výdělek.

3.5 Svět

Blok představuje celosvětové problémy s nedostatečným vzděláním a osvětou.

Žáci se seznámí s problémem negramotnosti a extrémními příklady z rozvojových zemí ukazujícími, co může být důsledkem absence vzdělání; s předsudky a společenskými zvyklostmi, které vedou ke zbytečným a notně zkresleným soudům o lidech, již mohou být jejich sousedy.

Po absolvování bloku budou žáci schopni diskutovat o problému negramotnosti i jeho extrémních důsledcích a uvědomit si důležitost vzdělání v rozvoji a možné seberealizaci každého jednotlivce; vidět a rozpoznávat jednotlivé předsudky vůči mnoha skupinám obyvatel, které jsou zkratkovité a posilují negativní vnímání daných občanů a vzájemné dělení na my a oni.

Rozvíjené kompetence pro demokratickou kulturu

Tento blok rozvíjí kompetence pro demokratickou kulturu zvláště ve vztahu k hodnotám a postojům proti stereotypnímu jednání a myšlení. Rozvíjí a odpovědnost, spolupráci a komunikaci.

Hodnoty lidské důstojnosti jsou obsaženy v obou hodinách bloku, který se věnuje právě stereotypům, které důstojnost člověka snižují. Obě hodiny se také věnují problematice kulturní rozmanitosti. V hodině č. 13 (Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti) je nastíněna problematika lidských práv ve vztahu ke konkrétnímu právu na vzdělání a v rozbořech textu z Deklarace lidských práv a svobod týkajícího se kulturní rozmanitosti a rovnosti.

Postoj otevřenosti k odlišnému přesvědčení, názorům a chování je základní pro celý blok. V obou hodinách je skrytou formou obsažen i požadavek respektu k ostatním, který se projevuje v každé z hodin jiným způsobem. V hodině č. 13 (Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti) jde o respekt a otevřenost ke kulturní rozmanitosti, částečně k občanské uvědomělosti, aby žáci poznali, jak důležité je pro jejich osobní rozvoj vzdělání. V hodině č. 14 (Zvyk je železná košile) jde o aktivitu zahrnující konfrontaci stereotypního vnímání mnoha skupin obyvatel s všední obyčejnou realitou, aby si žáci osvojili schopnost tolerance k nejednoznačnému i ve svém bezprostředním okolí.

Dovednosti analytického a kritického myšlení jsou rozvíjeny v obou hodinách bloku. Ve 13. hodině se jedná o rozbor cizojazyčných verzí Deklarace navozující žákům pocit negramotnosti. Ve 14. hodině se jedná o střet předsudků a reality v případě mnoha typů lidí, jejichž charakteristiky mají žáci samostatně nebo ve dvojicích sestavovat. Žáci se tak v obou případech musejí do aktérů vcítit, komunikovat a naslouchat, čímž rozvíjejí dovednosti samostatného učení, aktivního naslouchání, empatie, jazykové a komunikační dovednosti a vzájemnou spolupráci. V hodině č. 13 se jedná

o krátkou diskuzi nad problematikou vzdělání, dětských sňatků a jiných globálních problémů rozvojových zemí, přičemž se učí řešit konfliktní situace pokojnou cestou. V hodině č. 14 se více rozvíjí dovednost flexibility a přizpůsobivosti, aby žáci dokázali změnit svůj pohled na předsudky a stereotypní myšlení, se kterými se v životě mohou setkat.

Znalosti a kritické porozumění sobě samému rozvíjí hodina č. 13 v úkolu s navozením pocitu negramotnosti, kdy jsou žáci postaveni před dilema, jak tento svízel s jinými jazyky a písmy řešit; v hodině č. 14 pak poukázáním na širokou škálu předsudků o velkém množství lidí, které mohou denně potkat na ulici a nastíněním dvou rozdílných pohledů na tentýž styl myšlení a života. Hodina č. 13 věnující se problematice rozvojových zemí nastiňuje částečně i problematiku lidských práv, zákonů nebo odlišné kultury.

3.5.1 Globální problémy. Cesta do školy. Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti

Cíl: Hodina by měla žákům přinést osvojení dovednosti spolupráce v malých týmech. Získají zkušenost, jak se asi cítí negramotní lidé. Z dovedností si žáci posílí logické myšlení a kritické uvažování.

1. hodina – Cesta do školy. Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 13

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity (1)	evokace	zadání	2 min
2. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem	28 min
3. Diskuze	aktivita	diskuze	10 min
4. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Vyučující v závislosti na zvolené verzi vytiskne nebo rozešle žákům pracovní list 1 *GLOBALNÍ PROBLÉMY. Cesta do školy 1* (příloha č. 4.5.1.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 13) (**jednodušší verze**) nebo

GLOBALNÍ PROBLÉMY. Cesta do školy 1 (příloha č. 4.5.1.1.2_obtížnější verze, formát DOC) **obtížnější verze** pro každého žáka.

Pro realizaci úkolů vytiskne a rozstříhá *GLOBALNÍ PROBLÉMY. Cesta do školy 2* (příloha č. 5.5.1.1.3, formát DOC). Podle zvolené varianty může vyučující text i promazat tak, jak skutečně potřebuje. Texty a jejich názvy rozstříhá a rozmístí na nástěnky, magnetické tabule, lavice ve třídě nebo venku na hřišti či školní zahradě (tato varianta je lepší, jelikož vzdálenost mezi zapisovacím stanovištěm a rozmístěnými texty bude moci být větší, a úkol tak i náročnější).

Vyučující si dohledá metody pro zapamatování, konkrétně metodu LOCI.

1. Zadání aktivity (1) (časová dotace 2 minuty)

Varianta jednodušší verze: Vyučující rozdá žákům pracovní list 1 *GLOBÁLNÍ PROBLÉMY. Cesta do školy 1* (příloha č. 4.5.1.1.2, formát DOC) pro každého žáka.

Varianta obtížnější verze: Vyučující rozdá žákům pracovní list 1 *GLOBÁLNÍ PROBLÉMY. Cesta do školy 1* (příloha č. 4.5.1.1.2_obtiznejsi verze, formát DOC) pro každého žáka.

Poznámka: Žáci by neměli mít k dispozici mobilní telefon ani jiné záznamové zařízení. Žáci by jej měli odložit do košíku nebo ponechat v tašce a neměli by mít u sebe nic kromě tužky a PL, které zůstanou na zapisovacím stanovišti.

Na úvod hodiny může vyučující s žáky projít metody na zapamatování. Např. metodu LOCI, což by při využití asociací mělo žákům pomoci si zapamatovat i obsahy kratších textů.

2. Aktivita (časová dotace 28 minut)

Aktivita je založena na spolupráci ve dvojici. Žáci zanechají PL na stole nebo u psací podložky a budou ve dvojicích obcházet jednotlivá stanoviště, na kterých budou texty nebo jejich názvy umístěny. Odtud se budou vracet a obsahy jednoduchých textů s popisovanými problémy zapisovat do vzdáleného pracovního listu (obtížnější verze), případně jejich názvy (jednodušší verze). Ve dvojicích by měli být schopni si zapamatovat více textu, případně každý doplnit jím naučenou část.

Aktivita je omezena časově, ale lze ji též omezit maximálním počtem návštěv jedné dvojice u každého stanoviště s krátkým textem, případně názvem textu.

Úkol A: Žáci narazí na problém s přečtením zcela neznámých úryvků, které reprezentují různé světové jazyky, způsoby zápisu a rozdílné typy písma. Cílem je žáky konfrontovat s realitou, které čelí negramotní lidé nebo cestovatelé.

Úkol B: Žáci budou dohledávat dvojice informativních textů ohledně druhů gramotnosti a nerovnosti.

Úkol C: Zde budou žáci řešit obsah dvojic vztahujících se ke globálně problémovým jevům, které převážně v rozvojových zemích brání potírání negramotnosti a nerovnosti. Zároveň vedou k sociálně patologickým jevům, které vytvářejí bludný kruh vykořisťování a sociálně-ekonomické závislosti.

3. Diskuze (časová dotace 10 minut)

Vyučující projde s žáky odpovědi na otázky uvedené u jednotlivých **úkolů A, B a C**. Žáci mohou dále uvádět odpovědi nejen na otázky určené k dílčí diskuzi. Celá třída se pak může k problémům vyjadřovat a přes návrhy hledat nástin k jejich řešení.

Cílem diskuze je naučit žáky nejen vyjádřit otevřeně svůj názor, ale též naučit je využívat v praxi data, která si v nedávné době zapamatovali, a tím je ještě více upevnit v paměti.

4. Shrnutí (časová dotace 5 minut)

Vyučující s žáky projde řešení jednotlivých úkolů. Mohou společně dvojice doplnit, žáci by si většinu měli pamatovat. Nebo může žákům případně vytisknout svoji verzi PL 1, ze které před tiskem odbarví šedá pole.

3.5.2 Náboženství, kultura a tradice. Zvyk je železná košile

Cíl: Hodina rozvíjí soutěživou spolupráci v malém týmu nebo dvojici. Stojí na posílení paměti a logického myšlení v propojování významově příbuzných krátkých textů. Žáci budou pracovat se stereotypy jako takovými a naučí se rozdílu mezi stereotypním vnímáním, které je pokřivené od reálného stavu.

1. hodina – Zvyk je železná košile

Všichni jsme si rovni, ale... (1), hodina č. 14

STRUKTURA	FÁZE	TYP AKTIVITY	ČAS
1. Zadání aktivity	evokace	zadání	2 min
2. Aktivita	aktivita	práce s pracovním listem	28 min
3. Diskuze	aktivita	diskuze	10 min
4. Shrnutí	reflexe	diskuze, opakování	5 min
CELKEM			45 min

0. Příprava vyučujícího (časová dotace 30 minut)

Pro shrnutí a práci s otázkami si vytiskne i verzi PL 1 pro vyučující NÁBOŽENSTVÍ, KULTURA A TRADICE. Zvyk je železná košile 1 (příloha č. 5.5.2.1.2, formát DOC), která obsahuje komentáře a znění otázek.

Pro realizaci úkolů vytiskne a rozstříhá PL 1 NÁBOŽENSTVÍ, KULTURA A TRADICE. Zvyk je železná košile 1 (příloha č. 4.5.2.1.2, formát DOC; žákovský sešit – hodina č. 14).

Poznámka: U paměťové třídní nebo venkovní varianty označí, případně očísleje rozstříhané kartičky a umístí je na stanoviště na stoly, magnetické tabule nebo nástěnky nebo venku na hřišti či školní zahradě (tato varianta je lepší, jelikož vzdálenost mezi zapisovacím stanovištěm a rozmístěnými texty bude moci být větší, a úkol tak i náročnější).

1. Zadání aktivity (časová dotace 2 minuty)

Vyučující rozdá žákům rozstříhaný PL 1 NÁBOŽENSTVÍ, KULTURA A TRADICE. Zvyk je železná košile 1 (příloha č. 4.5.2.1.2, formát DOC) pro každou dvojici nebo skupinu.

Poznámka: Žáci by neměli mít k dispozici mobilní telefon ani jiné záznamové zařízení, které by jim umožnilo obsahy jednotlivých kartiček ofotit.

2. Aktivita (časová dotace 28 minut)

Aktivita je založena na spolupráci ve dvojici nebo menší maximálně pětičlenné skupině.

Možnosti:

- uzavřená forma na způsob významového pexesa mezi dvěma žáky (více pro trénink individuální paměti);
- uzavřená forma, kde soutěží dvě kooperující dvojice (vyvážená forma mezi tréninkem paměti a kooperací);
- otevřená forma, kde dvojice soutěží na čas s jinými dvojicemi a sestavuje trojici k sobě pasujících krátkých textů (více zaměřené na kooperaci);

- otevřená forma, kde v rychlostním limitu soutěží čtyř až pětičlenné skupiny (více zaměřené na kooperaci a časové plánování).

Rychlejší varianta: Celý soubor trojic je možné mezi soutěžící skupiny rozdělit (nevýhodou je, že se žáci nesetkají se všemi předsudky).

Jednodušší varianta: Vyučující sníží obtížnost snížením počtu trojic. Celkem jich má k dispozici 24.

Poznámka: Stejně jako u předchozí aktivity (VJSR I 14 Cesta do školy) lze jednotlivé kartičky rozmístit ve třídě nebo venkovním prostoru ke stanovištím a žáci nebo skupiny žáků mohou samostatně nebo skupinově zapisovat na papír, který mají pevně uložený a nemohou jej nosit s sebou. Zapisovat mohou do dvojic či trojic pouze čísla stanovišť (3 x 24; případně 2 x 24, rozhodne-li se vyučující spojit nerozstříhávat text předsudku s jeho názvem). Obtížnost může zvýšit i očíslování všech kartiček čísly 1-72 nebo označení všech karet (3 x 24) rozlišně podle jednotlivých kategorií (názvy – předsudky – realita) čísly, písmeny, případně symboly jiných abeced.

Aktivita je zcela účelově navržena tak, aby měla všestranné a víceúčelové využití. Záleží jen na volbě vyučujícího, které kompetence a dovednosti její pomocí hodlá u žáků více rozvíjet a posilovat.

Varianta distanční výuka: V přípravě vyžaduje rozdělení pracovního listu na dvě části s texty předsudků a popsáním reality. V PPT snímek č. 3 si žáci vyfotí formou PrintScreen, aby měli výpis *názvů* před sebou. Texty s předsudky žáci dostanou dopředu na email, popsání reality si žáci přečtou v pracovním listu v patřičném sloupci (vzor: PPT snímek č. 5). Každý z žáků pak sestaví jednu trojici (název – předsudek – realita). Tyto kategorie si žáci mohou označit barevně pro lepší orientaci ve větším množství textu. Trojici následně odprezentuje.

3. Diskuze (časová dotace 10 minut)

Vyučující položí žákům několik otázek ze své verze pracovního listu. S žáky pak může vést diskuzi, jejímž výsledkem by měl být kritický postoj i k sobě samotnému. Diskutovat lze i o vybraných problémech rýsujících se z výsledků diskuze nebo přímo z podotázek uvedených ve verzi PL pro vyučujícího.

Cílem diskuze je naučit žáky nejen vyjádřit otevřeně svůj názor, ale též naučit se přiznat si, že i já sám mohu a mám právo mít negativní postoje nebo předsudky. Uvědomění si faktu, že jsou negativní, je prvním krokem k jejich odbourání v budoucnu.

Odbourat předsudek lze díky otevření se druhým pomocí empatie, a tím dojde k přijetí vyloučených skupin.

4. Shrnutí (časová dotace 5 minut)

Vyučující s žáky projde jednotlivé předsudky. Mohou společně sestavit nerozstříhanou verzi PL pro žáky. Nebo může žákům případně tuto verzi vytisknout.

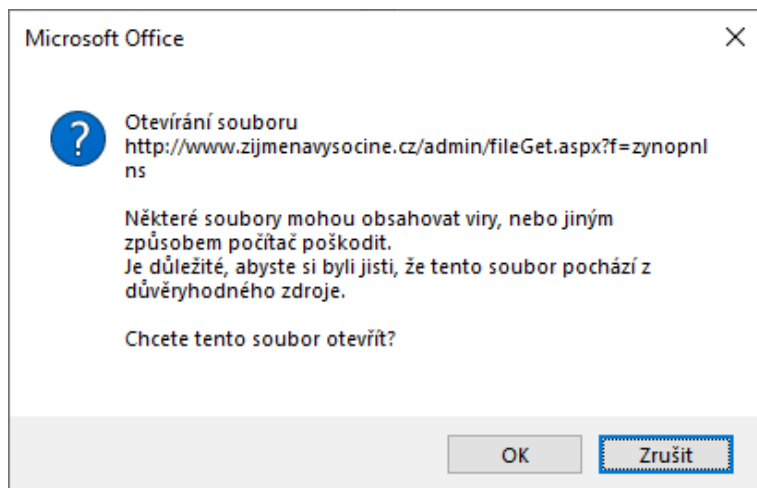

4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu

Poznámky:

Značení příloh: „4. Tematický blok. Téma. Hodina. Číslo přílohy“

V případě, že se při kliknutí na odkaz objeví obrazovka podobná následující, je nutné zvolit **OK** a soubor se přímo otevře.

Hodina 1

4.1.1.1.1 Prezentace „Kdo jsem a odkud pocházím? Odkud pocházím?“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zeslgdabf>

4.1.1.1.2 Pracovní list „Kdo jsem a odkud pocházím? 1. Vývod předků“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zsdibaiez>

4.1.1.1.3 List „Odkud pocházím 2 – Průvodní text s otázkami“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=znggkanpl>

Hodina 2

4.1.2.2.1 Prezentace „Čím bych chtěl/a být? Existují typicky mužská a ženská povolání?“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=apenypidl>

4.1.2.2.2 Pracovní list „Čím bych chtěl/a být? Existují typicky mužská a ženská povolání? 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=inlkzybol>

4.1.2.2.3 Pracovní list „Čím bych chtěl/a být? Existují typicky mužská a ženská povolání? 2“ (vyhodnocení pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dhshaldldl>

Hodina 3

4.1.3.1.1 Prezentace „Obtížné situace a řešení problémů. Šikana, násilí ve škole“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hlfknoogs>

4.1.3.1.2 Pracovní list „Obtížné situace a řešení problémů. Šikana, násilí ve škole 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=bdnoekibk>

4.1.3.1.3 Pracovní list „Obtížné situace a řešení problémů. Šikana, násilí ve škole 2“ (vyhodnocení pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lepeshhdl>

Hodina 4

4.2.1.1.1 Prezentace „Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Mužské a ženské role v rodině“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=ndkoyeods>

4.2.1.1.2 Pracovní list „Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Mužské a ženské role v rodině 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=iskopdgds>

4.2.1.1.3 Pracovní list „Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Mužské a ženské role v rodině 2“ (vyhodnocení pro žáky – sčítací arch)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lnhlbyool>

4.2.1.1.3 Pracovní list „Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Mužské a ženské role v rodině 2“ (vyhodnocení pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zkpfbkbs>

Hodina 5

4.2.2.1.1 Prezentace „Láska a rodičovství, co je nebo není normou? Manželství a partnerství“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=apefoylk>

4.2.2.1.2 Pracovní list „Láska a rodičovství, co je nebo není normou? Manželství a partnerství 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=ibgfdadpl>

Hodina 6

4.2.3.1.1 Prezentace „Narušené rodinné vztahy. Rozvod z pohledu všech aktérů“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=ippnzgadl>

4.2.3.1.2 Pracovní list „Narušené rodinné vztahy. Rozvod z pohledu všech aktérů 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hfynohsds>

4.2.3.1.2 Pracovní list „Narušené rodinné vztahy. Rozvod z pohledu všech aktérů 1 – genderově obrácené role“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dkizoknos>

4.2.3.1.3 Pracovní list „Narušené rodinné vztahy. Rozvod z pohledu všech aktérů 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=ainondool>

4.2.3.1.3 Pracovní list „Narušené rodinné vztahy. Rozvod z pohledu všech aktérů 1 – genderově obrácené role“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zefipohds>

Hodina 7

4.3.1.1.1 Prezentace „Stát. Volby a volební právo“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=abhpdods>

4.3.1.1.2 Pracovní list „Stát. Volby a volební právo 1/1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=ihbzhpap>

4.3.1.1.3 Pracovní list „Stát. Volby a volební právo 1/2“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=nnyapdyfb>

4.3.1.1.4 Pracovní list „Stát. Volby a volební právo 2“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=ieeblnyh>

Hodina 8

4.3.2.1.1 Prezentace „Občanem. Ženy ve veřejném životě“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=aahyyidol>

4.3.2.1.2 Pracovní list „Občanem. Ženy ve veřejném životě 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=aegfiihpk>

Hodina 9

4.3.3.1.1 Prezentace „Vlastnictví a sociální nerovnost. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti?“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=ngfnedpol>

4.3.3.1.2 Pracovní list „Vlastnictví a sociální nerovnost. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=liiohlhez>

4.3.3.1.3 Pracovní list „Vlastnictví a sociální nerovnost. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? 2“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=iayyopybl>

Hodina 10

4.4.1.1.1 Prezentace „Uplatnění a trh práce. Jednotlivec na trhu práce“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hasayepos>

4.4.1.1.2 Pracovní list „Uplatnění a trh práce. Jednotlivec na trhu práce 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dlsglspha>

4.4.1.1.2 Pracovní list „Uplatnění a trh práce. Jednotlivec na trhu práce 1 – tisk barevný papír“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dooynoypa>

4.4.1.1.3 Pracovní list „Uplatnění a trh práce. Jednotlivec na trhu práce 2“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=beiyohnpl>

4.4.1.1.3 Pracovní list „Uplatnění a trh práce. Jednotlivec na trhu práce 2 – tisk barevný papír“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hoaepiap>

Hodina 11

4.4.2.1.1 Prezentace „Hospodaření a rozpočet. Peníze? Jak se k nim chovat?“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=nzzfgdkbk>

4.4.2.1.2 Pracovní list „Hospodaření a rozpočet. Peníze? Jak se k nim chovat? 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hpkihiyio>

4.4.2.1.3 Pracovní list „Hospodaření a rozpočet. Peníze? Jak se k nim chovat? 2“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zdanodpbf>

Hodina 12

4.4.3.2.1 Prezentace „Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=aoezzfsos>

4.4.3.2.2 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dsllkfnedl>

4.4.3.2.3 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání 2/1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lahnaobns>

4.4.3.2.4 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání 2/2“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=adfofegne>

4.4.3.2.5 List „Rozvahy a parametry“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=nliefzyf>

Distanční verze

4.4.3.2.3 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání – situace 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=nblsnsnbk>

4.4.3.2.3 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání – situace 2“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=akfigahyf>

4.4.3.2.3 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání – situace 3“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=aaagihbhk>

4.4.3.2.3 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání – situace 4“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lgizgafba>

4.4.3.2.3 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání – situace 5“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dsgkkfbns>

Hodina 13

4.5.1.1.1 Prezentace „Globální problémy. Cesta do školy. Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=bipfhdpbk>

4.5.1.1.2 Pracovní list „Globální problémy. Cesta do školy. Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zaygepspa>

4.5.1.1.2 Pracovní list „Globální problémy. Cesta do školy. Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti 1 – obtížnější verze“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zzkaskpbl>

Hodina 14

4.5.2.1.1 Prezentace „Náboženství, kultura a tradice. Zvyk je železná košile“

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zzyinpppa>

4.5.2.1.2 Pracovní list „Náboženství, kultura a tradice. Zvyk je železná košile 1“ (zadání pro žáky)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=iisheedkd>

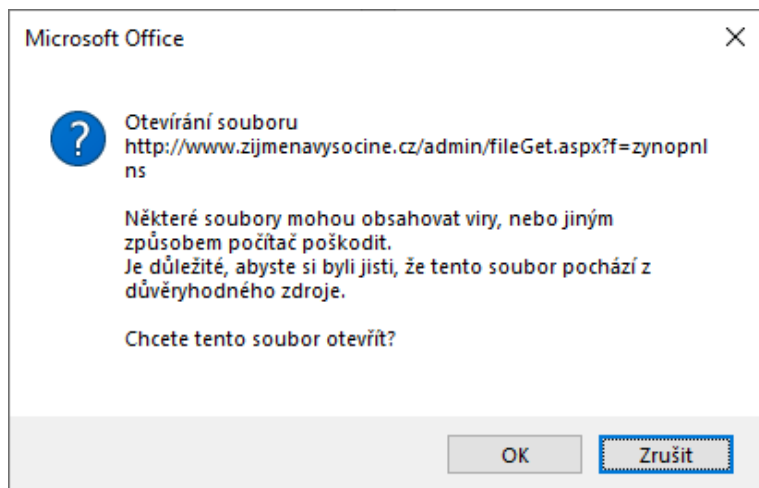
5 Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů

Poznámky:

Značení příloh: „5. Tematický blok. Téma. Hodina. Číslo přílohy“

Číslování příloh není souvislé, aby byla zajištěna návaznost na materiály v příloze 4 (tj. řešení má poslední čtyřčíslí shodné se zadáním odpovídajícího pracovního listu, pokud existuje, např. 5.1.1.1.2 je řešením zadání 4.1.1.1.2).

V případě, že se při kliknutí na odkaz objeví obrazovka podobná následující, je nutné zvolit a soubor se přímo otevře.

Hodina 1

5.1.1.1.3 List „Odkud pocházím 2 – Průvodní text s otázkami“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zagzhinbk>

Hodina 2

5.1.2.2.2 Pracovní list „Čím bych chtěl/a být? Existují typicky mužská a ženská povolání? 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dlzgoInbl>

5.1.2.2.3 Pracovní list „Čím bych chtěl/a být? Existují typicky mužská a ženská povolání? 2“ (vyhodnocení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hkyesebbI>

Hodina 3

5.1.3.1.3 Pracovní list „Obtížné situace a řešení problémů. Šikana, násilí ve škole 2“ (vyhodnocení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=nhoyghkdI>

Hodina 4

5.2.1.1.2 Pracovní list „Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Mužské a ženské role v rodině 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=ahhaksopl>

5.2.1.1.3 Pracovní list „Členové rodiny a jejich stereotypy ve vztazích. Mužské a ženské role v rodině 2“ (vyhodnocení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=bdizsbbol>

Hodina 5

5.2.2.1.2 Pracovní list Láska a rodičovství, co je nebo není normou? Manželství a partnerství 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=nklfeoyba>

Hodina 6

5.2.3.1.2 Pracovní list „Narušené rodinné vztahy. Rozvod z pohledu všech aktérů 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=aobkddnpl>

Hodina 7

5.3.1.1.4 Pracovní list „Stát. Volby a volební právo 2“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=bhlssogyz>

Hodina 8

5.3.2.1.2 Pracovní list „Občanem. Ženy ve veřejném životě“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zzlakpaba>

Hodina 9

5.3.3.1.2 Pracovní list „Vlastnictví a sociální nerovnost. Přerozdělováním ke zmenšení nerovnosti? 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=idzbkaksn>

Hodina 10

5.4.1.1.2 Pracovní list „Uplatnění a trh práce. Jednotlivec na trhu práce 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dhghbehld>

Hodina 11

5.4.2.1.2 Pracovní list „Hospodaření a rozpočet. Peníze? Jak se k nim chovat? 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=zblhlopyk>

Hodina 12

5.4.3.2.2 Pracovní list „Podnikání a podnikavost. Podnikání a investice do podnikání 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=hyzpodydl>

Hodina 13

5.5.1.1.2 Pracovní list „Globální problémy. Cesta do školy. Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dlgbapans>

5.5.1.1.3 Pracovní list „Globální problémy. Cesta do školy. Negramotnost a nízká vzdělanost jako hlavní příčina nerovnosti 2“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=ipkkbhodl>

Hodina 14

5.5.2.1.2 Pracovní list „Náboženství, kultura a tradice. Zvyk je železná košile 1“ (řešení pro vyučující)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=igyanznbl>

Použitá a doporučená literatura

ABRAMSOVÁ, L. (2005): Zrození moderní ženy: Evropa 1789–1918, CDK, Praha, 367 s.

Absolutní monarchie. In: *Simple.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: https://simple.wikipedia.org/wiki/Absolute_monarchy

BADINTER, E. (2005): O mužské identitě, Paseka, Praha, 266 s.

BAHENSÁ, M. – HECZKOVÁ, L. – MUSILOVÁ, D. (2013): Iluze spásy. České feministické myšlení 19. a 20. století, Veduta, Praha, 282 s.

BAHENSÁ, M. (2016): Cesta k nové ženské profesi. Slečna učitelka. In: Česko-slovenská historická ročenka, Academicus, Brno, 400 s.

BAHENSÁ, M. (2005): Počátky emancipace žen v Čechách. Dívčí vzdělávání ženské spolky v Praze v 19. století, SLON, Praha, 176 s.

BEAUVOIROVÁ, S. (1967): Druhé pohlaví. Orbis, Praha, 412 s.

Blondýnky v kostce. In: *National-geographic.cz* [online]. [citováno 2020-07-09]. Dostupné z: <https://www.national-geographic.cz/clanky/evoluce-blondyny-v-kostce-20160816.html>

Být zaměstnaný, nebo začít podnikat? Co je lepší? In: *Comeflexoffice.cz* [online]. [citováno 2020-03-04]. Dostupné z: <https://comeflexoffice.cz/byt-zamestnany-nebo-zacit-podnikat-co-je-lepsi/>

Burza cenných papírů Praha. In: *Pse.cz* [online]. [citováno 2019-12-06]. Dostupné z: <https://www.pse.cz/>

Cíl rozvoje vlastnosti ženy. In: *Cilrozvoje.cz* [online]. [citováno 2020-09-30]. Dostupné z: <https://www.cilrozvoje.cz/12347/>

CLASON, G. S. 2018. *Nejbohatší muž v Babylóně*. Pragma. Praha. 296 s.

Dětská práce, bída, únosy i to je za výrobou oblíbené čokolády. In: *Seznamzpravy.cz* [online]. [citováno 2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/detska-prace-bida-unosy-i-to-je-za-vyrobou-oblibene-cokolady-86224>

Dětská práce je součástí začarovaného kruhu chudoby. In: *Fairtrade-cesko.cz* [online]. [citováno 2020-06-25]. Dostupné z: <https://fairtrade-cesko.cz/news/detska-prace-je-soucasti-zacarovaneho-kruhu-chudoby/>

Diktatura. In: *En.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Dictatorship>

Druhy rozvodů. In: *Rozvodonline.webnode.cz* [online]. [citováno 2020-04-20]. Dostupné z: <https://rozvodonline.webnode.cz/jak-na-rozvod/-druhy-rozvodu/>

Ekonomický sektor. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2019-11-20]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ekonomick%C3%BD_sektor

Extraverze a introverze. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-01-09]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Extraverze_a_introverze

Femme fatale undergroundu. Osudové ženy Eva Jirousová. In: *Dvojka.rozhlas.cz* [online]. [citováno 2020-02-26]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/femme-fatale-undergroundu-osudove-zeny-vera-jirousova-8026613>

Fiktivní královský volební lístek. In: *Cs.m.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-26]. Dostupné z: https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Soubor:Fiktivn%C3%AD_kr%C3%A1lovsk%C3%BD_volebn%C3%AD_l%C3%ADstek_2013.jpg

- Gender. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-09-30]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Gender>
- Genderové role v rodině. In: *Genderonline.cz* [online]. [citováno 2020-04-09]. Dostupné z: https://www.genderonline.cz/uploads/92a58e03bfd860640e9a6360d94ba31aa9e8e3a0_slepickova-bartosova-kvapilova-genderove-role-v-rodine.pdf
- Genealogie. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2019-11-20]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Genealogie>
- Generální stavy Nizozemí. In: *En.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/States_General_of_the_Netherlands
- GLADIŠ, D. (2016): *Akciové investice*. Grada Publishing. Praha. 176 s.
- GRAHAM, B. (2007): *Intelligentní investor*. Grada. Praha. 431 s.
- Gramotnost. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-06-25]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Gramotnost>
- HANÁKOVÁ, P. – HECZKOVÁ, L. – KALIVODOVÁ, E. (2007): V bludném kruhu: mateřství a vychovatelství jako paradoxy modernity, SLON, Praha, 437 s.
- HILL, N. (1990): *Myšlením k bohatství*. Pragma. Praha. 208 s.
- Historie peněz. In: *En.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-03-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_money
- Jaké předsudky a přesvědčení si neseme z dětství o bohatých a bohatství. In: *Financeproradost.cz* [online]. [citováno 2020-07-09]. Dostupné z: <http://www.financeproradost.cz/clanek/jake-predsudky-a-presvedceni-si-neseme-z-detstvi-o-bohatych-a-bohatstvi>
- Jak postupovat, když dítě šikanují. In: *Minimalizacesikany.cz* [online]. [citováno 2020-04-27]. Dostupné z: <http://www.minimalizacesikany.cz/chci-se-dozvedet/rady-pro-rodice/206-jak-postupovat-kydz-moje-dite-sikanuji>
- Jak vypadá váš běžný den. In: *Zenysro.cz* [online]. [citováno 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.zenysro.cz/blogy/rodina-a-deti/jak-vypada-vas-bezny-den>
- Jak za tři dny udělat z kohokoliv součástku v kole totality. In: *Idnes.cz* [online]. [citováno 2020-05-02]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/technet/veda/treti-vlna-jak-za-tri-dny-udelat-z-kohokoliv-soucastku-v-kole-totality.A150828_141058_vojenstvi_kuz
- JOHNSON, S. (2019): *Kam se poděl můj sýr*. Euromedia Group. Praha. 88 s.
- KARPÍŠEK, J.: Nápad aktivity *Manželství a partnerství* vychází z prototypu karetní hry Pavučina vztahů z roku 2002.
- KARPÍŠEK, J.: Nápad aktivity *Šikana a násilí ve škole* vychází z prototypu deskové hry Bludiště z roku 1999 inspirované počítačovou hrou *Šance* vytvořenou Pedagogicko-psychologickou poradnou v Českých Budějovicích k prevenci závislostí a AIDS.
- KIOSAKI, R. (2004): *Bohatý táta, chudý táta*. Pragma. Praha. 214 s.
- KOLÁŘ, M. (2011): *Nová cesta k léčbě šikany*. Portál. Praha. 336 s.
- Korunovační klenoty Svaté říše římské. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Korunova%C4%8Dn%C3%AD_klenoty_Svat%C3%A9_%C5%99%C3%AD_%C5%A1e_%C5%99%C3%ADmsk%C3%A9

- KOUKOLOVÁ, L.: *Rodina a její místo v současné postmoderní společnosti*. Praha. 2015. Diplomová práce. PVSPS. [online]. [citováno 2020-04-09]. Dostupné z: http://www.pvps.cz/data/2017/03/21/09/koukolova_lenka.pdf
- LGBT práva v Česku. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-05-01]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/LGBT_pr%C3%A1va_v_%C4%8Cesku
- LGBT práva v Česku. In: *Novinky.cz* [online]. [citováno 2020-05-01]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/clanek/manzelstvi-homosexuálu-podporuji-dve-tretiny-lidi-40310977>
- Melancholik. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-09-30]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Melancholik>
- Mezinárodní peněžní systém. In: *En.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-03-19]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/International_monetary_systems
- Ministerstvo práce a sociálních věcí. Problémy trhu práce a politiky zaměstnanosti. Poslanecká sněmovna parlamentu ČR. In: *Psp.cz* [online]. [citováno 2020-03-10]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/848077/zprava.pdf/1d796cfb-d654-4d97-0226-d410d44723a5>
- Míra nezaměstnanosti. In: *zemepis.com* [online]. [citováno 2020-06-25]. Dostupné z: <http://www.zemepis.com/nez.php>
- Monarchie. In: *En.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Monarchy>
- MORRISOVÁ, P. (2000): *Literatura a feminismus*. Host. Brno. 232 s.
- MUSILOVÁ, D. (2007): *Z ženského pohledu*. Veduta. České Budějovice. 200 s.
- Můj běžný den. In: *Emimino.cz* [online]. [citováno 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.emimino.cz/denicky/muj-bezny-den-13159/>
- Muž a žena v kontextu doby. In: *Kdejsitato.cz* [online]. [citováno 2020-01-09]. Dostupné z: <http://www.kdejsitato.cz/rodina/muz-a-zena-v-kontextu-doby.html>
- Mužům v domácnosti připadá role opravářů, ženy žehlí a přebalují. In: *Novinky.cz* [online]. [citováno 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/clanek/muzum-v-domacnosti-pripada-role-opravaru-zeny-zehli-a-prebaluji-40221347>
- Nejsem typická ženská. In: *Idnes.cz* [online]. [citováno 2020-04-09]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/onadnes/vztahy-sex/nejem-typicka-zenska.A150105_152406_vztahy-sex_jup
- OAKLEYOVÁ, A. (2000): *Pohlaví, gender a společnost*. Portál. Praha. 176 s.
- Obchodní republiky. In: *En.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Maritime_republics
- Odhoďte předsudky o podnikání na volné noze. In: *Navolnenoze.cz* [online]. [citováno 2020-03-04]. Dostupné z: <https://navolnenoze.cz/blog/predsudky/>
- Parlament České republiky. In: *En.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Parliament_of_the_Czech_Republic
- Patria. In: *Patria.cz* [online]. [citováno 2019-12-06]. Dostupné z: <https://www.patria.cz/>
- Počet negramotných lidí ve světě klesá. In: *Adra.cz* [online]. [citováno 2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/novinky/id/pocet-negramotnych-lidi-na-svete-klesa>

Politika je v kraji pánská jízda. In: *Dvojka.rozhlas.cz* [online]. [citováno 2020-02-26]. Dostupné z: <https://zdarsky.denik.cz/z-regionu/politika-je-v-kraji-panska-jizda-20171017.html>

Politika vyrovnávání s komunistickou minulostí. Česká zkušenost. In: *Zapojmevsechny.cz* [online]. [citováno 2020-07-09]. Dostupné z: <http://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/predsudky-a-stereotypy-vuci-cizincum-jak-vest-zaky-k-vetsi-tolerancihttps://www.iwm.at/transit-online/politika-vyrovnvani-s-komunistickou-minulosti-ceska-zkusenost1/>

Poslanecká sněmovna parlamentu ČR. In: *Psp.cz* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=301>

Předsudky a stereotypy vůči cizincům: Jak vést žáky k větší toleranci? In: *Zapojmevsechny.cz* [online]. [citováno 2020-07-09]. Dostupné z: <http://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/predsudky-a-stereotypy-vuci-cizincum-jak-vest-zaky-k-vetsi-toleranci>

Role dnešní mužů a otců. Co by se od nich měly děti naučit. In: *Maminka.cz* [online]. [citováno 2020-04-09]. Dostupné z: <https://www.maminka.cz/clanek/role-dnesnich-muzu-a-otcu-co-by-se-od-nich-mely-deti-naucit>

Rozdíly v platech mužů a žen v Evropské unii – materiály Evropské komise. In: *Soc.cas.cz* [online]. [citováno 2020-06-30]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2014/06/13/proc-zeny-berou-mene/>

Rozvod. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-04-20]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Rozvod>

Římský senát. In: *En.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Senate_of_the_Roman_Republic

RUBINOVÁ, G. 2015. *Zvyk není železná košile. Změnou návyků ke spokojenému životu*. Beta. Praha. 329 s.

Sektorová zaměstnanost. In: *Portal-inovace.cz* [online]. [citováno 2019-11-20]. Dostupné z: <http://www.portal-inovace.cz/cz/technologicky-profil-lk/trh-prace/sektorova-zamestnanost/>

Setkání žen aktivních ve veřejném životě. In: *Kr-vysocina.cz* [online]. [citováno 2020-02-26]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/setkani-zen-aktivnich-ve-verejnem-zivote/d-4074447>

Šikana – metodika prevence. In: *Web.zskridlovicka.cz* [online]. [citováno 2020-05-01]. Dostupné z: <http://web.zskridlovicka.cz/wp-content/uploads/sikana.pdf>

Šikana ve škole – nenechte to být. In: *Nevypustdusi.cz* [online]. [citováno 2020-04-27]. Dostupné z: <https://nevypustdusi.cz/2019/09/18/sikana-ve-skole-nenechte-to-byt/>

Sociální nerovnost. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-26]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Soci%C3%A1ln%C3%AD_nerovnost

Stereotypy a předsudky jako myšlenkové chyby. In: *Clanky.rvp.cz* [online]. [citováno 2020-03-04]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/21736/STEREOTYPY-A-PREDSUDKY-JAKO-MYSELENKOVE-CHYBY.html/>

Stereotypy a předsudky pro pedagogy. In: *Czechkid.cz* [online]. [citováno 2020-07-09]. Dostupné z: <http://www.czechkid.cz/si1230.html>

Temperament. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-01-09]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Temperament>

Tolerujete předsudky? Pak škodíte svému byznysu. In: *Podnikatel.cz* [online]. [citováno 2020-03-04]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/clanky/tolerujete-predsudky-pak-skodite-hlavne-svemu-byznysu/>

VÁGNEROVÁ, K. a kol. (2011): *Minimalizace šikany*. Portál. Praha. 152 s.

VARUFAKIS, J. (2018): *Co jsem řekl své dceři o ekonomii. Stručná historie kapitalismu*. Grada. Praha. 222 s.

Volební právo žen. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Volebn%C3%AD_pr%C3%A1vo_%C5%BEen

Volby v Česku. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_v_%C4%8Cesku

Volby v Česku. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-26]. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_v_%C4%8Cesku#/media/Soubor:Senat_and_Regional_election_in_Adamov_\(2016\)_1.jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_v_%C4%8Cesku#/media/Soubor:Senat_and_Regional_election_in_Adamov_(2016)_1.jpg)

Volená monarchie. In: *En.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Elective_monarchy

Vláda. In: *En.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-02-21]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Government>

V sedmi letech si vybral svého otoka a měl ho jako hračku. In: *Novinky.cz* [online]. [citováno 2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/svet/clanek/v-sedmi-letech-si-vybral-sveho-otoka-mel-ho-jako-hracku-148877>

Všeobecná deklarace lidských práv (článek 1) – vietnamština. In: *Cs.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-06-25]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Vietnam%C5%A1tina>

Všeobecná deklarace lidských práv (článek 1) – ruština. In: *Un.org* [online]. [citováno 2020-06-25]. Dostupné z: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/declhr.shtml

Všeobecná deklarace lidských práv (článek 1) – hindština. In: *Hi.wikipedia.org* [online]. [citováno 2020-06-25]. Dostupné z: <https://hi.wikipedia.org/wiki/%E0%A4%AE%E0%A4%BE%E0%A4%A8%E0%A4%B5%E0%A4%BE%E0%A4%A7%E0%A4%BF%E0%A4%95%E0%A4%BE%E0%A4%B0%E0%A5%8B%E0%A4%82%E0%A4%95%E0%A5%80%E0%A4%B8%E0%A4%BE%E0%A4%B0%E0%A5%8D%E0%A4%B5%E0%A4%AD%E0%A5%8C%E0%A4%AE%E0%A4%98%E0%A5%8B%E0%A4%B7%E0%A4%A3%E0%A4%BE>

Všeobecná deklarace lidských práv (článek 1) – čínština. In: *Un.org* [online]. [citováno 2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.un.org/chinese/center/chbus/events/hurights/1.htm>

Všeobecná deklarace lidských práv (článek 1) – čeština. In: *Ustrcr* [online]. [citováno 2020-06-25]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/projekty/usmrceni-hranice/deklarace.pdf>

Zaměstnavatel vs. zaměstnanec. Kdo tady komu platí a za co? In: *Wave.rozhlas.cz* [online]. [citováno 2020-03-04]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/ve-vlastni-stave-zamestnavatel-vs-zamestnanec-kdo-tady-komu-plati-a-za-co-5238357>

Materiály, které byly pro toto téma vytvořeny v rámci OP VK a OP VVV

V databázi OP VK jsme našli asi 15 projektů odpovídajících svým zaměřením alespoň přibližně vzdělávacímu projektu „Všichni jsme si rovni, ale...! (1)“. Vcelku lze říci, že tvorba a nabídka vzdělávacích materiálů o vzdělávání k problematice generové nerovnosti, rovnosti pohlaví v příležitostech a odbourávání stereotypů je velmi nízká. Z projektů realizovaných alespoň s podobnými metodologickými základy jako je kooperativní učení ve skupinové práci nebo mezipředmětové vazby byly vybrány alespoň podobné příklady (projekty jsou řazeny od nejrelevantnějších):

Inovace bez legrace²

CZ.1.07/1.1.12/01.0070

Projekt organizace Základní škola a Mateřská škola Švihov, je zaměřen na vzdělávání žáků prvního stupně základních škol, organizace výuky probíhá skupinovou formou a zaváděním nových organizačních forem a vyučovacích metod do výuky.

Projekt je pro potřeby vzdělávání na základních školách velmi využitelný. Pro druhý stupeň ZŠ nabízí možnost rozšíření praktikovaných metod i na starší ročníky. Velmi rozvíjí mezipředmětové vazby a obsahuje velké množství didaktických učebních materiálů rozvíjejících klíčové kompetence v duchu partnerství a spolupráce.

Výchova k toleranci³

CZ.1.07/1.2.02/04.0017

Projekt organizace STŘED, o.s., je zaměřen na vzdělávání žáků druhého stupně základních škol v oblasti multikulturní výchovy a vzdělávání k prevenci rasismu a xenofobie.

Projekt je pro potřeby vzdělávání na základních školách využitelný. Nabízí vyplnění mezer mnohých ŠVP v oblasti speciálních pedagogických témat a pracuje se žáky se sociálním znevýhodněním, které se snaží zmírnit. Velmi podnětný se jeví metodický materiál označitelný za multikulturní manuál k prevenci rasismu a xenofobie.

Jde to i jinak: možnosti boje proti chudobě a odstraňování genderových nerovností⁴

CZ.1.07/3.1.00/37.0225

Projekt organizace Ekumenická akademie Praha, je zaměřen na doplňkové vzdělávání v oblasti rovných příležitostí, lidských práv, občanských kompetencí a prevence vůči rasismu a xenofobii.

Projekt je pro potřeby vzdělávání na základních školách málo využitelný. Přináší doplnění vzdělávání pro dospělé nad 18 let. Cílí na zvyšování povědomí a realizování praktických dovedností aktivními členy občanské společnosti.

² Viz Detail projektu: [Inovace bez legrace]. In: *Databaze.op-vk.cz* [online]. [citováno 2021-08-02]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Project/Detail/9833>.

³ Viz Detail projektu: [Výchova k toleranci]. In: *Databaze.op-vk.cz* [online]. [citováno 2021-08-02]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Project/Detail/790>.

⁴ Viz Detail projektu: [Jde to i jinak: možnosti boje proti chudobě a odstraňování genderových nerovností]. In: *Databaze.op-vk.cz* [online]. [citováno 2021-08-02]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Project/Detail/3313> nebo In: *Ekumakad.cz* [online]. [citováno 2021-08-02]. Dostupné z: <http://ekumakad.cz/cz/projekty/jde-to-i-jinak>.

6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II
Povinně volitelná aktivita č. 4

Zpráva o ověření programu v praxi

průběžná/závěrečná¹

(vzor)

V průběžné zprávě uvádějte informace o ověření programu s jednou ověřovací skupinou v případě, že bude probíhat následné ověření s další ověřovací skupinou.

V závěrečné zprávě uvádějte souhrnné informace shrnující/rekapitulující celý proces (všechna) ověření programu, popř. informace o ověření programu, které bude realizováno jen s jednou ověřovací skupinou.

I.

Příjemce	Regionální rozvojová agentura Vysočina, z. s. p. o.
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008119
Název projektu	Pojďme o sobě rozhodovat!
Název vytvořeného programu	Všichni jsme si rovni, ale... (1)
Pořadové číslo zprávy o realizaci	7.

II.

Místo ověření programu	Datum ověření programu	Cílová skupina, s níž byl program ověřen ²
Želetava Žďár nad Sázavou	15. 4. 2020 – 31. 5. 2021	celkem 43 žáků (7–30), žáci 8. a 9. třídy ZŠ, žáci tercie; Základní škola a Mateřská škola Želetava, Gymnázium Žďár nad Sázavou

III.

1. Stručný popis procesu ověření programu

¹ Nehodící se škrtněte.

² Uveďte stručně charakteristiku a velikost skupiny (např. 25 žáků 7. ročníku ZŠ apod.) a název organizace.

a) Jak probíhalo ověření programu (organizace, počet účastníků, počet realizátorů atd.)?

Ověřování vzdělávacího programu (dále VP) „Všichni jsme si rovni, ale... (1)“, probíhalo na dvou školách, ve dvou skupinách o celkovém počtu 43 žáků, a to v několika předmětech (občanská výchova, český jazyk). Ověřování bylo realizováno ve třídách uvedených škol v rámci běžné výuky. K dispozici bylo obvyklé vybavení tříd (počítač, interaktivní tabule nebo zpětný dataprojektor, napojení na internet). Ověřování prováděli pedagogičtí pracovníci, zaměstnanci školy (dále vyučující) za přítomnosti lektora – realizátora VP, zaměstnance příjemce v celkovém počtu 2 vyučujících a jednoho lektora. Opatření proti Covidu-19 omezila ověřování na distanční formu v 10 hodinách z celkových 20.

Z výuky byly pořizovány fotografie nebo videozáznamy. Získané poznatky z výuky byly po hodině vzájemně konzultovány telefonicky nebo přes MS Teams v případě on-line hodin. U prezenční výuky byly jednotlivé fáze hodiny probrány formou osobní konzultace, kde si realizátoři sdělovali svoje pocity se zvládnutí hodiny, vyjasnili si nedostatky jak po věcné, tak organizační stránce a domluvili se na organizaci ověřování další hodiny. Před každou hodinou si realizátoři vysvětlili případné nejasnosti (obsahového či organizačního charakteru).

Materiály byly dodány v elektronické podobě (textové podklady, prezentace, pracovní listy včetně řešení pro vyučujícího). Vyučující měl materiál k dispozici minimálně tři dny dopředu. Podklady po skončení výuky zůstaly vyučujícím i žákům a nebyly realizátorem zpět vybírány, aby měli vyučující i žáci provést samostatnou reflexi hodiny nebo se mohli k tématu případně vrátit. Program byl uspořádán do pěti bloků, které byly hodnoceny ze strany účastníků i realizátorů evaluačními dotazníky.

Počet účastníků (účastníků) se během ověřování pohyboval mezi 7 a 30. Přítomni byli vždy dva realizátoři VP v běžné hodině a u dálkové výuky alespoň prostřednictvím MS Teams nebo pouze vyučující v případě výuky ve škole uzavřené pro zástupce příjemce v důsledku hygienických opatření vzešlých z opatření proti nemoci Covid-19, celkově se ověřování zúčastnili 2 vyučující a jeden realizátor ze strany příjemce.

b) Jaký byl zájem cílové skupiny?

Zájem cílové skupiny žáků byl velký. Žáci byli motivováni jiným způsobem výuky, kde výkladová část se zdlouhavými zápisy, které nejsou mezi žáky zrovna oblíbené, zde odpadla. Zápis byl v podstatě výsledkem jejich samostatné nebo skupinové práce. Organizace většiny hodin byla postavena na práci ve skupinách nebo diskuzích, na které účastníci do té doby nebyli zvyklí. K zápisu obdrželi pracovní listy, do kterých postupně vpisovali. Aktivní výuka zapojila do procesu jednotlivce, kteří jsou v normální výuce spíše pasivní. Během většiny hodin tak byli do výuky aktivně zapojeni všichni žáci, hodiny a jejich průběh byl hlučnější a živější, ale v malé skupině je realizace aktivizační formy výuky lépe a efektivněji zvládnutelná. Čím byl kolektiv účastníků větší, tím byly tyto problémy zřetelnější. Optimálním počtem pro aplikaci tohoto přístupu byl počet účastníků kolem 20 rozdělených do 5 skupin. Zájem byl zvýšený především u úkolů, ve kterých mohly mezi sebou jednotlivé skupiny porovnávat výsledky. Zájem byl zvýšený u skupinových úkolů při práci a sestavování vlastního rodokmenu nebo u skupinové hry na téma Jednotlivec na trhu práce. Nejméně záživnou byla naopak hodnocena aktivita Volby a volební právo – konkrétně z pohledu žáků obvyklá výkladová část a příliš složité texty k jednotlivým typům režimů.

c) Jaká byla reakce cílové skupiny?

Hodiny probíhaly v uvolněné atmosféře, což se neobešlo bez zvýšeného hluku a bez zásahů vyučujících ke ztišení kolektivu. Organizace hodiny se ve všech skupinách časem výrazně zlepšila, účastníci se naučili významu jednotlivých rolí ve skupinách a přizpůsobili se nárokům na rozdělení do skupin a práce v ní. Cílové skupina byla protiklady malého a velkého kolektivu, kde spolupráce ve dvojicích nebo skupinách vzhledem k malé velikosti skupiny do 15 žáků ideální u druhé skupiny žáků na gymnáziu byla u více než dvojnásobně větší skupiny znát značná hlučnost. Určitá roztěkanost a nesoustředěnost byla u témat, která žákům obsahově nesesedla, což u některých

jednotlivců vedlo k nepozornosti. Žáci v malé skupině více oceňovali kooperativní úkoly a aktivity v podobě simulací – např. aktivitu k trhu práce („že jsme skládali lodičky.“). Jako obtížné se žákům jevilo („že jsme museli logicky přemýšlet.“ Opakoval se i motiv distanční výuky nebo složitějšího domácího samostudia k jejich rodokmenům). Tedy v malé ideální skupině žáci reflektovali řešené problémy jako takové oproti velkým skupinám, kde řešené problémy spíše zastínil nedostatek času a žáci by velice ocenili rozložení aktivit do většího časového úseku, aby hodiny neprobíhaly pod časovým tlakem.

2. Výsledky ověření

a) Výčet hlavních zjištění/problémů z ověřování programu:

1. Problém je časová naddimenzovanost některých hodin a jejich materiálů. Vyučující si tak mnohdy vybírala tu z variant, která mu umožnila stihnout, co možná nejvíce, nejpříhodnější zvolit a některé materiály vypustit. Vyučující absolvovala s žáky všechny aktivity (odprezentována byly u některých aktivit většina podkladů – velmi důležitou se v řešení tohoto problému ukázala zkušenost a osobnost vyučujících. Načasování jednotlivých částí hodin bylo většinou přesné a jako zpětná vazba posloužilo spíše jako kompromisní zrcadlo u časových mezníků při porovnání s jinými jinak mnohem více početnějšími skupinami.
2. Obsahové problémy – Texty by měly projít „zjednodušením zadání, vynechat přebytečné informace.“ *Za složitá a krkolomná byla prohlášena také některá zadání úkolů.* Obtížné pro některé žáky bylo samostatně doplňovat předky, jejich data narození a profese. Sporadicky se objevovala některá negativní témata, jako hovořit o rozvod nebo šikaně.
3. Technické problémy – žádný problém se soubory nebo technikou se během ověřování nevyskytl.
4. Organizační problémy – organizačně se nevyskytl žádný problém. Pouze u větší skupiny z gymnázia bylo častým požadavkem žáků mít více času na přidělené úkoly („Zmenšit počet aktivit,“ „ponechat více času.“).

b) Návrhy řešení zjištěných problémů:

1. Vyučující byl seznámen, že rozsah jednotlivých částí hodin je pouze orientační a až podle reálného průběhu v hodině bude upravena na časově zvládnutelnou délku. Z textu pak s úkoly s možnostmi více variant bylo možno zvolit variantu na míru konkrétní skupině žáků a použít jen ty části průvodních textů s relevantními informacemi.
2. Delší úvodní texty by bylo možné zkrátit nebo vyznačit uvozující pasáže, bez důležitých informací, aby je mohl vyučující ve výuce přeskočit, či text případně zjednodušit na úroveň jemu známé skupiny žáků. Aktivity zaměřené na práci s delším textem je potřeba zkrátit. Do částí hodin týkajících se řešení aktivit v materiálech pro učitele budou doplněny objasňující důvody správných odpovědí, pomocí nichž budou moci vyučující vysvětlit správnost či mylnost odpovědí žáků.
3. Je možné doplnění konkrétní verze programu, ve které byl program napsán a programy, se kterými je tato verze kompatibilní.
4. Možná zvážit jak zadání pro jednotlivé skupiny provést najednou, ale u některých aktivit je nemožné provést zadání u skupin hromadně, např. pro skupiny s rozdílnými úkoly.

c) Bude/byl vytvořený program upraven?

1. ANO, podle časové náročnosti jednotlivých částí byly ve finální verzi jednotlivé části hodin navýšeny nebo naopak sníženy o potřebné minuty.
2. ANO
3. ANO
4. ANO

d) Jak a v kterých částech bude program na základě ověření upraven?

1. Ve finální verzi VP budou uvedeny přehledně časové dotace jednotlivých částí (výklad, aktivity) s ohledem na poznatky vzešlé z ověřování. V materiálech pro učitele zůstanou vyhodnocení a texty v plné délce, aby s nimi šlo dále pracovat při dostatku času.
2. V částech, kde se vyskytly nepřesnosti, faktografické chyby, překlepy atd. bude text upřesněn nebo opraven. Některá zadání budou přeformulována a zjednodušena pro jejich pochopení.
3. Verze programu bude ve všech částech jednocena.
4. Zadání pro skupiny bude přesněji specifikováno i v možných variantách.

3. Hodnocení účastníků a realizátorů ověření³

a) Jak účastníci z cílové skupiny hodnotili ověřovaný program?

Vzdělávací program byl ve dvou skupinách hodnocen šestkrát dle ověřených tematických bloků. Hodnocení se účastnilo 13–20 účastníků. Průměrné hodnocení je uvedeno v následující tabulce (vážený průměr zohledňující počet účastníků i počet ověřovaných hodin):

Zhodnot'te a zatrhněte			
Celkový průběh hodin	11	3	0
Věcný obsah (téma)	9	4	2
Pomůcky	7	7	0
Organizace hodiny	12	3	0
Vybavení učebny	7	6	1
Výkon učitele	14	1	0

Celkový průběh hodin byl třemi čtvrtinami účastníků hodnocen pozitivně. Ostatní poměry jsou spíše vyrovnané mezi pozitivním a neutrálním přístupem. Kritizována je nejčastěji vybavenost učebny nebo pomůcky, nicméně pro realizaci hodiny nebylo potřeba žádné speciální vybavení, problémy byly někdy s technikou a přístupem k internetu, čímž byla v dané chvíli hodina mírně degradována (pouze výjimečně). Velmi dobře byly hodnoceny výkony vyučujících, a to na všech školách účastnících se ověřování.

b) Co bylo v programu hodnoceno v rámci ověřovací skupiny nejlépe?

Vzhledem k tomu, že hodně témat bylo pojato jako práce dvojic nebo skupin byla oceňována témata a jejich zpracování a skupinová práce jako taková. Žákům vyhovoval více volnější způsob výuky – s odkazem na nedostatky žáci vnímali jednotlivé konkrétní aktivity nebo problémy. Konkrétně byla žáky zmíněna zajímavá práce se simulacemi reálných procesů a dění. Nejlépe byl hodnocen výkon vyučujících.

c) Jak byl hodnocen věcný obsah programu?

Věcný obsah byl žáky hodnocen spíše pozitivně, některá témata žáky bavila a přišla jim zajímavá a atraktivní (Jednotlivec a trh práce, Rozvod z pohledu jejich aktérů), některá méně (Kdo jsem a odkud pocházím – sestavování stromu předků).

d) Jak bylo hodnoceno organizační a materiální zabezpečení programu?

Organizace hodiny byla hodnocena spíše pozitivně, ale občas se objevovala kritika vybavení učeben a pomůcek. Pozitivně byl hodnocen výkon vyučujícího, organizace a celkový průběh hodin. Některým žákům vadil obsah témat nebo vybavení učeben případně organizace hodin.

e) Jak byl hodnocen výkon realizátorů programu?

Výkon vyučujících dostal více než 93% kladných reakcí, a to z váženého průměru všech šesti ověřovaných tematických bloků.

³ Vychází z evaluačních dotazníků žáků, učitelů, realizátorů programů – pracovníků neformálního vzdělávání či záznamů z rozhovorů s dětmi, které příjemce uchovává pro kontroly na místě.

f) Jaké měli účastníci výhrady/připomínky?

1. Zjednodušení zadání
2. Větší dostupnost pomůcek – tabletů pro rychlé on-line získávání dat (paradoxně škola má velmi dobrou dostupnost wifi)
3. Věcné zajištění hodin a více času na některé úkoly

g) Opakovala se některá výhrada/připomínka ze strany účastníků častěji? Jaká?

Většinou ne. V případě jedné skupiny s maximálním počtem žáků skupiny se jednalo o hluk ve třídě.

h) Budou případné připomínky účastníků zpracovány do další verze programu?
Pokud ne, proč?

ANO

i) Jak byl program hodnocen ze strany realizátorů programu?

Vyučující hodnotil celkový průběh hodin jako pozitivní. Nejvíce ocenily možnost učit některá témata aktivním způsobem, kde bylo žákům dáno více tvůrčího prostoru. Na žácích bylo z počátků vidět, že práce ve skupinách není často využívána. V hodinách byl větší ruch než obvykle, ale výsledků bylo většinou dosaženo. U výkladových částí vyučující byli žáci pozornější a méně hluční, reagovali na dotazy, aktivně pracovali a odpovědi byli většinou správné, z čehož je možné usuzovat, že na klasičtější výkladovou výuku jsou navykli a ta v jejich výuce převažuje.

j) Navrhují realizátoři úpravy programu, popř. jaké?

Doporučen byl větší počet vícehodinových aktivit rozdělených do více programů. Doporučeno bylo rozdělení některých témat do více hodin nebo dát části do ověřených a kladně vnímaných volitelných variant jednoho a toho samého tématu.

k) Budou tyto návrhy realizátorů zpracovány do další verze programu? Pokud ne, proč?

ANO

- l) Konkrétní výčet úprav, které budou na základě ověření programu zpracovány do další/finální verze programu:
- Zpracovány budou jen aktivity, které byly ověřeny.
 - U zadání, která se jevila příliš složitá s dlouhým průvodním textem, dojde ke zjednodušení (např. formou výběru určitého textu nebo zjednodušením)
 - Méně srozumitelná zadání budou přeformulována.
 - některé hodiny budou zjednodušeny a více aktivit bude sloužit jako možné varianty nebo pro opakování.

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	PhDr. Jaromír Karpíšek, Ph.D.	2. 7. 2021	

7 Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II

Povinně volitelná aktivita č. 7

Odborný a didaktický posudek programu

(vzor)

Dva odborné a didaktické posudky jsou součástí finální verze každého vytvořeného programu. Dva posuzovatelé zpracovávají posudky nezávisle jeden na druhém a současně se nepodíleli na tvorbě posuzovaných programů a s nimi souvisejících materiálů. Smysl a podmínky zpracování odborných a didaktických posudků jsou uvedeny v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část, kap. 5,2,4:

Případné připomínky a návrhy posuzovatelů příjemce vypořádá a zadá posuzovatelům (kteří zpracovali původní posudek) následně vypracování nového posudku. Podmínkou pro schválení výstupu jsou dva doporučující posudky, které budou součástí finální verze programu. Schvalující posudky potvrzují soulad nově vytvořeného programu se zaměřením výzvy, soulad se strategickými dokumenty, s pojetím Kompetencí pro demokratickou kulturu, s požadavky na výstupy této aktivity a potvrzují potřebnou odbornou a didaktickou úroveň vytvořeného programu.

I.

Příjemce	Regionální rozvojová agentura Vysočina, z.s.p.o.
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008119
Název projektu	Pojďme o sobě rozhodovat!
Název vytvořeného programu	Všichni jsme si rovni, ale ... (1)
Pořadové číslo zprávy o realizaci, ke které je posudek dokládán	7.

1. Celkové zhodnocení programu

a) *Je název programu srozumitelný a vyjadřuje jeho obsah?*

Ano, název programu je srozumitelný a vystihuje podstatu problému, tudíž i obsah programu.

b) *Odpovídá název programu názvu, který příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?*

Ano.

c) *Je jasně stanoven cíl programu?*

Ano, cíl je formulován jasně.

d) *Je dosažení vzdělávacího cíle programu reálné?*

Ano. K opuštění zažitých stereotypů a s nimi souvisejících nerovností je to, vzhledem k hloubce a častému přehlížení problému (ať již vědomému či nevědomému) v naší společnosti, dlouhá cesta a samotná výuka na to jistě nestačí. Nicméně program si stanovuje za cíl zvýšit povědomí o stereotypech a vést k jejich postupnému opouštění, a tento cíl jistě reálný je. Protože se však jedná o opravdu hluboce zakořeněné myšlení přítomné v nás všech, jsou v materiálech pro učitele místa, která považuji za poněkud problematická (vzhledem k stanovenému cíli) a doporučovala bych je upravit (více viz dále). Pokud jde o druhý cíl týkající se dovedností žáků, tak tam je dosažení o dost snadnější a program k němu jednoznačně vede. Zda k naplnění cílů dojde, se bude odvíjet od kvality a způsobu myšlení pedagoga. Ačkoliv je v programu snaha vše dobře vysvětlit, je v takto citlivém problému zapotřebí otevřeného pedagoga se schopností kvalitně a nezaújatě usměrňovat diskusi.

e) *Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu – viz kap. 2 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Ano.

f) *Pokud je program určen dětem a žákům, jsou rozvíjeny odpovídající klíčové kompetence? Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s příslušným RVP?*

Klíčové kompetence jsou v programu rozvíjeny a cíl je stanoven v souladu s RVP, především s průřezovými tématy „Osobnostní a sociální výchova“, „Výchova demokratického občana“ a „Multikulturní výchova“.

g) *Pokud je program určen pedagogům, odpovídá vzdělávací cíl programu potřebám jejich pedagogické praxe?*

Nerelevantní.

h) *Je jasně stanovena cílová skupina?*

Ano, cílové skupiny jsou v projektu jasně stanoveny.

i) *Odpovídá zvolená cílová skupina programu údaj, který uvedl příjemce do přílohy žádosti*

o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?

Ano.

j) Odpovídá zaměření a obsah programu zvolené cílové skupině?

Ano.

k) Pokud se jedná o program s uzpůsobením pro žáky se SVP ve smyslu společného vzdělávání, je splněna podmínka, že jej mohou žáci se SVP bez problému absolvovat?

Nerelevantní.

l) Odpovídá obsah a pojetí programu Kompetencím po demokratickou kulturu a pojetí aktivity č. 7 ve výzvě?

Ano, odpovídá. Program jako takový podporuje aktivní zapojení dětí do rozhodovacích procesů a ovlivňování společenského a demokratického života.

m) Není koncepce programu v rozporu s pojetím Kompetencí po demokratickou kulturu a pojetím aktivity č. 7 ve výzvě?

Není.

n) Odpovídá obsah programu zvolené tematické oblasti (viz kap. 5.2.4 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část), kterou příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?

Ano, obsah programu většinou podporuje pedagogické přístupy vedoucí k snižování předsudků a zvyšování povědomí o nerovnostech ve společnosti. Na místa, kde k tomu nedochází upozorňují níže.

o) Odpovídá hodinová dotace obsahu a cílům programu?

Ano.

p) Je program zpracován na dostatečné grafické úrovni s využitím vzoru přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?

Ano, program je zpracován po grafické stránce velmi dobře a v šablonách vzoru přílohy pro vzdělávací program.

q) Je program zpracován ve všech částech, které obsahuje vzor přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?

Ano.

- r) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu tak, jak jsou uvedeny v popisu aktivity č. 7 v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Ano.

- s) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu minimálně tak, jak je příjemce uvedl v příloze žádosti o podporu Přehled klíčových výstupů k naplnění indikátorů projektu ESF?*

Ano.

- t) *Proběhlo ověření programu dle podmínek uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část – viz kap. 2 a kap. 5.2.4?*

Ano.

- u) *Je součástí finální verze programu Zpráva o ověření programu v praxi (viz vzor na webu MŠMT)? Byly do finální verze programu skutečně zapracovány poznatky z ověření programu v praxi?*

Ano.

- v) *Vypořádal a zapracoval příjemce Vaše případné připomínky a návrhy, pokud jste je před vypracováním této finální verze posudku vznesl/a?*

Ano. Připomínky byly zapracovány.

- w) *Jaké jsou slabé a silné stránky programu?*

Za silné stránky programu považují:

- využití rozličných a velmi zajímavých interaktivních metod výuky, které mají potenciál zaujmout žáky a žákyně pro daná témata
- modelové situace psané neformálním jazykem blízkým cílové věkové skupině
- velmi pečlivé zpracování jednotlivých hodin a rozsah materiálů
- atraktivní témata řešená v rámci jednotlivých hodin

Za slabé stránky programu považují:

- množství témat, které někdy neumožňuje jít v daném problému do větší hloubky a které v některých případech vede, podle mého názoru, k přílišnému zjednodušování
- i přes velkou snahu autorů v některých pasážích stále přítomné stereotypní uvažování o některých skupinách obyvatele

- v materiálech není patrná souvislá linka, resp. návaznost jednotlivých hodin, což může pedagogy vést k vybírání jen některých témat a žáci a žákyně tak nenahlídnou problém nerovností z různých perspektiv. Možnost vybrat si jen určité lekce nezávislé na ostatních hodinách je navíc tvůrci prezentováno jako účel a silná stránka.

Vzhledem k cíli programu, který směřuje k zvýšení povědomí o stereotypch a nerovnostech ve společnosti, je toto množství celkem pochopitelné a akceptovatelné a hodiny mohou sloužit k otevření těchto témat, na kterých budou žáci a žákyně v budoucnu stavět. Přílišná zjednodušení některých problémů však mohou v některých případech vést k nesprávnému pochopení, proto doporučuji zakomponovat připomínky na konci tohoto dokumentu, aby k tomuto nedošlo.

- x) *Jak hodnotíte celkové zpracování programu a jeho kvalitu? Vložte slovní hodnocení. Pokud byste měl/a program ohodnotit známkou, jakou mu udělíte? Známkování jako ve škole, tj. od jedničky (nejlepší hodnocení) do pětky (nejhorší hodnocení).*

V tuto chvíli bych program hodnotila známkou 2, a to z důvodu již zmiňovaného přílišného zjednodušení některých problémů (především pak genderových nerovností – to je problém, který je v naší společnosti hluboce zakořeněný, často bagatelizovaný a velkou částí veřejnosti neuvědomovaný v celé své šíři, proto je velice těžké ho předávat dále tak, aby mu bylo porozuměno).

Jako druhý problém, který však s výše zmíněným souvisí, vidím v některých částech stále přítomnost stereotypů, což mi vzhledem k cíli programu přijde nevhodné. Myslím, že by hodiny měly žáky a žákyně vést k tomu, že každý je individualitou s vlastní historií a mnoha vlastnostmi a posuzovat ho podle jedné není nikdy dobré a zároveň, že v rozmanitosti je síla.

Odhlédnu-li od tohoto, hodnotím program jako kvalitní s potenciálem zaujmout jak pedagogy a pedagožky, tak žáky a žákyně. Témata jsou zajímavá, atraktivně a srozumitelně zpracovaná a navíc velice podrobně připravená.

- y) *Doporučujete program k realizaci tvůrcem programu?*

Tvůrci programu by ho měli realizovat.

- z) *Doporučujete program k realizaci i dalšími subjekty?*

Ano, bylo by vhodné program distribuovat v co nejširším možném počtu vzdělávacích zařízení, a to především z důvodu velmi důležitých témat i kvality jejich zpracování.

2. Zhodnocení programu z odborného hlediska

a) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován kvalitně a na potřebné odborné úrovni?*

Program je zpracován na relativně dobré odborné úrovni, pouze u některých témat týkajících se především genderových nerovností by bylo dobré problematiku doplnit/vyjasnit.

b) *Je z odborného hlediska program koncipován logicky?*

Z větší části ano. V některých ohledech však tuto logiku nevidím a sama bych asi koncipovala jinak. Zároveň mi tam poněkud chybí některá témata týkající se stereotypů a nerovností v naší společnosti jako je domácí násilí (to je deklarováno i v cíli programu), migrace, náboženství, romská problematika, postižení aj. ačkoli samozřejmě chápu, že program je svým rozsahem omezený. Některá témata se naopak nerovnostem věnují spíše okrajově a tam by bylo vhodné souvislost s nerovnostmi vysvětlit.

c) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován dostatečně přehledně?*

Ano, jednotlivé výstupy jsou zpracovány přehledně a orientace v nich je snadná.

d) *Jsou jednotlivé obsahové části programu propojeny, existuje potřebná návaznost jednotlivých obsahových celků?*

Podle mého názoru některé části mezi sebou propojeny nejsou. Vzhledem k cíli programu si však myslím, že to není zcela nutné. Může to být slabou stránkou v tom smyslu, že žáci nedokážou problematiku nerovností komplexněji pochopit, ale určitě si dokážou uvědomit stereotypy, které se jich týkají nebo by se jich v budoucnu týkat mohly.

e) *Odpovídá odborná úroveň programu současným poznatkům a je dostatečně aktuální?*

Odborná úroveň odpovídá současným poznatkům. Pokud jde o aktuálnost, poněkud mi tam chybí témata, která jsou u nás mediálně řešená – migrace a odlišnost náboženství, romská problematika (jak již bylo uvedeno výše).

K některým tématům, především pak otázce genderu, bych doporučovala doplnit relevantní odbornou literaturu. Ta by byla vhodná i v těch částech, kde jsou využívány jako zdroj pouze Wikipedia, novinové články či různé neobdobné webové stránky.

f) *Je program z odborného hlediska zpracován v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu?*

Ano, program je zpracován v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu.

g) *Je program ve všech dílčích výstupech dostatečně podrobně rozpracován (tj. tak, aby mohl být bez problémů realizován bez dalšího doplňování obsahu učiva apod. i jiným subjektem, v jiné škole)?*

Ano, program považuji za velice detailně zpracovaný a využitelný i jinými subjekty. Je to určitě jeho silná stránka.

h) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že je možná jeho bezproblémová*

přenositelnost (vyjma částí programu, které jsou popř. vázány na konkrétní region, konkrétní objekt atd., popř. obsahuje program varianty pro jiný region, objekt nebo metodický návod na možnou úpravu pro realizaci v jiném regionu, objektu apod.)?

Ano, zcela jistě je možné program využít kdekoliv. Naopak bych mohlo být přínosné do programu zahrnout příklady z regionu - např. ženy ve vedení firem, v politice.

- i) Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům, je zpracován ve formě odpovídající požadavkům na akreditované programy DVPP: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/akreditace-v-systemu-dvpp?>

Nerelevantní.

- j) Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům a obsahuje distanční část, je zpracován dle akreditačních požadavků na programy DVPP s distanční částí: <http://www.msmt.cz/file/36202?>

Nerelevantní.

- k) Je soubor odkazů na materiály, které byly pro danou problematiku vytvořeny v předchozích projektech, dostatečně rozsáhlý, jsou anotace výstižné a jsou odkazy funkční?

Ano, odkazy jsou aktuální a funkční.

- l) Je terminologie používaná ve všech dílčích výstupech na odpovídající odborné úrovni, popř. je v odůvodněných případech dostatečně vysvětlena?

Text je psán na dostatečně odborné úrovni, terminologie je úměrná věku žáků na základních školách. Drobné výtky uvádím níže.

- m) Obsahuje program potřebné odkazy na použité zdroje?

Ano.

- n) Jsou citace uváděny v souladu s platnou normou?

Platných citačních norem je celá řada, důležitá je především jednotnost v citacích a jejich srozumitelnost/dohledatelnost zdrojů, a to citace v textech splňují.

- o) Prošel program ve všech dílčích výstupech jazykovou korekturou?

Ano.

- p) Je program ve všech dílčích výstupech na potřebné jazykové, stylistické a grafické úrovni?

Ano, program má potřebnou jazykovou, stylistickou i grafickou úroveň.

- q) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že splňuje všechny požadavky uvedené v Kritériích kvality digitálních vzdělávacích zdrojů podpořených z veřejných rozpočtů: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/21071/kriteria_kvality_digitalnich_vzdelavacich_zdroju.pdf?*

Ano, nenašla jsem žádné rozpory vůči požadavkům v tomto dokumentu.

- r) *Doložil příjemce, jak nabídl program ke zveřejnění na portálech uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Ano.

- s) *Jak hodnotíte celkovou odbornou úroveň programu?*

Odborná úroveň programu je dobrá, zpracování odpovídá věku uživatelů. Některá témata jsou velice složitá a také citlivá a není jednoduché je přijatelnou formou předat takto mladým lidem, z toho pak vyplývají některá nutná zjednodušení. Pokud zjednodušení vede pouze k nedostatečnému porozumění tématu, ale vzbudí o něj zájem a povede k dalším diskusím, tak v tom nevidím problém. Pokud však dojde k nepochopení, které se bude dále rozvíjet, problém může nastat – na takovéto části programu upozorňuji níže.

3. Zhodnocení programu z didaktického hlediska

- a) *Jsou zvolené metody, postupy a formy výuky/realizace programu vhodné?*
Ano, zvolené metody jsou velice atraktivní, nápadité a rozmanité a přiměřené věku žáků.
- b) *Odpovídají zvolené metody, postupy a formy dané cílové skupině?*
Ano.
- c) *Odpovídá obsah a odborná náročnost programu zvolené cílové skupině?*
Ano. Obsahově jde o témata vhodná pro cílovou skupinu a náročnost ji také odpovídá.
- d) *Pokud je program určen pro děti a žáky, jsou zohledněny věkové zvláštnosti dané cílové skupiny?*
Ano, jsou řešena témata vhodná právě pro tuto věkovou skupinu.
- e) *Pokud je program určen pro pedagogy, jsou z hlediska andragogiky zvoleny odpovídající formy výuky?*
Nerelevantní.
- f) *Je v programu zvolena a realizována vhodná forma motivace cílové skupiny?*
Ano, jak témata, tak způsoby jejich zpracování jsou pro danou skupinu uživatelů velice atraktivní.
- g) *Jsou využity vhodné aktivizační metody?*
Ano, aktivizační metody jsou velice rozmanité a vhodné.
- h) *Jsou v programu využívány vhodné didaktické pomůcky?*
Ano. Především pracovní listy a prezentace.

i) *Je metodika programu zpracována na potřebné didaktické úrovni?*

Ano, program má výbornou didaktickou úroveň.

j) *Obsahuje program všechny potřebné materiály, prezentace, odborné texty, baterie příkladů dobré praxe, seznam doporučené literatury, internetové odkazy, klíče k listům úkolů, křížovek, kvízů, poznatky z ověření v praxi atd.?*

Ano, uvedené materiály jsou v programu využívány.

k) *Jak hodnotíte celkovou didaktickou úroveň programu?*

Z didaktického hlediska je program velmi dobře zpracovaný. Materiál pro pedagogy je velice podrobný a navíc obsahuje vždy i několik variant způsobů provedení, což umožňuje hodiny individuálně přizpůsobit.

Případné další komentáře/poznámky k programu

Zde uvádím připomínky k jednotlivým tematickým částem programu, které ilustrují mé výtky popsané výše v posudku:

1. Osobně se domnívám, že otázka genderových nerovností je zde nedotažená a doporučovala bych ji z textu a úkolů odstranit. Problém nerovností mezi muži a ženami a jeho historie je natolik náročné téma na pochopení, že není vhodné ho kombinovat s tolika dalšími úkoly k řešení. Jak dívky tak chlapci se budou s rozdíly mezi pohlavími potýkat a není tak, podle mého názoru, vhodné je tolik zjednodušovat – bez dalšího vysvětlení říci, že se za komunismu rozdíly snížily a dnes téměř vymizely (je myšleno vzdělání, volby?, to jistě ano, ale je mnoho dalších aspektů, kde rozdíly přetrvávají). Snížení rozdílů za komunismu je navíc mýtus, který vychází pouze z toho, že ženy musely stejně jako muži pracovat. Ženy navíc neodešly z domácnosti do práce, ale domácnost jim zůstala a k tomu ještě musely pracovat. Dále bych nepsala, že tradice brání přijetí po otci není dobrá ani špatná, pokud není prostor tuto tradici hlouběji diskutovat a umožnit žákům si udělat vlastní názor (minimálně zde prakticky není možnost volby, a to je samo o sobě znevýhodňující, ale těch problémů, ke kterým tato tradice vede, je více).

Neměl by v druhé otázce být i průmysl a služby?

Otázka s četností v zaměstnání mi nepřijde srozumitelná a navíc se domnívám, že nelze říct, že jsou tyto veličiny přímo úměrné.

Sociální kapitál rodiny a její majetek je přeci také původ. I dnes je důležité, z jaké rodiny člověk pochází, v trochu jiném významu, ale nelze říci, že původ dnes už nemá žádný význam. Je to patrné i z dalších částí programu.

2. Text pro vyučující je z minulé části, skutečně tam patří?

Slide v prezentaci „Jak to většinou vychází“ evokuje, že se jedná o výsledky nějakého průzkumu, nemělo by tam být spíše „Jak to vychází ve třídě?“. V nadpise by měl být i ženský tvar jako je to u jiných částí.

Dala bych na zvažení, zda nějak vhodně a úměrně věku do diskuse nezakomponovat, že osobnostní charakteristiky nejsou jen vrozené, ale také získané a dané výchovou a přístupem rodičů a okolí. Jelikož jsou dívky a chlapci rozdílně vychováni, a určité vlastnosti jsou v nich rozvíjeny/potlačovány (a to právě podle daných stereotypů), je problém hlubší, než se na první pohled zdá.

3. ----

4. V této části mi chybí jeden důležitý krok, bez kterého, se obávám, budou žáci nadále vnímat ženské a mužské role stereotypně. Hrozí, že usoudí, že ženy mají předpoklady k určitým činnostem a muži zase k jiným, a proto je dělají a je to tak v pořádku. Nicméně vůbec se nedozvědí, že většina činností přisuzovaných ženám (na základě jejich fyziologických a duševních charakteristik), je v naší společnosti podřadnější než činnosti „mužské“, a to jak ve vnímání lidí (což je myslím patrné ze všech uváděných příkladů), tak i z hlediska přístupu ke zdrojům (domácí neplacená práce x placená práce). A rovněž se nedozvědí, že skupina žena skupina mužů je velice diferencovaná. Zároveň si myslím, že by si z hodiny měli odnést, že by měli zastávat takové role, jaké jim sedí, bez ohledu na stereotypy a to samé uznávat a podporovat u ostatních (muži pečující o děti, pokud to tak cítí x ženy dělající kariéru).

Myšlenka, že ženy a muži se mají navzájem doplňovat je hezká a kéž by to tak fungovalo. Ale nefunguje, jelikož ty činnosti, které většinou dělají ženy, mají nižší hodnotu společenskou i finanční, což vede k závislosti žen na mužích a z toho pak vyplývají další problémy, mj. i domácí násilí.

Domnívám se, že bychom další generace měli vést k tomu, aby jednak podporovaly možnost volby každého člověka a jednak hledaly cesty, jak "ženské a mužské činnosti" zrovnoprávnit.

5. Přišlo by mi jednodušší místo citací text vždy přepsat z pozice druhého člověka. V první situaci to tak částečně je, i když je to forma citace.

Otázky do diskuse – poznámka ohledně jinakosti v poslední otázce není vhodná – gayové a lesby chtějí uznat jinakost, chtějí, aby byli přijímáni takoví, jací jsou a zároveň chtějí, aby s nimi bylo zacházeno stejně jako s heterosexuály – to není protimluv. Problém manželství x registrované partnerství je hlubší a požadavek na to, aby se používal stejný výraz, není tak neoprávněný, jak se z odpovědi zdá. Jednou z cest k rovnosti a respektu k odlišnostem je proměna jazyka, protože pokud něco odlišuje jazyk, odlišuje se to i v našem vnímání a přispívá to k nerovnosti. Obecně bych u těchto otázek nechala více na žácích, aby si vytvořili vlastní názor, k čemuž bude ale nutná orientace pedagoga v problematice.

6. Dávám na zvážení, zda trochu nepoupravit obraz matky a otce, který podporuje tradiční smýšlení o mužích a ženách. Domnívám se, že by v takto orientovaném programu neměly být stereotypy přítomny, pokud nejsou diskutovány. Naopak zobrazení muže a ženy netradičně ale uvěřitelně (čili ne vše naopak) podporuje nestereotypní uvažování. Toto může být využito v celém programu a povede to k naplnění jeho cíle.

Proč mohou být v aktivitě advokátkami pouze dívky?

7. Klíčové otázky v textu pro učitele jsou špatné - odpovídají jiné části programu.
8. Tato část je vedena hodně jednostranně a obávám se, že informace pro vyučujícího nejsou dostačující k tomu, aby problém žákům a žákyním dokázal vysvětlit. Z celé hodiny jednoznačně vyplývá, že kvóty jsou špatné, ale takto jasně to říct nelze, existují argumenty pro i proti a ty tady nejsou zmíněny – nedává to tedy žákům prostor udělat si vlastní názor na základě relevantních informací. Pokud jde o kariéru, politiku a vysoké pozice jsou ženy v naší společnosti opravdu znevýhodněny, protože jejich primární role je starat se o děti a rodinu, a to jde s kariérou těžko dohromady, zároveň muži starající se o rodinu a ženy dělající kariéru nejsou všeobecně pozitivně přijímáni. Kvóty mohou pomoci tento problém řešit a zpřístupnit některé pozice i ženám – bez toho, aby ženy v těchto pozicích samy byly (byť takto nespravedlivě) se přístup k práci tak, aby ji mohla vykonávat i žena s dětmi, bohužel patrně nezmění. A těch pozitiv je tam více.

Bylo by dobré pro pedagogy vysvětlit, proč to není 50% zastoupení – i nižší zastoupení je totiž problém, protože ženy se na tyto práce necítí, nedaří se jim vhodně kombinovat práci a péči o dítě – je to zkrátka začarovaný kruh.

Ano, ženy mohou volit ženy, ale bohužel díky hluboce zakořeněným stereotypům, považují často za schopnější muže (v této oblasti), a proto je i volí. Zároveň nemají z čeho vybírat, proto je snaha, aby na kandidátkách ženy byly (a proto ty kvóty).

Nadsazení zavedené kvót na výsledky voleb se mi tak nezdá vhodné, protože to jen posiluje argumenty proti nim.

Za vhodnější považuji seznámit žáky s tím, kolik žen je v jakých politických pozicích (využit

srovnání různých úrovní a specifika regionu) a diskutovat proč to tak je a zda a jak tomu mohou pomoci kvóty.

9. V odborné literatuře se používá výraz lidé bez domova místo bezdomovci. Myslím, že se píše squateři.

Nejsem si jistá používáním termínu nepřizpůsobivý občan, který nemá jasnou definici, nejedná se o odborně uznávaný pojem a navíc je spojován především s romskou komunitou (obrázek domu v prezentaci toto ještě podporuje). Jedná se spíše o lidi zneužívající systém, ale zde je otázkou, kdo to je a zda to o někom můžeme na základě pár informací prohlásit (jako v případě Sabiny, kde neznáme příčinu jejího chování a ani detailněji její situaci). Příklad Sabiny podle mě posiluje stereotypní obraz člověka, který "parazituje na sociálním systému", nicméně ten je zneužíván mnoha různými způsoby a zdaleka nejen chudými lidmi.

10. ---

11. Rozdíl mezi bohatými a chudými je zde natolik zjednodušený, že jen posiluje stereotypní vnímání bez porozumění faktu, že příčina chudoby a bohatství není jen jedna, že nejsou jen bohatí a chudí lidé a že skupina bohatých i skupina chudých (byť i ty se špatně vymezují) jsou vnitřně diferencované, pokud jde o způsoby myšlení i chování. Text také vůbec nepracuje s rozdílem mezi příjmem a majetkem.

"Míru bohatství každého jednotlivce určuje, za co utrácí přebytek, který mu zůstane po uspokojení základních životních potřeb." Tato věta není pravdivá.

12. ---

13. ---

14. Dala bych ženské tvary výrazu, pokud je dále popisovaná žena.

Přehled skupin není vyčerpávající, možná bych dala žákům a žákyním možnost přijít s dalšími, pokud by byl prostor.

Potvrzují soulad tohoto programu se zaměřením výzvy, se strategickými dokumenty, s pojetím Kompetencí pro demokratickou kulturu a s požadavky na výstupy aktivity č. 7, které jsou uvedeny v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část (navazující dokument výzvy Budování kapacit pro rozvoj škol II). Program je zpracován kompletně a je na potřebné odborné a didaktické úrovni.

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	RNDr. Lucie Pospíšilová	8.10.2021, Praha	

Výzva Budování kapacit pro rozvoj škol II
Povinně volitelná aktivita č. 7

Odborný a didaktický posudek programu

(vzor)

Dva odborné a didaktické posudky jsou součástí finální verze každého vytvořeného programu. Dva posuzovatelé zpracovávají posudky nezávisle jeden na druhém a současně se nepodíleli na tvorbě posuzovaných programů a s nimi souvisejících materiálů. Smysl a podmínky zpracování odborných a didaktických posudků jsou uvedeny v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část, kap. 5, 2, 4:

Případné připomínky a návrhy posuzovatelů příjemce vypořádá a zadá posuzovatelům (kteří zpracovali původní posudek) následně vypracování nového posudku. Podmínkou pro schválení výstupu jsou dva doporučující posudky, které budou součástí finální verze programu.

Schvalující posudky potvrzují soulad nově vytvořeného programu se zaměřením výzvy, soulad se strategickými dokumenty, s pojetím Kompetencí pro demokratickou kulturu, s požadavky na výstupy této aktivity a potvrzují potřebnou odbornou a didaktickou úroveň vytvořeného programu.

I.

Příjemce	Regionální rozvojová agentura Vysočina, z.s.p.o.
Registrační číslo projektu	CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008119
Název projektu	Pojďme o sobě rozhodovat!
Název vytvořeného programu	Všichni jsme si rovni, ale ... (1)
Pořadové číslo zprávy o realizaci, ke které je posudek dokládán	7.

II.

1. Celkové zhodnocení programu
a) <i>Je název programu srozumitelný a vyjadřuje jeho obsah?</i> Název je srozumitelný a vyjadřuje obsah.
b) <i>Odpovídá název programu názvu, který příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?</i> Název programu přímo koresponduje s názvem v příloze žádosti o podporu z OP VVV- výzva Budování kapacit pro rozvoj školství.
c) <i>Je jasně stanoven cíl programu?</i> Cíl programu je jasně nastaven, je srozumitelný a jasný.
d) <i>Je dosažení vzdělávacího cíle programu reálné?</i> Dosažení cíle je reálné a předpokládá se, že u takto zacíleného programu bude učitel uvažovat a postupovat v souladu se stanovenými cíli a bude umět žáky motivovat v jejich dosažení.
e) <i>Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu – viz kap. 2 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část?</i> Cíl vzdělávacího programu je v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu a zohledňuje v dílčích lekcích z širšího hlediska hodnoty, postoje, dovednosti znalosti kritického myšlení s ohledem na cílovou skupinu zúčastněných.
f) <i>Pokud je program určen dětem a žákům, jsou rozvíjeny odpovídající klíčové kompetence? Je vzdělávací cíl stanoven v souladu s příslušným RVP?</i> Program je v souladu s průřezovými tématy Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy a to zejména: „Výchova demokratického občana“, „Osobnostní a sociální výchova“.
g) <i>Pokud je program určen pedagogům, odpovídá vzdělávací cíl programu potřebám jejich pedagogické praxe?</i> Nerelevantní.
h) <i>Je jasně stanovena cílová skupina?</i> Cílová skupina je jasně stanovena: žáci základních škol, 8. a 9. ročník a odpovídající ročníky víceletého gymnázia.

- i) *Odpovídá zvolená cílová skupina programu údaj, který uvedl příjemce do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?*

Ano cílová skupina odpovídá údajům uvedených v žádosti o podporu „Všichni jsme si rovni, ale...I“ - 8. a 9. ročník a odpovídající ročníky víceletého gymnázia.

- j) *Odpovídá zaměření a obsah programu zvolené cílové skupině?*

Zaměření a obsah programu odpovídá zvolené cílové skupině.

- k) *Pokud se jedná o program s uzpůsobením pro žáky se SVP ve smyslu společného vzdělávání, je splněna podmínka, že jej mohou žáci se SVP bez problému absolvovat?*

Nerelevantní.

- l) *Odpovídá obsah a pojetí programu Kompetencím po demokratickou kulturu a pojetí aktivity č. 7 ve výzvě?*

Obsah a pojetí programu odpovídá.

- m) *Není koncepce programu v rozporu s pojetím Kompetencí po demokratickou kulturu a pojetím aktivity č. 7 ve výzvě?*

Není v rozporu.

- n) *Odpovídá obsah programu zvolené tematické oblasti (viz kap. 5.2.4 Pravidel pro žadatele a příjemce – specifická část), kterou příjemce uvedl do přílohy žádosti o podporu Přehled vytvářených programů a zvolených tematických oblastí?*

Obsah programu odpovídá zvolené tematické oblasti.

- o) *Odpovídá hodinová dotace obsahu a cílům programu?*

Hodinová dotace odpovídá obsahu a cílům programu.

- p) *Je program zpracován na dostatečné grafické úrovni s využitím vzoru přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?*

Program má dostatečnou grafickou úroveň a využívá navrhovaného vzoru na webu MŠMT.

- q) *Je program zpracován ve všech částech, které obsahuje vzor přílohy pro vzdělávací program (viz vzor na webu MŠMT)?*

Program je zpracován ve všech částech dle vzoru přílohy na webu MŠMT.

- r) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu tak, jak jsou uvedeny v popisu aktivity č. 7 v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?*

Ano program obsahuje všechny povinné výstupy dle popisu aktivity č. 7 v Pravidlech.

- s) *Obsahuje program všechny povinné dílčí výstupy vzdělávacího programu minimálně tak, jak je příjemce uvedl v příloze žádosti o podporu Přehled klíčových výstupů k naplnění indikátorů projektu ESF?*

Ano program obsahuje všechny povinné dílčí výstupy.

- t) *Proběhlo ověření programu dle podmínek uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část – viz kap. 2 a kap. 5.2.4?*

Ověření programu proběhlo v plném rozsahu a dle stanovených podmínek.

- u) *Je součástí finální verze programu Zpráva o ověření programu v praxi (viz vzor na webu MŠMT)? Byly do finální verze programu skutečně zapracovány poznatky z ověření programu v praxi?*

Zpráva je součástí programu; poznatky z ověření byly do finální verze programu zapracovány v plném rozsahu.

- v) *Vypořádal a zapracoval příjemce Vaše případné připomínky a návrhy, pokud jste je před vypracováním této finální verze posudku vnesl/a?*

Všechny připomínky a návrhy byly zapracovány.

- w) *Jaké jsou slabé a silné stránky programu?*

Silné stránky:

Vysoká odborná úroveň

Přehlednost a srozumitelnost manuálů dílčích lekcí jak pro pedagogy, tak pro žáky

Zajímavé prvky k motivaci žáků.

Slabé stránky:

Nenacházím.

- x) *Jak hodnotíte celkové zpracování programu a jeho kvalitu? Vložte slovní hodnocení. Pokud byste měl/a program ohodnotit známkou, jakou mu udělíte? Známkování jako ve škole, tj. od jedničky (nejlepší hodnocení) do pětky (nejhorší hodnocení).*

Program je kvalitně a promyšleně zpracován. Naplňuje priority výzvy a je vhodný pro cílovou skupinu. Realizaci doporučuji.

Hodnocení: známka 1

y) *Doporučujete program k realizaci tvůrcem programu?*

Doporučuji program k realizaci.

z) *Doporučujete program k realizaci i dalšími subjekty?*

Doporučuji program k realizaci i dalším subjektům.

2. Zhodnocení programu z odborného hlediska

a) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován kvalitně a na potřebné odborné úrovni?*

Program je zpracován ve všech dílčích výstupech kvalitně a na potřebné odborné úrovni.

b) *Je z odborného hlediska program koncipován logicky?*

Z odborného hlediska je koncipován logicky. Témata lekcí na sebe navazují.

c) *Je program ve všech dílčích výstupech zpracován dostatečně přehledně?*

Program je zpracován ve všech dílčích výstupech dostatečně přehledně.

d) *Jsou jednotlivé obsahové části programu propojeny, existuje potřebná návaznost jednotlivých obsahových celků?*

Jednotlivé části programu na sebe logicky navazují, jsou propojeny a tvoří srozumitelný celek.

e) *Odpovídá odborná úroveň programu současným poznatkům a je dostatečně aktuální?*

Odborná úroveň programu odpovídá poznatkům a je dostatečně aktuální pro výuku face to face. Pokud by měl být program realizován pouze distančně, bude vyžadovat online prostředí umožňující práci ve skupinách a příprava pedagoga bude podstatně náročnější.

f) *Je program z odborného hlediska zpracován v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu?*

Program je z odborného hlediska v souladu s Kompetencemi pro demokratickou kulturu.

- g) Je program ve všech dílčích výstupech dostatečně podrobně rozpracován (tj. tak, aby mohl být bez problémů realizován bez dalšího doplňování obsahu učiva apod. i jiným subjektem, v jiné škole)?

Program je ve všech výstupech dostatečně rozpracován a může být realizován v plném rozsahu i jiným subjektem.

- h) Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že je možná jeho bezproblémová přenositelnost (vyjma částí programu, které jsou popř. vázány na konkrétní region, konkrétní objekt atd., popř. obsahuje program varianty pro jiný region, objekt nebo metodický návod na možnou úpravu pro realizaci v jiném regionu, objektu apod.)?

Program je ve výstupech bezproblémově přenositelný.

- i) Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům, je zpracován ve formě odpovídající požadavkům na akreditované programy DVPP: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dalsi-vzdelavani/akreditace-v-systemu-dvpp?>

Není relevantní

- j) Pokud je program určen pedagogickým pracovníkům a obsahuje distanční část, je zpracován dle akreditačních požadavků na programy DVPP s distanční částí: <http://www.msmt.cz/file/36202?>

Není relevantní

- k) Je soubor odkazů na materiály, které byly pro danou problematiku vytvořeny v předchozích projektech, dostatečně rozsáhlý, jsou anotace výstižné a jsou odkazy funkční?

Rozsah odkazů na materiály je v pořádku. Anotace jsou výstižné a odkazy funkční.

- l) Je terminologie používaná ve všech dílčích výstupech na odpovídající odborné úrovni, popř. je v odůvodněných případech dostatečně vysvětlena?

Terminologie je používána na odpovídající úrovni a je dostatečně vysvětlena.

- m) Obsahuje program potřebné odkazy na použité zdroje?

Program obsahuje odkazy na použité zdroje.

- n) Jsou citace uváděny v souladu s platnou normou?

Citace jsou uváděny v souladu s platnou normou.

o) Prošel program ve všech dílčích výstupech jazykovou korekturou?

Program je z hlediska jazykové korektury v pořádku.

p) Je program ve všech dílčích výstupech na potřebné jazykové, stylistické a grafické úrovni?

Program má patřičnou jazykovou, stylistickou a grafickou úroveň.

q) Je program ve všech dílčích výstupech zpracován tak, že splňuje všechny požadavky uvedené v Kritériích kvality digitálních vzdělávacích zdrojů podpořených z veřejných rozpočtů: http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/21071/kriteria_kvality_digitalnich_vzdelavacich_zdroju.pdf?

Program splňuje nastavené požadavky v kritériích kvality digitálních vzdělávacích zdrojů.

r) Doložil příjemce, jak nabídl program ke zveřejnění na portálech uvedených v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část?

Příjemce doložil, jak nabídl program ke zveřejnění na portálech uvedených v pravidlech.

s) Jak hodnotíte celkovou odbornou úroveň programu?

Program je ve všech dílčích lekcích připraven na velmi dobré odborné úrovni.

3. Zhodnocení programu z didaktického hlediska

a) Jsou zvolené metody, postupy a formy výuky/realizace programu vhodné?

Zvolené metody, postupy a formy jsou vhodné u všech lekcí srozumitelné a připomínky zapracované.

b) Odpovídají zvolené metody, postupy a formy dané cílové skupině?

Metody, postupy, formy odpovídají cílové skupině. Je samozřejmé, že pokud není žák zvyklý na jiné metody výuky než frontální, může potřebovat více času pro jejich přijetí a motivaci k samostatné práci.

c) Odpovídá obsah a odborná náročnost programu zvolené cílové skupině?

Obsah a odborná náročnost odpovídá cílové skupině. I když program není zaměřen na žáky se SVP, je i tak potřeba brát na zřetel rozmanitost osobností žáků, jejich motivaci k práci, schopnost samostatné práce, soustředěnost, ochotu sdílet své názory a prezentovat je před kolektivem třídy. Je

potřeba v roli učitele dbát na vytvoření bezpečného zázemí, s nastavenými pravidly v případě citlivých témat.

- d) *Pokud je program určen pro děti a žáky, jsou zohledněny věkové zvláštnosti dané cílové skupiny?*

Program odpovídá věkové skupině, umožňuje náhled na uplatnění v profesní, vztahové roli.

- e) *Pokud je program určen pro pedagogy, jsou z hlediska andragogiky zvoleny odpovídající formy výuky?*

Nerelevantní.

- f) *Je v programu zvolena a realizována vhodná forma motivace cílové skupiny?*

Program je primárně zacílen na cílovou skupinu žáků základních škol a víceletých gymnázií. I na pedagoga kladé vysoké nároky a bez přijetí jiné role „učícího se dospělého odborníka“ by tento program nemohl být realizován v rozsahu, jak je nastaven.

Program zahrnuje dostatek motivačních prvků pro žáky. Důležitá bude osobnost učitele, jak tyto prvky využije, jeho kreativita, navození příjemné pracovní atmosféry ve třídě a nastavení žáků k vzájemné spolupráci a otevřené diskusi.

- g) *Jsou využity vhodné aktivizační metody?*

Jsou využity aktivizační metody brainstormingu u témat s diskusí, případně je možnost diskutovat na otázky k tématu v časových oknech pro shrnutí jednotlivých lekcí. Aktivita v mnoha lekcích jsou vedeny formou skupinové nebo samostatné práce, aby docházelo ke zvýšení zájmu žáků o témata a jejich motivace.

- h) *Jsou v programu využívány vhodné didaktické pomůcky?*

Pomůcky u aktivit bez počítače jsou voleny tak, aby byly běžně dostupné. Presentace v power pointu jsou dobře a přehledně zpracované. Presentace lze rozdělit do tří funkcí: zadávací, výkladové nebo shrnující, kdy se jednotlivé funkce podle potřeby kombinují. Převládá v nich shrnující a zadávací funkce. Kombinaci využití presentace vnímám jako vhodnou, využitelnou v zadání, diskusi nebo ke shrnutí.

- i) *Je metodika programu zpracována na potřebné didaktické úrovni?*

Metodika je zpracována na potřebné didaktické úrovni.

- j) *Obsahuje program všechny potřebné materiály, prezentace, odborné texty, baterie příkladů dobré praxe, seznam doporučené literatury, internetové odkazy, klíče k listům úkolů, křížovek, kvízů, poznatky z ověření v praxi atd.?*

Program obsahuje dostatek všech materiálů

Jak hodnotíte celkovou didaktickou úroveň programu?

Didaktická úroveň je na dobré úrovni.

Případné další komentáře/poznámky k programu

Potvrzují soulad tohoto programu se zaměřením výzvy, se strategickými dokumenty, s pojetím Kompetencí pro demokratickou kulturu a s požadavky na výstupy aktivity č. 7, které jsou uvedeny v Pravidlech pro žadatele a příjemce – specifická část (navazující dokument výzvy Budování kapacit pro rozvoj škol II). Program je zpracován kompletně a je na potřebné odborné a didaktické úrovni.

	Jméno, příjmení, titul	Datum a místo	Podpis
Zpracoval/a	Mgr. Martina Bártová	18. 7. 2021, Třebíč	

Poznámka: Vypořádání připomínek oponentů

Většina zásadních připomínek oponentů byla do předložené finální verze programu zapracována. Některé dílčí připomínky však autoři programu považovali za nesplnitelné či nadbytečné a oponenti nakonec s argumenty autorů souhlasili, resp. došlo ke shodě na finálním řešení. Svůj souhlas se zapracováním připomínek a finální podobou programu pak oponenti vyjádřili v přiložených konečných verzích posudků (viz výše), a to slovní formulací i podpisy na poslední straně.

Na tomto místě si též dovoluujeme poděkovat oběma oponentkám za pečlivou a svědomitou kontrolu programu a za řadu cenných postřehů a připomínek, které program pomohly zlepšit a umožnily napravit některé nedostatky či faktické chyby.

Stručně k jednotlivým připomínkám (jejich plné znění viz posudky výše):

RNDr. Lucie Pospíšilová, Ph.D.

K celému programu:

- „K některým tématům, především pak otázce genderu, bych doporučovala doplnit relevantní odbornou literaturu. Ta by byla vhodná i v těch částech, kde jsou využívány jako zdroj pouze Wikipedie, novinové články či různé neobdobné webové stránky.“ → ANO částečně; k problematice genderu a zaměstnání žen byla literatura doplněna.

- Je z odborného hlediska program koncipován logicky?

„Z větší části ano. V některých ohledech však tuto logiku nevidím a sama bych asi koncipovala jinak. Zároveň mi tam poněkud chybí některá témata týkající se stereotypů a nerovností v naší společnosti, jako je domácí násilí (to je deklarováno i v cíli programu), migrace, náboženství, romská problematika, postižení aj., ačkoli samozřejmě chápu, že program je svým rozsahem omezený. Některá témata se naopak nerovnostem věnují spíše okrajově, a tam by bylo vhodné souvislost s nerovnostmi vysvětlit.“ → Program sleduje logiku uspořádání: 1. Člověk, 2. Rodina, 3. Vztah ke státu a občanství, 4. Ekonomický základ existence a 5. Vztah ke světu. Zároveň se snaží seznámit žáky v obecné rovině s co největší škálou témat. Témata domácí násilí, migrace nebo náboženství jsou řešena v sesterském programu pro střední školy „Všichni jsme si rovni, ale... (2)“, hodiny č. 06, 15 a 16 s ohledem na věk cílové skupiny ve vztahu k násilným a jinak citlivým tématům.

- Jak hodnotíte celkovou odbornou úroveň programu?

„Odborná úroveň programu je dobrá, zpracování odpovídá věku uživatelů. Některá témata jsou velice složitá a také citlivá a není jednoduché je přijatelnou formou předat takto mladým lidem, z toho pak vyplývají některá nutná zjednodušení. Pokud zjednodušení vede pouze k nedostatečnému porozumění tématu, ale vzbudí o něj zájem a povede k dalším diskuzím, tak v tom nevidím problém. Pokud však dojde k nepochopení, které se bude dále rozvíjet, problém může nastat – na takovéto části programu upozorňuji níže.“ → ANO částečně; v metodických materiálech pro vyučující jsou mnohé otázky, témata, diskuzní části širě vysvětleny. Nechápatým žákům se tak vysvětlení dostane přímo v hodině od vyučujícího nebo ze shrnujících snímků prezentací. Z hlediska rozsahu programu v široké škále témat není možné sestavovat pro každé z témat obsáhlá vysvětlení v materiálech určených žákům.

K jednotlivým hodinám:

- V hodině 1:
 - „Osobně se domnívám, že otázka genderových nerovností je zde nedotažená, a proto bych doporučovala ji z textu a úkolů odstranit.“ → ANO; pro zjednodušení a zkrácení textu pasáže odstraněny.
 - „Jak dívky, tak chlapci se budou s rozdíly mezi pohlavími potýkat, a není tak podle mého názoru vhodné je tolik zjednodušovat – bez dalšího vysvětlení říci, že se za komunismu rozdíly snížily a dnes téměř vymizely (je myšleno vzdělání, volby? – to jistě ano, ale je mnoho dalších aspektů, kde rozdíly přetrvávají). Snížení rozdílů za komunismu je navíc mýtus, který vychází pouze z toho, že ženy musely stejně jako muži pracovat. Ženy navíc neodešly z domácnosti do práce, ale domácnost jim zůstala, a k tomu ještě musely pracovat.“ → ANO částečně; text opraven doplněním na trvalý rozdělení na mužská a ženská povolání. Zavádějící pasáže, které by mohly být špatně chápány, byly přeformulovány. Ve vzdělávání, volebním právu žen, zaměstnanosti žen bylo tehdejší Československo v Evropě mezi prvními státy, které tato opatření zaváděly po roce 1918 a to pokračovalo i po roce 1945.
 - „Dále bych nepsala, že tradice brání přijetí po otci není dobrá ani špatná, pokud není prostor tuto tradici hlouběji diskutovat a umožnit žákům udělat si vlastní názor (minimálně zde prakticky není možnost volby, to je samo o sobě znevýhodňující, ale těch problémů, ke kterým tato tradice vede, je více).“ → ANO; formulace, která mohla být špatně pochopena, byla opravena, aby popis historické reality nebyl zavádějící pro současnost.
 - „Neměl by v druhé otázce být i průmysl a služby?“ → ANO; otázka nyní zní: „Jak se vyvíjela zaměstnanost lidí v sektorech?“
 - „Sociální kapitál rodiny a její majetek je přeci také původ. I dnes je důležité, z jaké rodiny člověk pochází, i když v trochu jiném významu, ale nelze říci, že původ dnes už nemá žádný význam. Je to patrné i z dalších částí programu.“ → ANO; opraveno podle návrhu oponentky: „Nahradilo jej vzdělání a přístup k příležitostem daný sociálním kapitálem a velikostí majetku.“
- V hodině 2:
 - „Text pro vyučující je z minulé části, skutečně tam patří?“ → ANO; opraveno podle návrhu oponentky. Soubor s chybným obsahem odstraněn.
 - „Slide v prezentaci „Jak to většinou vychází“ evokuje, že se jedná o výsledky nějakého průzkumu. Navrhuji spíše „Jak to vychází ve třídě?“ apod.“ → ANO; opraveno podle návrhu oponentky. Snímek 12: nadpis opraven takto: „Jak to vychází ve třídě?“ Statistika byla zpracována na základě většinových výsledků a preferencí žáků ve třídě.
 - „V nadpise by měl být i ženský tvar, jako je to u jiných částí.“ → ANO; zapracováno podle návrhu oponentky.
- V hodině 4
 - „V této části mi chybí jeden důležitý krok, bez kterého myslím budou žáci nadále vnímat ženské a mužské role stereotypně. Hrozí, že usoudí, že ženy mají předpoklady k určitým činnostem a muži zase k jiným, a proto je dělají a je to tak v pořádku.“

Nicméně vůbec se nedozvědí, že většina činností přisuzovaných ženám (na základě jejich fyziologických a duševních charakteristik) je v naší společnosti vnímána jako podřadnější než činnosti „mužské“, a to jak ve vnímání lidí (což je myslím patrné ze všech uváděných příkladů), tak i z hlediska přístupu ke zdrojům (domácí neplacená práce x placená práce). A rovněž se nedozvědí, že skupina žen a skupina mužů je velice diferencovaná. Zároveň si myslím, že by si z hodiny měli odnést, že by měli zastávat takové role, jaké jim sedí, bez ohledu na stereotypy a to samé uznávat a podporovat u ostatních (muži pečující o děti, pokud to tak cítí x ženy dělající kariéru).“ → ANO částečně; aktivita pojata tak, že si sami žáci určí vlastní stereotyp (otázka s bodováním ve škále 1–6, kde žáci sami vytvářejí vlastní diferenciaci) ve smyslu, co oni považují za mužské, nebo ženské činnosti, aby na základě textu s genderově obrácenými rolemi posuzovali problém z jiného úhlu pohledu. Problém neplacené práce zmíněn, ale jedná se spíše o samostatné téma k diskuzi na středoškolské úrovni.

- „Myšlenka, že ženy a muži se mají navzájem doplňovat, je hezká a kéž by to tak fungovalo. Ale nefunguje, jelikož ty činnosti, které většinou dělají ženy, mají nižší hodnotu společenskou i finanční, což vede k závislosti žen na mužích, a z toho pak vyplývají další problémy, mj. i domácí násilí.“ → ANO; program má za cíl hovořit o problematice a seznámit žáky s co nejvíce tématy, finančním záležitostem věnuje celý blok hodin s cílem podpořit utváření finančně gramotného, a tím i nezávislého jednotlivce. Domácí násilí, ale i možnosti nových druhů práce nebo rozhodování jak rozjet vlastní podnikatelský projekt jsou řešeny v sesterském programu pro střední školy „Všichni jsme si rovni, ale... (2)“, hodiny č. 06, 10, 13.
- „Domnívám se, že bychom další generace měli vést k tomu, aby jednak podporovaly možnost volby každého člověka a jednak hledaly cesty, jak „ženské a mužské činnosti“ zrovnoprávnit.“ → ANO; program směřuje k poukazování na nerovnosti a stereotypní jednání. Žáci pracují s vlastním stereotypem a je na vyučujícím vše vysvětlit tak, aby si jej uvědomili, mohli mu předcházet. Znění úkolů a otázek B a D upraveno na: „Seřadte schopnosti, o kterých si myslíte, že jsou více vlastní mužům, nebo ženám.“ „Má smysl snažit se měnit, co okořeňuje vzájemné vztahy? Který stereotyp je více vlastní pohledu, jak vnímáme muže, nebo jak vnímáme ženy?“ Při řešení tohoto úkolu se žáci nejlépe naučí, jak takový stereotyp vypadá.

- V hodině 5

- „Přišlo by mi jednodušší místo citací text vždy přepsat z pozice druhého člověka. V první situaci to tak částečně je, i když je to forma citace.“ → ANO; přepracováno podle návrhu oponentky.
- „Otázky do diskuze – poznámka ohledně jinakosti v poslední otázce není vhodná – gayové a lesby chtějí uznat jinakost, chtějí, aby byli přijímáni takoví, jací jsou, a zároveň chtějí, aby s nimi bylo zacházeno stejně jako s heterosexuály – to není protimluv. Problém manželství x registrované partnerství je hlubší a požadavek na to, aby se používal stejný výraz, není tak neoprávněný, jak se z odpovědi zdá. Jednou z cest k rovnosti a respektu k odlišnostem je proměna jazyka, protože pokud něco odlišuje jazyk, odlišuje se to i v našem vnímání a přispívá to k nerovnostem. Obecně bych u těchto otázek nechala více na žácích, aby si vytvořili vlastní názor, k čemuž bude ale nutná orientace pedagoga v problematice.“ → ANO; opraveno na: „V otázce zrovnoprávnění gayové a lesby požadují, aby přestali být odlišováni. Má být

i homosexuální svazek v zákoně označován jako manželství?“ První věta odpůrců nahrazena: „Jsou, nebo nejsou odlišní?“ Vysvětlující materiál pro vyučujícího byl podstatně rozšířen o pohledy zastánců a odpůrců. Cílem aktivity je vést žáky ke kritickému myšlení. Velmi bude záležet na schopnostech vyučujícího, jak diskuzi dokáže vést a žákům vše vysvětlit. Ověřování prokázalo, že tato cesta je realizovatelná.

- V hodině 6
 - „Dávám na zvážení, zda trochu nepoupravit obraz matky a otce, který podporuje tradiční smýšlení o mužích a ženách. Domnívám se, že by v takto orientovaném programu neměly být stereotypy přítomny, pokud nejsou diskutovány. Naopak zobrazení muže a ženy netradičně, ale uvěřitelně (čili ne vše naopak) podporuje nestereotypní uvažování. Toto může být využito v celém programu a povede to k naplnění jeho cíle.“ → ANO; zapracováno a metodicky rozšířeno o variantu genderově obrácených rolí, aby měli vyučující možnost využít oba pohledy k odhalení stereotypního myšlení.
 - „Proč mohou být v aktivitě advokátkami pouze dívky?“ → ANO; opraveno podle návrhu oponentky.
- V hodině 7
 - „Klíčové otázky v textu pro učitele jsou špatně – odpovídají jiné části programu.“ → ANO; bylo nahrazeno správnými otázkami viz žákovský sešit.
- V hodině 8
 - „Tato část je vedena hodně jednostranně a obávám se, že informace pro vyučujícího nejsou dostačující k tomu, aby problém žákům a žákyním dokázal vysvětlit. Z celé hodiny jednoznačně vyplývá, že kvóty jsou špatně, ale takto jasně to říct nelze, existují argumenty pro i proti, a ty tady nejsou zmíněny – nedává to tedy žákům prostor udělat si vlastní názor na základě relevantních informací. Pokud jde o kariéru, politiku a vysoké pozice, jsou ženy v naší společnosti opravdu znevýhodněny, protože jejich primární role je starat se o děti a rodinu, což jde s kariérou těžko dohromady; zároveň muži starající se o rodinu a ženy dělající kariéru nejsou všeobecně pozitivně přijímáni. Kvóty mohou pomoci tento problém řešit a zpřístupnit některé pozice i ženám – bez toho, aby ženy v těchto pozicích samy byly (byť takto nespravedlivě), se přístup k práci tak, aby ji mohla vykonávat i žena s dětmi, bohužel patrně nezmění. A těch pozitiv je tam více.“ → ANO; materiál pro vyučujícího podstatně rozšířen. Otázky do případné diskuze opraveny na: „Je 40% podíl dostatečný? Nebylo by správné navýšit jej na 50%?“ Argument proti rozšíření o tvrzení: „Ženy se prostředí obávají a je obtížné je hledat, mají-li dát přednost kariéře před rodinou.“
 - „Bylo by dobré pro pedagogy vysvětlit, proč to není 50% zastoupení – i nižší zastoupení je totiž problém, protože ženy se na tyto práce necítí, nedaří se jim vhodně kombinovat práci a péči o dítě – je to zkrátka začarovaný kruh.“ → ANO; materiál pro vyučujícího podstatně rozšířen. Viz výše.
 - „Ano, ženy mohou volit ženy, ale bohužel díky hluboce zakořeněným stereotypům považují často za schopnější muže (v této oblasti), a proto je i volí. Zároveň nemají

z čeho vybírat, proto je snaha, aby na kandidátkách ženy byly (a proto ty kvóty).“ → ANO; návrh oponentky zapracován. Doplněno: „Opačný pohled: Jak mohou zakroužkovat a volit kandidátky, když tam žádné nejsou?“

- *„Nadsazení zavedení kvót na výsledky voleb se mi nezdá vhodné, protože to jen posiluje argumenty proti nim.“ → NE; materiály pro žáky i vyučující obsahují text popisující, jaká je situace ve skutečnosti. Materiál pro vyučující obsahuje: „Zveličení a vyvolaná nespravedlnost nad rámec toho, co se v rámci problematiky kvót nyní skutečně projednává, má za úkol spíše rozproudit diskuzi mezi dvěma protichůdnými tábory. Primárně tedy nejde o okamžité stanovení pevných kvót, ale o diskuzi s cílem hledat kompromisní řešení a vyčerpat všechny možnosti v rámci stávajících zákonů a mechanismů.“ Zde bude opět záležet na konkrétním vyučujícím, jestli diskuzi dokáže vést tak, aby zazněly názory odpůrců i zastánců kvót, což je hlavní cíl hodiny.*
- *„Za vhodnější považuji seznámit žáky s tím, kolik žen je v jakých politických pozicích (využit srovnání různých úrovní a specifika regionu), a diskutovat, proč to tak je i zda a jak tomu mohou pomoci kvóty.“ → ANO částečně; návrh na diskuzi, k čemu jsou prospěšné kvóty, obsahuje materiál pro vyučující věnovaný argumentům zastánců kvót. Shrnutí v prezentaci na snímku č. 11. Finální shrnutí s pro a proti. Konkrétní případy již nebylo možné zapracovat, jelikož hodina by musela být podstatně časově rozšířena.*

- V hodině 9

- *„V odborné literatuře se používá výraz lidé bez domova místo bezdomovci. Myslím, že se píše squatteři.“ → ANO; návrh oponentky zapracován. Bezdomovci změněno na: „lidé bez domova“.*
- *„Nejsem si jistá používáním termínu nepřizpůsobivý občan, který nemá jasnou definici, nejedná se o odborně uznávaný pojem, a navíc je spojován především s romskou komunitou (obrázek domu v prezentaci toto ještě podporuje). Jedná se spíše o lidi zneužívající systém, ale zde je otázkou, kdo to je a zda to o někom můžeme na základě pár informací prohlásit (jako v případě Sabiny, kde neznáme příčinu jejího chování a ani detailněji její situaci). Příklad Sabiny podle mě posiluje stereotypní obraz člověka, který "parazituje na sociálním systému", nicméně ten je zneužíván mnoha různými způsoby a zdaleka nejen chudými lidmi.“ → ANO; bylo aktualizováno a doplněno. Sabina: „Kromě nepravdivého výživného od bývalých manželů pobírá dávky v hmotné nouzi, příspěvek na bydlení a dávky na své tři děti. Nabízenou práci již několikrát odmítla. Ráda by získala větší sociální byt. „Pro pět lidí ve dvou místnostech, přemrštěný nájem v bytě, kde neteče ani teplá voda, to není důstojný život,“ myslí si. – Obrázek má za cíl zobrazovat sociálně vyloučenou lokalitu s vybydlenou budovou s podmínkami nedůstojnými pro život a má ilustrační charakter, jak taková lokalita může vypadat. Problémy s těmito lokalitami by měly být řešeny i prostřednictvím vzdělávání, žáci se dozvědí, že existují. Problém jakékoli komunity není cílem vzdělávacího programu. Konkrétní termín „nepřizpůsobivý občan“ je užíván i ministerstvem vnitra v programech prevence kriminality stejně jako „sociálně nepřizpůsobiví“ nebo „společensky nepřizpůsobiví“. V krátkém příběhu je zmíněno i zneužívání systému – nastíněn i problém s přemrštěným nájemným atd.*

- V hodině 11
 - „Rozdíl mezi bohatými a chudými je zde natolik zjednodušený, že jen posiluje stereotypní vnímání bez porozumění faktu, že příčina chudoby a bohatství není jen jedna, že nejsou jen bohatí a chudí lidé a že skupina bohatých i skupina chudých (byť i ty se špatně vymezují) jsou vnitřně diferencované, pokud jde o způsoby myšlení i chování. Text také vůbec nepracuje s rozdílem mezi příjmem a majetkem.“ → NE; již nebylo možné vymazat celou aktivitu, nahradit ji jinou a tu následně znovu ověřovat v praxi. Cílem aktivity bylo ukázat na odlišný způsob myšlení bohatých a chudých lidí. Ukázat rozdíly mezi investiční, spořivou a utrácivou mentalitou⁵. Rozdílná mentalita je výsledkem stereotypního myšlení, se kterým se žáci mají seznámit. Hodina nemá za cíl učit žáky, jaké myšlení je lepší nebo správné.
 - „Tvzení: „Míru bohatství každého jednotlivce určuje, za co utrácí přebytek, který mu zůstane po uspokojení základních životních potřeb.“ Tato věta není pravdivá.“ → NE; hodina má za cíl ukázat, že klíčem k ovládnutí a řízení financí je mentální nastavení výdajové stránky rozpočtu každého jednotlivce. Cílem je poukázat na protipóly těch, co utrácí za spotřebu, a těch, co utrácí za něco, co peníze vydělává. Žáci se s oběma způsoby myšlení seznámí. Hodina nehodnotí, jen ukazuje dvě zcela odlišné cesty i formou citátu výše. Otázka, je-li pravdivý, nebo nepravdivý, reprezentuje pouze jeden z těchto pohledů.
- V hodině 14
 - „Dala bych ženské tvary výrazu, pokud je dále popisovaná žena.“ → ANO; návrh oponentky zapracován.
 - „Přehled skupin není vyčerpávající, možná bych dala žákům a žákyním možnost přijít s dalšími, pokud by byl prostor.“ → Materiál obsahuje výčet 24 trojic, např. tulák – stereotyp o něm – reálný pohled na věc. Ve verzi pracovního listu pro vyučujícího k podobným příkladům vybízí otázka k diskuzi.

Mgr. Martina Bártová

K celému programu:

- Je v programu zvolena a realizována vhodná forma motivace cílové skupiny?

„Program je primárně zacílen na cílovou skupinu žáků základních škol a víceletých gymnázií. I na pedagoga klade vysoké nároky a bez přijetí role „učícího se dospělého odborníka“ by tento program nemohl být realizován v rozsahu, jak je nastaven.“ → ANO; program byl koncipován tak, že klade nároky na vyšší vysvětlující, koordinační a poradenskou roli vyučujícího.
- Jsou zvolené metody, postupy a formy výuky/realizace programu vhodné?

„Metody, postupy a formy jsou vhodné. U některých lekcí doporučuji zúžit a zjednodušit zadání tak (viz níže doporučení k jednotlivým modulům), aby bylo více prostoru na pochopení

⁵ HILL, Napoleon. 1990. *Myšlením k bohatství*. Pragma. Praha. 208 s.

zadání úkolu a pro upřesňující dotazy od žáků. V případě, že učitel využije pro vysvětlení zadání u 1.4. lekce prezentaci, bude mu čas v zadání chybět, přitom prezentace v PowerPointu jsou přehledně zpracované a byla by škoda je alespoň zčásti nevyužít jak v úvodu, tak následně v diskuzi. Do dílčích lekcí doporučuji doplnit na úvod přehledně časovou dotaci celkem a za jednotlivé části: celkem (45 minut), zadání (5 minut), aktivita (20 minut), diskuze (10 minut), shrnutí (10 minut) atd.“ → ANO; zadání bylo zjednodušeno v několika hodinách. Přehledy časových dotací byly vyřešeny formou tabulky s jednotlivými fázemi hodiny.

K jednotlivým hodinám:

- V hodině 1:
 - „Odkud pocházím: Při zadání domácího úkolu je zřejmé, že spolupráce s rodiči bude nezbytná. Může nastat situace, že pro některé rodiče tato informace nebude dostupná v linii prarodičů, a na tuto situaci je vhodné žáky upozornit s dovětkem, že platné pro domácí práci budou i odhady a domněnky. Genealogie a dělení hospodářských sektorů mohou být pro rodiče neznámé pojmy, proto doporučuji vysvětlit žákům pojmy před zadáním úkolu.“ → ANO; opraveno podle pokynů oponentky; do metodiky bylo přidáno zadání v předchozí hodině formou domácího úkolu.
- V hodině 2:
 - „Čím bych chtěl být: Na vysvětlení zadání je krátká časová dotace (2–3 minuty) a domnívám se, že i na zpracování testových úloh. Test osobnosti z hlediska možné profese, temperamentu může u žáků vyvolat doplňující dotazy s ohledem na různou úroveň sebepoznání. Doporučuji dát učitelům možnost výběru, zda se více soustředí na individuální práci s textem osobnosti, nebo na ženské a mužské role; případně zvážit, zda toto téma rozšířit do dvou vyučovacích hodin. Případně rozdělit na podstatné a méně podstatné úkoly.“ → ANO; opraveno podle pokynů oponentky; časová dotace na vysvětlení byla navýšena.
- V hodině 3:
 - „Šikana a násilí ve škole: Doporučuji počítat s větší časovou dotací na zadání (místo 2 minuty až 10 minut). Dát prostor pro dotazy a ujištění ohledně pochopení zadání. O to zkrátit samostatnou práci. Diskuzi provést v menších skupinách a shrnutí provést s „mluvčími“ za skupiny.“ → ANO; částečně; časová dotace na vysvětlení byla navýšena na 3 minuty. Více nebylo možno přidat s ohledem na délku aktivity.
- V hodině 4:
 - „Mužské a ženské role v rodině 1: Rovněž doporučuji zjednodušit zadání na A, C, D a ostatní oddělit jako zadání pro domácí úkol. V textu je tato varianta popsána a bylo by vhodné zvážit, zda je v možnostech učitele dát žákům relevantní zpětnou vazbu k zadanému domácímu úkolu individuálně.“ → ANO; opraveno podle pokynů oponentky; zadání zjednodušeno a domácí úkol s možností zadání v předcházející hodině převeden jako volitelná varianta.

- V hodině 6:
 - „Rozvod z pohledu všech aktérů: U tohoto tématu je potřeba zohlednit, že pro některé žáky může být sdílení příběhů a vyjádření k nim citlivé, a proto navrhuji doplnit do úvodu v manuálu pro učitele zmínku, že žáci mají právo a možnost se tohoto úkolu neúčastnit, pokud nechtějí.“ → ANO; opraveno podle pokynů oponentky; metodika doplněna o větu: „Toto téma může být pro některé žáky citlivé s ohledem na jejich osobní zkušenost. Pokud by tomu tak bylo, žáci by měli mít možnost se aktivity nezúčastnit.“
- V hodině 7:
 - „Volby a volební právo: Prezentace PowerPoint je zpracována pouze jako varianta, protože se jedná o lekci s možností bez využití počítače? Doporučuji zdůraznit, že žáci smějí uvést jména kandidátů s jejich souhlasem.“ → ANO částečně; prezentace z volitelné varianty převedena k běžnému využití a došlo ke zpřehlednění výkladu.
- V hodině 8:
 - „Ženy ve veřejném životě: Pokud bude prezentováno zadání domácího úkolu (sepsání vhodných jmen), pak s důrazem na souhlas kandidáta/ky.“ → ANO; opraveno podle pokynů oponentky; pracovní list pro žáky doplněn o větu: „Kandidáti by se svou kandidaturou měli souhlasit, svolí i k tomu, že jejich jméno může být uváděno na hlasovacím lístku.“
- V hodině 9:
 - „Přerozdělování k zmenšení nerovnosti: Při variantě s počítačem – dlouhá powerpointová prezentace bude vyžadovat delší čas než 3 minuty. S ohledem na složitost tématu i při zadání bez počítače doporučuji časovou dotaci prodloužit na 8 minut, aby byl prostor pro dotazy vysvětlující téma. O to lze zkrátit časovou dotaci na aktivitu. → NE; nebylo možno provést a časové rozvrstvení hodiny bylo ponecháno tak, jak proběhlo během ověřování.

8 Příloha č. 5 – Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu

Šárka Palcrová

Od: Hránková Klára <klara.hrankova@npi.cz>
Odesláno: pátek 9. července 2021 8:30
Komu: Šárka Palcrová
Předmět: Re: Všichni jsme si rovni, ale... (1)

Vážená paní Palcrová,

děkuji za Vaši zprávu s podrobnostmi.
Budeme moc rádi, když bude Váš materiál zveřejněn na Metodickém portálu RVP.CZ, tudíž potvrzuji přijetí Vaší nabídky.

Děkuji a budeme se těšit na budoucí spolupráci.
Přeji krásný den.

Metodický portál
RVP.CZ

Klára Hránková
redaktorka Metodického portálu RVP.CZ
Weilova 1271/6
102 00 Praha 10
Tel: +420 274 022 410
E-mail: klara.hrankova@npi.cz
www.npi.cz
www.rvp.cz

Od: Šárka Palcrová <palcrova@rrav.cz>
Odesláno: čtvrtek 8. července 2021 18:57
Komu: Hránková Klára <klara.hrankova@npi.cz>
Předmět: FW: Všichni jsme si rovni, ale... (1)

Vážená paní Hránková,
zasílám Vám nabídku na zveřejnění vzdělávacího programu na portálu RVP.cz. Údaje o vzdělávacím programu jsou následující:

Název: Všichni jsme si rovni, ale... (1)

Rozsah: 16 hodin (1 hodina = 45 minut)

Formát: Microsoft Office 2016 (word, power point, excel – .docx, .pptx, .xlsx)

Velikost: 30 MB (zhruba 86 souborů) (přílohové soubory přes 110MB)

Očekávané zveřejnění: I. pololetí 2022

Program je financován z prostředků OP VVV, výzva 32. Budování kapacit pro rozvoj škol II., aktivita 7 – podpora rozvoje kompetencí pro demokratickou kulturu

Pro účely průběžné Zprávy o realizaci projektu prosím o potvrzení naší nabídky na zveřejnění na RVP.cz, a to formou odpovědi na tuto nabídku.

Děkuji, s pozdravem

RNDr. Bc. Šárka Palcrová
projektový manažer
tel.: 731 447 173
e-mail: palcrova@rrav.cz
Regionální rozvojová agentura Vysočina, z.s.p.o.
Matky Boží 9

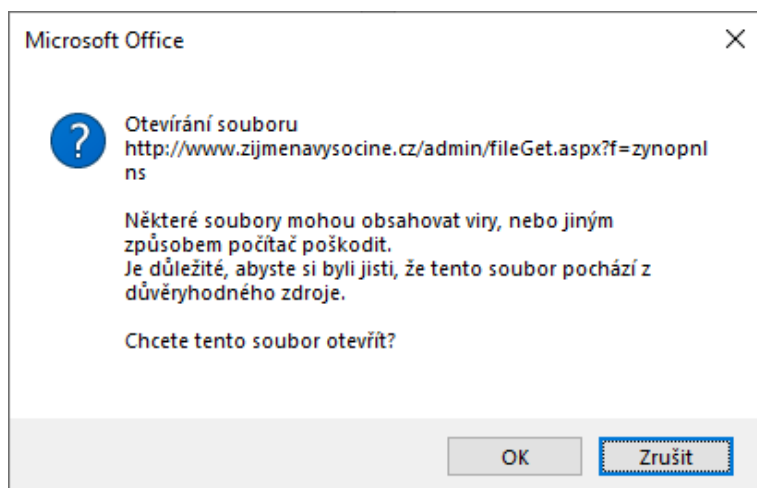
9 Nepovinné přílohy

9.1 Žákovský sešit

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=dipkaizlo> (PDF; 3,3 MB)

<http://www.rozhodujmeosobe.cz/admin/fileGet.aspx?f=lasadnbns> (MS Word; 6,3 MB)

Poznámka: V případě, že se při kliknutí na odkaz objeví obrazovka podobná následující, je nutné zvolit a soubor se přímo otevře.

9.2 Hodnocení dosažení pokroku v rozvoji vybraných kompetencí pro demokratickou kulturu

Vzdělávacím programem byl podpořen rozvoj především následujících kompetencí pro demokratickou kulturu:

1. **Znalosti** a kritické porozumění světu (politika, lidská práva, kultura, trh práce), ale i sobě samému.
2. **Dovednosti** samostatného učení a analytického a kritického myšlení; komunikační dovednosti (aktivní naslouchání), diskuze nad textem o právech a svobodách; spolupráce, řešení konfliktů, dovednosti pro praktický život.
3. **Postoje** občanské uvědomělosti; informovaní a sebevědomí občané; občanská odpovědnost jako jedna ze stránek svobody; respekt a tolerance k odlišným názorům, kulturní rozmanitosti a různému ekonomickému statusu.
4. **Hodnoty** lidské důstojnosti a lidských práv; rovný přístup bez stereotypů a předsudků; hodnoty čestnosti, právního státu a genderové spravedlnosti.

**Hodnocení dosažení pokroku v rozvoji vybraných kompetencí pro demokratickou kulturu (stupně)
u žáků základních škol**

St.	1	2	3	4
1.	Využívá zdroje informací, o kterých se dozví ve škole.	Používá vhodné termíny, dokáže je vysvětlit.	Málokdy projevuje aktivně či nahlas svoje postoje, nebo pouze k vybraným tématům.	Aktivně prožívá hodnoty bez přemýšlení a jsou jeho součástí.
2.	Nové poznatky a jejich význam dokáže vysvětlit vlastními slovy; odhalí klíčové myšlenky.	Informace dokáže zaznamenat i jinou formou než textem (symboly, mentální mapy, kartogramy).	Umí zaujmout postoj k důležitým otázkám sám za sebe a tento postoj obhajovat.	Vidí a rozumí většině rozdílností v jazyce, kultuře a pořadí životních hodnot.
3.	Efektivně vyhledává a zpracovává informace z různých zdrojů, o kterých se dozví od jiných.	Přemýšlí nad názory, nápady a návrhy druhých, které se liší od jeho/jejích vlastních.	Dokáže se zamyslet nad odlišným přístupem k životu druhých i ve vztahu k sobě a sebedůvěře.	O odlišných hodnotách dokáže přemýšlet – jak jsou v souladu s jeho/jejími vlastními hodnotami a jak by ho/ji samotného/ou mohly obohatit.
4.	Získává informace i z jiných zdrojů, k nimž se dostává vlastní aktivitou a zájmem.	Dokáže zaujmout nesouhlasné či kritické stanovisko k jiným, argumentuje.	Vnímá většinu postojů druhých a respektuje je s otevřeností a tolerancí.	Vnímá a respektuje kulturní a ekonomické nejednoznačnosti, lidská práva.
5.	Porovnává různé zdroje informací; dokáže odhalit manipulaci při argumentaci, sám/sama nemanipuluje.	Povzbuzuje ostatní k produkování dalších nápadů, názorů a návrhů na řešení, iniciativně přichází s vlastními řešeními.	Dokáže se vžít do postojů druhých, povzbuzuje je k otevřeným projevům jejich postojů.	Přispívá k vytváření bezkonfliktního prostředí a kvalitních mezilidských vztahů.